

Moto lou ni mombili lou ye tamin sila kelen kan

Bii motoborila lou ye terinyoma lou ledi, badema lou ani sinyoma lou. Djo lou ni baaraketa kelen nou leye motoborila lou ni mombiliborila lou bolo sila kan. Mombiliborila lou kakane ka son nin ma ani alou kana wara moto lou ma walima ka motoborila lou la silakan djo mina alou la.

Fayida moto accidan 4,000 neye kela san kodo Pennsylvania kono. Wo tala ye kela moto lou ni borifeng gbere le tema. A siyaman do accidan wo lou saba do-fila te dateela motoborila lou bolo de konin wo ye dateela borifeng gbere borila lou le bolo.

I djanto motoborila lou do: Iye lala ko moto lou doman ani alou yeko disse gbeleyala. Moto lou fonfon doma katamin borifeng gbere too lou la, wole ya gbeleyala ka lon moto ye vitessi djate ni woula djate min na a bake nala I ma.

Motoborila la motobori nyebila. Sila lihala, wo min ye mantro fitinin di mombiliborila lou ma, woye masoubamako ledi motoborila lou ma.

Woulaadjan do alou ni nyon tema: I bilanin bake moto kofe iye segondi saba walima naanin to alou ni nyon tema, kossa motoborila disse ka bolodaben ka moto latelen walima ki lo ni gbedendoko do bilada do. Kalaya waati la, moto lou kalima alou lola katamin mombili lou kan.

Ila miriya tomasere lasse: Djani iye ran mafalen walima ka don mombili too lou tema, ila miriya tomasere lasse kossa motoborila lou disse matankali kela ki madon sila fan do mi nakantdanin.

Alou kana to moto lou nyamakadi fari lou ye alou makomoya – moto lou fari te sala alou yere nye a siyaman do ani a borila lou ye tolale nyinala ko waati do lou la. Makononin ke han moto ba touroune inyakodo touma min na.

Moto bounya: Moto fana ye borifen bounyata ledi sila kan yo borifeng too lou. Sila lakanin to moroborila lou nye. Ali na disse kela ko gbeba ye sila an mombili lou ni moto lou nye, I hakili to ala ko moto mako ye gbe la ka latelen lakandaboloma.

ACCIDAN NOU KALIMAN KELA MASOUBAMAKO NINOU DO:

Bolomaran tilimin nou

Fayida moto accidan filado-kelen yen borifeng gbere seng tere ye min do. Fayida, 40 kemedo sababu keda borifeng gbere tiliintola a bolomaran fe motoborila nyefe.

Mombili konko sanin

I hakili to ala, motoborila lou doinin neye kela mombili konko sanin do waati do lou la walima a masse yela ka sababu ke a doman. I nyalakalan moto lou ma waati bee iye retroviseri lou ni konko sanin nou mafelele djanin iye don walima ka linyin bila sila kan ani sila lou nyon kouben yoro do.

Sila lihala djouya

Motoborila lou ye brala ka vitessi mafalena walima k'alou loyoro dabon sila kan kabon sila lihala ma yo sisso nyan, kaba, yoro soumanin walima namanin, sila teyoro lou, train sila taminyoro ani sila teda.

Banda lihala

Ni silakana soumanin wali glacé ye a kan, motoborila lou la löko ni moto maminali sebaya di gbereya.

Fonyo koron nou

Fonyo koromba disse moto kodotala ka bo sila kan na ka sodon motoborila m'a bolo doben. Mombiliba lou fonyo koron disse kela problemundi sila fan do wo kan.

Mombili belebeleba lou

Mombili belebeleba, yo camioneti walima camion, disse ka lö motoborila nyama ka sila latounoun a ma. Motoborila disse bola fan be ka tamin.

Ka dee sila la woye tomasere nyanama ledi mombiliborila lou ni motoborila lou ka deekola nafa lon. Do ba bö djo djou lou la ani ka morifeng nou bori a nya nyuma la, kanyiya ani sariya sila fe, mombiliborila lou ni motoborila lou disse borila nyonfe sila kan.

KOUMA LAFOLO KOUMA

Sebe nin ye I mademena le ye ke borifeng borila nyanama di. Pennsylvania borifeng bori sariya siyaman ya kono. A kakane ka labara ka ke sariya nofebila di konin a makan ka Pennsylvania Borifeng Codi nodabila, sariya min ye koumala Pennsylvania borifeng borila lo ni borifeng nou ma woye min kono. A kakane ka to hakili la fana ko kibaroya minou ye sebe nin kono ko wo lou disse mafalena.

Sebe nin koun yele kossa iye I daben ka borifengbori kodoboli ke ani ka Pennsylvania borifengbori sebe born. Konin, sila nin mombili lou sariya min ye sebe nin kono wo ye labaarala borifeng saba minou malonin Pennsylvania sariya kono: neeso lou, soo-saman neeso ani borifeng moterima sou gbere lou. Misali do, neeso borila bee, yo mombiliborila lou, wo lou kakane k'alous lo ta woolen na.

Ni ye borifengbori makaranya lela, I mako bake kibaroya feng feng kaben borifengborila kodaboliko ma wo ye sebe nin kono. Ni Pennsylvania borifengbo sebe ye I bolo, I disse sebe nin mafelela ka sila sariya do lou dokaran I bara nyina minou la walima ka sariya kouda do lou dokaran walima minou bara mafalen kabinin ika ila sebe masoron.

NAFAMA

Djani iye ila Hakila Kodoboli ke, I kakane ka Non-Commercial Learner's Permit Application (DL-180) sebe lafa.

Ni ma san 18 soron folo, I moyiba walima I kaarifabouwa le kakan ka Moyiba walima Karifabouwa Benkala Sebe(DL-180TD) la

A fila bee disse sorona an na siti kan yan www.dmv.pa.gov
Sebe ani Ladjensi lien sebe sanfe

Borifengbori ye bounya ledi djo te. Bounya nin yen ala baara keta siyaman ned. Baaraketa nafama fan doye ko ikana borifengbori ni dolomin basan.

Borifengbori Sebe Centri min ye I dinkira do wo lakanin lon nou ni leri minou do,
ka sebe laban nadji ikoun, ladjensi lou, ani tounya sebe walima walima ka don
PennDOT's bolololo baara lou, Sila-kan-Kousanya Kodoboli seng
ye min do, wa PennDOT's Driver ani Borifeng baara lou mafele
Yan website at www.dmv.pa.gov

I djani sebe nin karan a nyounala, sariya karan kaban ka
lataama sila kan kossa ki ke borifengborila lakandanin ani ka
borifengbori bounya diyabo an na so nyouma kono

LADJENSENI FERETA TE

Sebe Könöko lou

Chapitri 1 – Fereta-Bali

Makaranyalila lou la Sebe Kibaroya	1
Ka Makaranyali Sebe Nyininka	1
Fadifan Dila Souwandili	2
Sorasi kodo lou Souwandili	2
Sociali Securité Nimoro Kibaroya	3
Pennsylvania Yeliko Sariya lou	3
Djon mako ye Pennsylvania Borifengbori Sebe la	3
Makaranyalila kouda lou la sebe kibaroya	3
Mombiliborila kouda lou la sebe kibaroya	3
I mako ye MOMBILLbori sebe classi djouman na	4
Borifengbori sebe classi lou	4
Kodoboli lou	5
Hakili Kodoboli	5
Sila Kodoboli	5

Chapitri 2 – Ta lou, Tomasere lou ani

Silakan Marki lou	7
Ta lou	7
Siladatee Ta woulenman, Nedemoun ani Verti ani Flèchi lou	7
Ta Mènèmènèla lou.....	8
Silakan Ta Mènèn-Bali lou	8
Silaba-Lamina Ta lou	8
Sila Mafalen Ta lou.....	8
Semamatama Ta lou.....	9
Ecoliso Mayoro Ta lou	9
Train Slla Taminyoro Ta lou.....	9
Tomasere lou	10
Sariyadö Tomasere lou	10
Lasikali Tomasere lou	13
Silabilankodo Tomasere lou	19
Silakan Kèrèndè lou.....	22
Chapitri 2 Mafelelikouda Gnininkali lou.....	23
Chapitri 2 Mafelelikouda Diabi lou.....	30

Chapitri 3 – Mombilibori Makaranya

Ka Lakandali Folo Souwandi.....	31
Mombili Mafeleli lou: Ki Daben ka borifeng Bori	31
Ko minou ye Noola Mombilibori la.....	32
Djantondöbaliya	32
Djankarodöko lou	33
Dölö ani Mombilibori.....	33
Drögou ani Mombilibori	34
Lombèè Mombilibori Kousanya lou	35
Gbekene Maminali	35
Kaliya Maminali	38
Tiliminin, Donin ani Taminin	45
Silna lou Nyonbenyoro Borinya	48
Sila Kourouyoro lou Borinya	51
Silaba lou ni Echangèri lou Borinya lou	52
Borifeng Löyoro	52
Parallel Parking Tips	53

Lihala lou ni Gbèdèndöko Bolomakanin nou

Baara yoro lou.....	54
Train sila taminyoro lou	55
Alou ni Semamatama lou, Neesoborila lou, Motoborila lou/ Motomankan borila lou ye dee sila la	55
Alou ni Camion nou ni Busu lou ye dee sila la	56
Ecolisso Busu lou	58
Gbedendo Mombili/Lihala lou	59
Taama Sariya kan	59
Soo-wontoro lou & Soo Borila lou	59
Camion Koun-Nakanin konomoo lou.....	59
Nègi tountoun macinin nou	60
Walan Kofè Mönè Gnanaboli	60
Gbedendo Mombilibori Gnanaboli lou	60
Souu Malö	64
Chapitri 3 Mafelelikouda Gnininkali lou	65
Chapitri 3 Mafelelikouda Diabi lou.....	78

Chapitri 4 – Mombilibori

IKibaroya lou Sebeli	79
Pennsylvania Nötii dili Sistèmoun	79
Polici b'l Lalò i Kakan ka Moun kè	80
Accidan.....	81
Ki bori walima ki tala polici la	81
Ka Mombili bori ka dölö walima drögoulaka	81
Do to I nya la	81
Dinin Dölömin	84
Mombilibori Sebe Benkama (DLC)	84
Chapitri 4 Mafelelikouda Gnininkali lou	86
Chapitri 4 Mafelelikouda Diabi lou.....	88

Chapitri5 – Sariya lou ani Problemoun nou.....

Laloniyali min kakan ka kè pourke ka	89
Too ani Adressi mafalen	89
Sèntrou Sariya	89
Dinin Siifeng Sariya.....	90
Dinin nou ni Lakolofeng nou Lakanda Kiya lou	90
Fönyö Bada Lakandali Kibaroya.....	91
Amerikika Fètö lou la Sariya (ADA)	91
Fètö lou la Borifeng Nalöyoro	92
Gnama-Lafilibiliya Sariya	92
Mombili Lakandali ani Sisi labö Nyanyinin.....	92
Taminin Lakandanin (neeso lou)	92
Mesagi sebe	93
Feng min ye moo laloniyala silakan	93
Masoubamako lou la ka wo sariya latelen.....	93

Chapitri 6 – Referenci lou

Silakan Kodoboli ani Point Bolomakanin Sadamankana lou	94
Yoro Gbede Kodoboli Programoun min ni CDL-te kelen di..	94
Minisriso Sebe lou ani Ladjensi lou	94
Diamana yoro bèè ani Somisèn Carti lou	94
Kibaroya Gbere lou	94
511PA.....	94
Carböni Monoxidi Fösönènin.....	95

CHAPITRI 1:

MAKARANYALILA LOU LA SEBE FERE-BALI KIBAROYA

Chapitri nin ye koumala kibaroya lekan I kakan ka min ka ben Pennsylvania makaranyalila lou la sebe sodon nya ma. Kouma ye kèle fan minou kan ninou yew ole do:

- Ka Makaranyali nyininka
- Kodoboli lou

KA MAKARANYALI SEBE NYININKA

I kakane ka makaranyali sebe sodon folo djani iye borifeng bori Pennsylvania kono. I kakane ka Yelita, Hakili ani Sila Kodoboli lou kè k'alou latamin kossa I disse mombilibori sebe sodona. Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) dianya ye san kelen (1) nedî ka damina I fadikolo mafelelon ma; konin, a disse kela fadikolo mafelelon tena tamian karo woro (6) la djani I san 16na.

N'I san 16 leye walima I taminin ala, I djanin sila minou ye djoukoro tenya iye bila wo kan kossa I disse ila makaranyali sebe fere-bali sorona. I tesse ila sebe nyininkala djanin iye se san 16na dö.

1. Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) sebe wo lafa min ye sorona yan www.dmv.pa.gov sebe lou ani Ladjensi lou lienkodo pagi nin sanfè.
2. Il dodotroso kakane ka Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) kokana lafa. Sebe kakane ka lafa ka karo woro (6) to I san 16na la. Kibaroya bee kakan ne ka sebe.
3. Ni Mombilibori sebe mafelelila tesse ka lon ni Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) ye kendeya sariya lou latelena, ila makaranyali sebeko disse mabola a kofe. A disse fola ko iye kendeya mafeleli gbere kè. Ni djankaro do ye ila min diss akela I tesse mombili borila, a disse fola ko iye maminali fila makaranyali sebe nyinin ani ko mombiliborila wana doye I makaranya mombili bori la.
4. Ni ma san 18 soron folo, I moyiba lou, I karifanin moo min na, moo min ye loco parentis kono, walima foudounyo min san 18 ye walima a taminin ala wo kakane ka Moyiba walima Karifamoo Benkama Sebe (DL-180TD) lafa wo min fana ye sorona an na siti kan yan www.dmv.pa.gov Sebe lou ni Ladjensi lien nou kodo pagi nin sanfe. **Ni moyiba, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudounyo min san 18 walima a taminin ala tesse ka sebe nyininkala malö, DL-180TD kakan ka kalanoya ninou le bolo, moyiba, karifanin moo min na, moo min ye loco parentis kono, walima foudounyo min san 18 walima a taminin ala aye kè notèri nyana.** Mako ye cartidatite djondjon na ani na ka soron too lout e kelen di, mako dina kè bademaya mafelelei la. N'I bara tamin san 18 na, I kakan ka nä I kakan ka nä siisèbè prevou fila (2) ledi:

• Waati nin facturu lou (dji, gazi, kouran, cablou, ani.). • Nisonko Tarikou lou. • Sinkali Benkamasebe.	• W-2 Form. • Waati nin Morifa lou Sebe (Amerikika lou dron). • Djoulou Sebe lou.

Sebe nin ni sila minou ye sanfe tenya wo lou karan kofe, **feng minou too ye djoukoro tenya nä wo lou di Mombilibori Sebe Yoro do i ba prè ila Hakili Kodoboli kèle:**

- Ila Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) lafanin. I kana sebe nin nawa maili sila fe. Ni ye san 18 kodo le, nä ila Moyiba walima Karifamoo Benkama Sebe (DL-180TD) lafanin di.
- I sodonlon ni ila cartidanti prevou. Sebe ninou kakan ka kè djondjon nedî (Son tena kèla kögbè lou dö).
- Ila Sociali Sécurité Carti.
- Nyninkali sonko. (Djantondo: I djani sebe kokana mafele kossa son kènin wari Saranya minou dö idi wo lou ye)

I djani I djanto: Cartidanité souya minou disse kèle ka I sodon lon lasereya wo lou too ye Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) kokan ani war sarata lou.

Ni HCP walima nya dotro ma ila yeli mafele folo, I nya di mafele mombilibori sebe centri la. N'iye luneti lou don'na walima lentilli lou, I djani iye n'ä lou d'ibolo. I di Hakili Kodoboli ke moutoun

Tomasere lou kan, sariya lou kan, mombilibori sariya lou kan ani lakandali baara lou minou nyafonin kola sebe nin kono. I ba ban Hakili Kodoboli latamina, kodoboli la di makaranyali sebe d'ima, min dati ye san kelen (1) di. I ba makaranyali sebe masoron, i disse mombilibori makaranya daminala. PennDOT ya magbeleyala ko dinin mmbili makaranyala lou ye alou la sila kodoboli lòla waati nin na a ya soron lon min ye makaranyali sebe kodoboli lon ye wo kofè.

N'iye san 18 kodo, I kakane a ba doya nyasikan ka lèri 65 kè walan köfè makaranyalibolo ma ani a kana doya lèri 10 di makaranyali min kènin soufè ani lèri lolou (5) ye kè a ya tèrè bandjou kadjou djani iye ila Sila Kodoboli kè. Lablali nin demeni kè ki karan idi kousanya ki kè mombiliborila nyouma, lakandanin di.

KONODOMIRI: Mombilibori sebe ye moo min bolo min bara san 21 soron walima moyiba, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudounyo min ye san 18 do walima a bara tamin ala ani mombilibori sebe ye a bolo wo kakane ka sii I torofe nyefe I bake mombili borila touma bee. Wo taminin kofe, mombiliborila minou ma san 18 soron folo wo lou tesse moo tala mombili kono ka tamin sentrou djateya la.

I ba ban sariyado karo woro (6) makonola kabu ila mombilibori sebe ladanolon ma ani I bara lèri 65 kousanya ani lèri 10 soudo mombilibori ani lèri lolou (5) band djou mombilibori sebe kalanoyalà, i disse ka Sila Kodoboli kè. N'ilà makarnyalì sebe dati taminda walima I masse ka sila kodoboli latamin a bat amin sounya saba (3) la, i disse Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin sodona ka fara/ladjanya/Nodabila/Mafalen/Lanya (DL-31).

N'iye ila makaranyali sebe kela ka mombili bori Pennsylvania Commonwealth kokan, I djani ila asuranci antreprisi nyininka ani Diamana Borifenko Sebeda gbere ka lankenemaya ko ila makaranyali sebe ye djatela ko a kanyin.

Ni kibaroya do manyin ila makaranyali sebe kan, nä kibaroya djondjon prevou di kodobolila ma I ban à Mombilibori Sebe Centri la kodoboliyoro.

N'là ka Hakili Kodoboli djan, kodobolila di Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali Nyinin (DL-180) ani Moyiba walima Karifamoo Benkama Sebe (DL-180TD) lasayi ima. I disse Hakili Kodoboli kèla sounya kelen ne lon sousou ba I diya ani yoro yoro ba i diya. Ila sebe lamara yoro djondjon do ikomin I kakane ka wa d'ibolo I bake kodobola lkotounin.

FADIFAN DILA SOUWANDILI

I ba ila Pennsylvania mombilibori sebe lakoudaya waati si, I di manyinin ka ko n'iye "FADIFAN DILA" souwandila kö ila mombilibori sebe kokan. I djanin miriya kelen ta djani I watè Djiya Sebe Yoro dö. Koumaden nou "FADIFAN DILA" di sebe ila mombiliborila sebe kan n'ika fö, "öhön" ki souwandi ki kè fadifan dila di Djiya Sebe Yoro dö.

Nyininkalila min ye san 18 kodo disse k'a nyininka ani ka fadifan dila sodon alou la mombilibori sebe kan; konin, alou kakane ka benkama sebe sodon alou moyiba lou la, karifamoo la, moo min ye loco parentis kono wo la, walima foudounyo min ye san 18 do walima a taminin ala. Alou disse alou la benkama fola k'alou bolonoo bila Moyiba walima Karifamoo Benkama Sebe (DL-180TD) djondjon kono. N'là mako keda kibaroya gbeer la kaben Fadifan ani Fadibou Dilko ma, nin wele 1-877-DONOR-PA.

I disse fana ka "FADIFAN DILA" souwandili bilala ila mombilibori tarikou kan an na siti kan yan www.dmv.pa.gov. Katamin baara nin fe, chanci di d'ima ka carti imprime ka na d'ila mombilibori sebe di.

FADIFAN DILI HAKILILABILA LANDAYA WARI "Organ Donation Awareness Trust Fund" (ODTF)

Djo ye ibolo k'a di Governor Robert P. Casey Memorial Fadifan & Fadibankou Hakiliabila Landaya Wari ma. Landaya wari dina wari do bila ka fadifan diko programoun siyaman deme commonwealth kono ani ka bila djama sawo do kaben programoun nin hamininko lou ma. Kerende tee ila mombilibori sebe kan, n'iya fè kademeni ke wari nin na ko dö. Bololade wari wo ye farala mombilibori sebe sonko kan ani a kakane ka bila ila wari sara do I bake ila sebe lawala PennDOT ma.

SORASI KODO LOU SOUWANDILI

Hanci ye I bolo ka sorasi kodo lou souwandili bila ila mombilibori sebe kan, wo min ya yirakala ko iye Ameriki sorasi kodo ledi. Pourke ye tâ, a kakane ka soron I bara bara AMeriki Sorasiya do, gboundouma walima Diamana Lakandalila ye min do, ani I bara bila walima bara baara boloka lamaliyali do kodo.

SORASI LOU LA LANDAYA WARI "Veteran's Trust Fund" (VTF)

Chanci ye I bolo ka nisonko bondo bololadee kè VTF gnè. Ila bololadè di demeni kè Ka Pennsylvania sorasi kodo lou la programoun ni prjoxè lou ni alou la dembaya lou deme. Ikomin bololade kafota nin te wari sarata la, I djani iye wari

min dila wo fara ila wari sarata kan. Ani fana, I djani blokou djondjon mafele sebe kan ka lon n'ila bololadee labaaraada a nyouma la.

SOCIALI SECURITE NIMORO KIBAROYA

Sariya ya nyininkala sebeda fe ko aye sociali securite nimoro tä, logban ani nya koulèri tä Pennsylvania Borifengko Codi Tèlèn 1510(a) ani/walima 1609(a)(4) kodo. Kibaroya nin nabaaratole ka malonin kibaroya di kossa ka do bö mombilibori sbe koron nadan na. Ila sociali securite nimoro te ila fodoba mombilibori tarikou do. Kroufa sariya ya ladahala ko diamana sbeladon yoro baaraden nou ye ila sociali securite nimoro labara kossa k'l malon. Ila sociali securite nimoro tena bilala ila makaranyali sebe walima mombilibori sebe kan.

PENNSYLVANIA YELIKO SARIYA LOU

A disse kela ite yeli kela anyoumala ani I do disse ka mombilibori sebe soron, konin, a di fö ko iye lunèti walima lènsi bila I nya la, ka fo ko iye mombiliborila tele kouna ledron do walima ka to iye mombili lou bori kernkerenfe karo lou minou dron na.

N'I nya la yeli masse yeli sariya mafala, kodobolila di Nya Mafeleli Rapor Sebe (DL-102) d'ima. Nya dotro, ophtalmologisi walima dembaya la dotro le kakan k'l nya mafele ani ka see nin nafa. Sebe ba ban nafala, I disse ki kossayi Mombilibori Sebe Yoro do ka wa kodobili ma.

DJON MAKO YE PENNSYLVANIA MOMBILIBORI SEBE LA?

- Lolan minou nanin mombilibori sebe di kabö alou la djamana kono wo lou ladahanin alou ye mombili bori Pennsylvania for kono kawa sii fo san kelen ka damin alou don lon ma Ameriki kono, walima alou la lolan sebe dati ba ban ikdo, a sousou folo ba nä. Diamana lou fodoba mombilibori sebe magbeleyanin baake, konin ate diyagboya di. Benkama sariya do ye Franci diamana, Alimagni, Koré ani Taiwan diamana tema min y akela alou la mombilibori sebe fere-bali dise labara hali ni Sila walima Hakili kodobili ma kè; konin, Yeli Kodobili dina kè. (Mombilibori sebe min bonin Puerto Rico, Franci, walima Alimagni wo lou tesse lafala lonkelen.)
- Moo minou siinin Pennsylvania minou bara san 16 soron ani alou yafè ka borifeng bori.
- Moo minou yelemansan ye Pennsylvania ani alou ye Pennsylvania sisèbè ladan kan – Ni so gberé mombilibori sebe djondjon ye I bolo walima Canada, I kakane ka Pennsylvania momilibori sebe tä tele 60 kodo i yeleman kofè Pennsylvania ani k'l la so gberé mombilibori sebe bila.
- Moo minou ye Ameriki sorasiya do ani alou siinin Pennsylvania le – lamandili mabrou minou lonin Pennsylvania wo lou ye wole dö, minou kakan ka mombilibori sebe ta ka borifeng bori sorasi ta te min di.

MAKARANYALILA KOUDA LOU LA SEBE KIBAROYA

Ila makaranyali sebe dati d'a ta han san kelen(1) ka damina a ladanlon ma min sebenin ila makaranyali sebe kan. Waati nin kodo, N'I ma san 18 sodon folo ko do lou ye yen I tesse minou kela. Wo lou ye:

- I disse ka mombilibori ledron na ka soron mombiliborila sebeti do ye I konogbena min bara san 21 soron walima moyiba do, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudounyo min san 18 ye walima a bara tamin ala ani mombilibori sebe ye min bolo. Mombiliborila konogbenina ye a sila nyefe sifen nedo.
- I tesse ka moo ta mombili kono ka tamin sentrou djateya kan min ye ila borifeng kono.

MOBILIBORILA KOUDA LOU LA SEBE KIBAROYA

Yo makaranyalila kouda lou la sebe, dan do lou sinin mombiliborila kouda lou la sebe la. Wo lou ye:

- I tesse ka mombili bori 11 p.m. ani 5 a.m. teela dö, foni a ka soron I moyiba, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudounyo min san 18 ye walima a bara tamin ala ini wo lou do ye.
- Konin, I disse ka mombili bori 11 p.m. ani 5 a.m. teela dö, n'l seng ye fodoba walima demeni baara do dö, yerebö talasa entreprizi walima iye baara la waati wo do lou la. Wo lihala wo lou dö, I kakane ka notèri la affidavit or sebe do bila ikoun kabo I labaarabouwa bolo, ila kounti bolo walima talasa kounti min ye ila baara waati yirakala. Notèri la affidavit ni ila mombilibori sebe le kakan ka lamara.
- I tesse moo siyaman tala mombili kono ka tamin sentrou djateya min ye ila mombili kono iye min bori la.

- I tesse a madonina ka tamin moo kelen (1) na mombili kono min ma san 18 soron folo ani min te I badema di foni a ka soron I moyiba leye, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudougnoma min san 18 ye wali ma a taminin ala. Mombiliborila kouda sebe ba karo woro (6) bö, a dan di lawara a te tamina moo tata saba (3) kan mombili kono min ma san 18 soron folo min te I badema di foni a ka soron I moyiba leye, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudougnou min san 18 ye walima a taminin a la. Dan nasiyaya nin te kela mombiliborila kouda lou la minou bara dari ka accidan kè I seng tere ye min do walima min bee bonin idö walima min bara mina mombilibori sariya masoso dö.
- I seng di bö mombili bori dö han tele-90 n'l ka la nyon kan han point (6) walima ka tamin ala walima bara dari ka mombili bori kaliya do han 26 miles léri kelen (mph) walima katamin kaliya dan min sebenin.
- I di mombilibori yere yere soron ni mombiliborila kouda sebe toda I bolo han san kelen (1), n'l ka sarati ninou mafa:
 - Bara mombilibori makaranya classi do kè ka latamin min nadahanin PA Karan Sebeda bolo.
 - **Ma** dari ka accidan kè mounoun I seng tere ye min dö walima min bee bonin idö san kelen (1) kodo.
 - **Ma** dari ka Pennsylvania Borifeng Codi fosi masoso san kelen (1) kodo.
 - Ka I moyiba lou la digne soron, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudougnou min san 18 ye.

N'l ka sarati ninou mafa, I disse ka mombilibori sebe yere yere nyininka ka nyininkali sebe ladon ko ka Yeleman kabu Mombiliborila Kouda Sebe do ka kè Mombilibori Sebe yere yere Fere-bali Sebe (DL-59) di. Il mombiliborila kouda sebe di yeleman ka kè mombilibori sebe yere yere di I ba san 18 soron.

I MAKO YE MOMBILIBORI SEBE CLASSI DJOUMAN NA?

Pennsylvania kono, mombilibori sebe ladana ka bö iye classi ani mombili souya min bake ibolo. Wo dö, mombilibori sebe min kakan ka kè I bolo wo ye bola mombili souya min bake I bolo. A siyamando, moo famba minou ye nyininkali kela Pennsylvania mombilibori sebeko dö moo madonin mombili leye kela wo lou bolo, cmion nou walima camioneti lou. **Sebe nin kenin ne ka kibaroya lou di ima I mako ye minou la kossa ka mombilibori sebe fere-bali classi C d'ima, wo min ye mombili souya ninou la classi di.**

MOMBILIBORI SEBE CLASSI LOU

- CLASSI A (sandöya dan 18):** Kakan ka mombili souya bee bori minou gbiliya ye 26,001 pounds walima ka tamin al, mombili min saman yido wo ye/10,000 pounds faranin wo lou kan. Misali do: Tolon Mombili lou, samanin mombili ba note 11,000 pounds la ani mombili min saman ye ido wo ye note 15,500 pounds la (gbiliya bee ladenin ye 26,500 pounds nedii).
- CLASSI B (sandöya dan 18):** Kakan ka mombili soya kelen bori min gbiliya ye 26,000 pounds di. Misali dö: Wakono tama mombili min gbiliya ye 26,001 pounds walima a taminin ala.
- CLASSI C (sandöya dan 16):** Mombilibori sebe Classi C dila moo lou le ma min nou ye san 16 walima alou taminin a la, minou bara yiraka k'alou disse mombili sou bee borila, faoni a ka soron minou mako ye Class M na, ani minou ma Class A walima Class B kodo mafa. Talasala sousou walima moo lakanda derkou do mambrou walima gbedendo Clssi C moo lakanda sebaya mombilibori sebe ye min bolo ani sebe do ye min bolo kabo talasa kounti bolo walima lakandali kounti walima gbedendo lakandali ladahanin min disse a kela talasa mombili borila min too sebenin sebeda la, makadanin walima gbedendo lakandali walima kunda la. Class C sebe ye min bolo wo ladahanin aye moto do bori vitessi mafalen te min do ani a cylindric fanka ye 50 CC's ledi walima a ka dö walima moto pine-sabama min kounbilinin.
- CLASSI M (sandöya dan 16):** Classi M mombilibori sebe ye dila moo lo ulema minou san 16 ye walima a taminin ala min bara yiraka ko alou disse moto borila. Ni moo disse ka moto ledron ne borila walima, Classi M mombili bori sebe di di a ma. N'l ka moto kodoboli ke, dan "8" di bila ila mombilibori sebe kono. Ladanin nin neye I haramoun na ki sengbö moto bori dö. N'l kodoboda moto la aye min na ka tamin seng fila (2), dan "9" di bila ila mombilibori sebe kono. Ladanin nin neye I haramoun na ki sengbö moto seng fila (2) bori dö. I djani iye Pennsylvania Moto Borila lou la sebe (PUB 147) mafele walima Mopeds, Moto-Motoborila Cicli ani Moto lou kibaroya sebe min ye PennDOT motoborila ani Mombili Baara lou Moto lou kibaroya Yoro kono.

- CLASSI FERETA A, B walima C:** Mombiliborila minou mako ye mombilibori sebe fere-ta la wo lou kakan ka Pennsylvania Mombiliborila lou Sebe Fere-ta (PUB 223) le tä, lihala lou ni kibaroya lou ye min kono mako ye min na ki dabén kodoboli lou nye. Sebe nin ye PennDOT Mombiliborila ani Mombili lou Baara lou siti kan Mombiliborila Kibaroya Fereta Yoro kono.

KODOBOLI LOU

ILONIN KODOBOLI

Lonin Kodoboli ya soumanale k’alon lonin min ye ila sila tomasere lou kan, Pennsylvania borifeng bori sariya lou kan ani borifeng bori kokèta lou. Lonin Kodoboli disse kela sebeli do a don disse kela audio fana do kan ninou do Espanyoli, Arabou, Chinois (Mandarin), Frenci kan, Hindi, Korean, Russi kan, Ukrainianen kan, Vietnamien kan, Anguilkan, Burmese kan, Greeki kan, Italien kan, Japonè kan, Nepali kan, Polish kan, Somalien kan, ani Urdu kan I ba nyininka I kodo, Mombiliborila Sebe Yoro bee do commonwealth fan bee. N’l ka Lonin Kodoboli djan, a di to iye kodoboli ke ikotounin baaralon nin do. **Fo iye kodoboli nin natamin sani iye makaranyali la sebe djondjon soron.**

Nyininkali 18 neye Lonin Kodoboli do. I kakane ka nyininkali 15 djabi a nyumala kossa I disse kodoboli latamaina.

Borifeng bori lihala lou ye siti nin kan (www.dmv.pa.gov/Driver-Services/Teen-Drivers/Pages/default.aspx#.VpAM5aMo670) Dinin Mombiliborila Kibaroya Yoro kodo ani sebe nin lyinkan ta min Dinin Mombiliborila Kibaroya. I disse ka PA mombilibori sebe koketa kodoboli applicason nadji ikoun ka QR codi lou labara ko kè.

Ila Android™ ta ladji ikoun kabö Google Play kono: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.nicus.a.pdt>

PA Borifengborila lou la Sebe Koketa Kodoboli App

Ila iOS Macini™ ta ladji ikoun kabö App Store kono: <https://itunes.apple.com/us/app/pa-drivers-license-practice/id925842053?mt=8>

SILA KODOBOLI

N’l ye san 18 kodo, an nya tola an na dinin borifengborila lou ye alou la kousanya kodoboli lola han karo woro (6) djona. A Magbeleyanin ko dinin mombiliborila lou ye idaben ani ka lola djona djona. An nya magbeleyala k’an na dinin mombiliborila lou ocazon nin diyabö.

Sadamakana lou kakane ka kè ka Sila Kodoboli Fere-bali kè. I disse ki la Sila Kodoboli lola ka tamin Mombiliborila ani Borifeng Baara lou siti kan yan www.dmv.pa.gov. Ni internet te I bolo, I disse ka nimoro nin wele ki la mombilibori kodoboli lola 1-800-423-5542.

Wo taminin kofe, PennDOT bara entreprizi gberé lou ta minou ye kousanya kodoboli wo lou kela lofedo wari leye sarala. Korobolila gberé saba wo lou bee ladahanin PennDOT-bolo ani kodoboli min ye kela PennDOT mombimiborila sebe centri la ani wo bee ye kelendi. Entreprizi minou ya kela ila kounda la, yan mafele www.dmv.pa.gov.

I kakan a feng dama ninou le yiraka kodobolila la djani iye ila Sila Kodoboli kè:

(Feng bee kakane ka nya ani iye mombili min nabaarala ila Sila Kodoboli do wo ta.)

- Ila makaranyalila sebe djondjon.
- Moyiba walima karifamoo kalanoyalí sebe (DL-180C) bolonooma leri 65 bara ke makaranyali la walán kofe, n’lye san 18 kodo.
- I keto mombili min borila Sila Kodoboli do wo nimoro djondjon.
- Dalouya min ya yirakala ko asuranci ye mombili la.
- Moo wo la mombilibori sebe djondjon, min san 21 ye walima a moyiba, karifamoo, moo min ye loco parentis kono, walima foudunyo min san 18 do walima a taminin ala, min ye imalo laMombiliborila lou la Sebe Yoro do.

N’l ma nä sebe djondjon nou di (a kogbe lou kotè) minou too ye sanfè, I tena kodobola.

A Djani kodoboli ye damina, mombilibori sebe kodobolila d’á mafele K’á lon carti d’enregistrement djondjon ye ila mombili la, tentenya assuranci, so konyanyinin cöli djondjonani, Ni mako ya la, emissón cöli djondjon. Fari lou, pipi, train nou, essui-glaci lou, kilinyotan nou, karo lou, da lou, sifeng nou ani pine lou ila mombili kan fana di mafele ka lon n’alou ye baarala a nyomala ani alou lakandali sariya lou mafala. N’á malonda ko ila mombili fan fosi manyin walima a ma konyanyinin sariya mafa walima so sariya lou, I tena Sila Kodoboli kela. Ni sentrou lou ye ila mombili kono, iye lala k’alou salima ani k’alou disse labaarala. A di nyininka ile ni kodobolila fe k’alou ya sidi Sila Kodoboli waati la.

N'ila mombili ka konyanyinin nin natamin, kodobolila d'I kodobo ka mafele n'l disse mombili borila lakandali do.

I di Sila Kodoboli djan n'iye mombili borila a djouman na, iye sariya lou masosola, iye accidan nou kela, ikana I tolomalo kodobolila nyayirakali lou la wali ka mombilibori fili siyaman kè.

Kodobolila disse ka fo inyana ko iye ko daman ninou ke djani iye Sila Kodoboli ke:

- **Mombili Maminali ka dadja:** Pipi labaara, fari lou (loli fari lou, sanfe fari lou ni douma fari lou, tiliminin sinyin nou), essui glaci lou, loli (gbedendo) frein, fan-4 kilinyotan (hamin fari), kalayalan, ani. Ni masse ka mombili maminafeng nin do labara wo disse a kela iye ila Sila Kodoboli djan.
- **Loli Lakanyaninfè:** ila mombili lalo sila-tala do yeleta fila (2) tema gbekene do min djanya ye 24 feet di ani a fonfon ye (8) feet wide di. Ilia mombili fan bee kakane ka to gbekene wo kono, ani I tesse wala ila mombili kofela walima nyefela masodona, taminin linyin penturenin kan, walima ka yele trotoiri kan. Aye tola iya mafele ki la mombili lalo sounya kele (1) ne a nyumala I kana kè ka tamin sounya saba (3) dakitili la.

Djantondo: Loli Nyayiraka Silabilankodo Sistèmoun Waninnyefe (yerekarin loli mombili lou) wo lou disse labaarala kodoboli do; konin, yerekarin loli feng kakane ka lasä ani a ladahanin te ka lamènèn Sila Kodoboli waati la.

Kodobolila le kelenpe keto moo di ikoun Sila Kodoboli waati la. Sila Kodoboli lou ba damina, a di fö inyana I kakan ka mombili labori fan min ani I kakan ka ko minou ke mombili la. **I di lakorosi anyumala iya kela nya min kan ani ka lasikali tomasere lou latelem, loli tomasere lou ani silakan ta lou.** Iye mombili maminala nya min kan kodobolila di wo noté, kilinyotan nou labara I bake koumala mombiliborila gberé lou fe walima iye mombili maminafeng gberé lou labara I mako disse kela min na kodoboli waati la.

N'I KA SILA KODOBOLI LATAMIN PENNDOT MOMBILIBORILA LOU LA SEBE YORO, I d'ila mombilibori sebe soron waati wo la.

I DI SILA KODOBOLI DJAN KA NYESIN:

(Nin nou ye missalli do lou ledi min dake I d'ila Sila Kodoboli djan)

• Masse ka mombili maminali feng fossi labara	• Ka fili lou kè mombilibori lakandanin kokèta lou do	• Ka accidan kè
• Ka sila sariya do masoso (misali., ki ban loli tomasere ma)	• Ki ban kodobolila la konyayirakali lou lataamala	• Ki ban kilinyotan nou nabaarala
• Ka mombilibori kodjouya kè		

N'iye san 18 koko ani I bara ila Sila Kodoboli djan, Pennsylvania sariya ya wadjibila ko iye makononi kè han tele woronwula (7) sani iye Sila Kodoboli kè ikotounin. Iye waati min kela nin djani iye kodoboli ke sounya kouda wo di waati d'ima lye to mombili borila ani ka do fara ila kousanya lou kan. Chansi saba (3) leye I bolo makaranyalila lou la sebeko bee do ka Sila Kodoboli latamin djani dati ye makaranyalia lou la sebe dati ye tamin. I ba djan sounya saba, I kakane ka nyininkali kè ko ka ila makaranyali sebe dati ladjanya.

I ba kè sounya saba (3) I masse ila Sila Kodoboli latamina walima n'ima makaranyali sebe dati taminda, I disse nyininkali sorona ka Makaranyalila lou la Sebe Fere-bali (DL-31) fara kan/ladjanya/norabila/mafalen/lanya. N'ima ila Sila Kodoboli kè walima ka latamin a nyumala san saba (3) kodo ka damina ila fadikolo mafele lon kfe, I kakane Makaranyali la lou la Sebe Nyinin Fere-bali (DL-180) kè sounya kouda ani ka Lonin Kodoboli kè.

CHAPITRI 2:

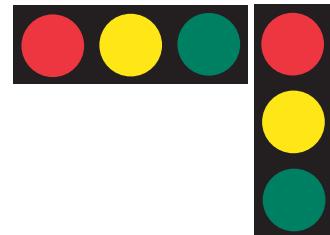
TA LOU, TOMASERE LOU ANI SILAKAN MARKI LOU

Chapitri nin kibaroya lou le dila i kakan ka minou lon Pennsylvania silako kan. Aye koumala ninou lekan:

- Ta lou
- Tomasere lou
- SilakanMarki lou

SIGNIN NOU

Silakan ta lou ye den'na sila lou nyonben yoro lou ledo kossa ka borifeng nou ni semamatamala lou la djinikaleye mamina. Silakan ta lou ye lalola le walima k'alou kanka. Alou ba lalo, wouleman ye sanfele touma bee ani verti ye djoukorole. Alou ba kanka, wouleman ye bolomaran nela waati bee ani verti ye bolokinin nela.

SILAKAN TA WOULEMAN, NEDEMOU ANI VERTI ANI FLECHI LOU

TA WOULEN GBILIN namènènin baakè, I kakane ki lo djanin iye tamin train tenin yoro min walima siladateyoro do. N'ima linyin fossi ye, I lo djani iye don sila lou nyonben yoro do. Ta verti makono djani iye wili.

I dise tiliminina I bolokiinin fè ka ta woolen mènènin to, foni a ka soron KANA TILIMIN WOULEMAN KAN tomasere sebenin ye sila lou nyonben yoro wo kan. I kakane k'l lö folo, I nyalakalan semamatamala lou ma ani iye sila bila alou nyè.

I disse ki tilimin bolomaran fana fè I bi lö silakan ta woolen na, n'iye bolomaran linyin ne kan ani iye tilimina I bolomaran ne fè kabò sila-kountelemaken nekan ka wa sila-kountelemakelen gbere kan, foni a ka soron tomasere ya fola I nyana ko I kana tilimin. I kakane k'l lö folo ani k'l nyalakalan semamatamala lou ni borifeng gbere lou ma ani iye sila bila alou nyè.

TA NEDEMOUN GBILIN ya fola I nyana le ko ta woolen gbilin dina mènè a te mèna. I bake mombiliborila ka wa sila lou nyonben yoro ma ani ta nedemoun ye mènèn, i soumaya ani iye I dabèn k'l lö. N'l kèda sila lou nyonbènyoro tèma walima I tesse I lòla lakandali dö djani iye don nyonben yoro do, wa bori ma donin donin.

TA VERTI GBILIN koro le ko I disse tamina sila nyonben yoro tema, ni sila labilanin. i disse tilimina I bolokinin fe walima I bolomaran fe foni a ka soron tomasere ya fola ko I kana wo kè; konin, I bake tilimina, I kakane ka sila bila borifeng gbere ni semamatamala lou nyè sila lou nyonben yoro tema.

FLECHI WOULEN GBILIMAN koro le ko I kakan k'l lö ani I disse tilimina ka wa flèchi koun lönin fan min na. Flèchi Verti makono walima iye Flèchi Nedemoun Mènèmènèla makono djani iye wili. Yelen wouleman kelen minou ladahanin tomasere woulema gbili nyè wo ladahanin flèchi woolen gibilin nyè.

LECHI NEDEMOUN GBILIN koro le ko lamouali min nadahanin fleche verti bolo walima fleche nedemoun mènèmènèla bolo yafè ka ban ani tomasere di kè wouleman di a te mèna. I kakane ki soumaya ani ki dabèn k'l lö fewou djani iye don sila lou nyonben yoro do. N'iye sila lou nyonben yoro ledo walima I tesse I lòla lakandali dö djani iye don sila lou nyonbènyoro do, ytilimin min daminanin flèchi taminin kan I disse wo labana hakilimaya dö.

FLECHI VERTI GBILIN koro le ko I disse tilimina ka wa flèchi koun lönin fan min na. Ni k'l tilimin flèchi verti waati lela, ila tiliminin "lakandanin" banin borifeng do wolou lalönin ta woolen bolo. Ni flèchi verti yelemanda ka kè ta verti di, I disse tilimina kountelemakelen wo dö, konin sila bila semamatamala lou ni borifeng gbere nato lou nyè.

TA MENEMENELA LOU

Ta woolen mènèmènèla ni **LÖLI** tomasere bèè koro ye kelen di. I kakane k'i lò féwou. Ka ban, k'l nya lò sila fan fila bèè dö, ani I kana wa foni sila lou nyonbenyoro bee latèeda.

Ta nedemou mènèmènèla koro le ko i **DJANTO**. I soumaya, I nya lò ani iye wa donin donin.

FLECHI MENEMENELA

koro le ko i tilimina ka wa donin donin flèchi koun bènin yoro min ma, konin, i kakane folo ka ka sila bila borifeng nätö lou ni sematamala lou gnè. i ba I tilimin flèchi nedemoun mènèmènè waati la, ila tiliminin nakandanin TE; a da tere ta verti mènènin borifeng natö nyè.

SILADATEE TA MENEN-BALI LOU

Silakan ta mènèn-bali lou kakane ka djate yo ni **LÖLI** fan-naanin tomasere le tere ye.

SILABA-LAMINA TA LOU

Silakan ta ye silaba do lou lamina yoro kan laban na min ye tola mafalena verti gibilin ni wouleman gibilin tèma. Silaba lamina ta ye labaarala le kossa ka do bö borifeng nou la djöli la nyonkan silaaba do kan mombili kasiya fan min ani alou ye lamènèna le n'a yeda borifeng bara Siyaya baakè. Silaba lamina ta min ye sila kountelema-kelen kan, mombili kelen (1) pe le disse don'na silaba kan ta ba kè verti. Sila kountelema-siyaman ta dö, silaba lamina ta ye sila wo kelen kelena kan. **Ta verti te ila donin lakandala silaba kan — o bèè na ta I kakane ka silaba mafele n'ika gbè do ye, I di don moutoun.**

SILA MAFALEN TA LOU

Ta do lou fana disse bilala sila bolon koundö ka se mombili lou la djinikayèlè controlela. Ninou ye bilala a siyaman dö péagi lou le I, ponts nou kan, tunèli lou ni sila bolon siyaman nou kan so lou kono sila bolon wayoro ye mafalena fan min kossa ka so doninko walima böko lasonoya mombili lou kasiya sila kan waati min na. Ta ninou neye a yirakala sila bolon walima silaba kakan ka labara nya min kan:

Flèchi fidakèndè kounadjinin ba kè sila bolon koundö wo koro le ko I disse wala sila wo kan.

"X" nedemou gibilin ba kè sila bolon koundö wo koro le ko I kakane ka sila bolon mafelen banin ko iye wa kan sila min kan ko wo kounloro di mafelen a te mèn. I dabèn k'l bö sila bolon wo kan solihina dö.

"X" wouleman gibilin koro le ko I mankan ka wa sila wo kan.

Gbèman gibilin, bolomaranna-tiliminin sila blon-kelen koro le ko I disse don'na I bolomaran ne dron fè, I bake sila bolon nin kan.

Gbèman gibilin, bolomaranna-tiliminin sila bolon-fila flèchi ba kè sila bolon koundö wo koro le ko I disse don'na I bolomaran ne dron fè, I ba kè sila bolon wo kan, konin mombili gbere ye näla sila wo kan min yafè ka tilimin k'a tilimin a bolomaran fè.

SEMATAMALA TA LOU

Sematamala lou kakane ka mombili lou ni sematamala lou la ta sariya lou latelen. I kakan ka sematamala lou la ta minou sariya latelen wo lou ye **TAMA** ani **KANA TAMA** ta lou walima moo djiya ye tamala wo ta lamènènin (koro le ko tama) ani bolo layelenin (korole ko i kana tama). Ni sematamala ta te sila lou nyonben yoro do, sematamala lou kakane ka to ta wouleman, nedemou ani fidakèndèla ma kö.

Touma do lou la sematamala lou m'alou la sila ni sematamala ta ko kèta lou lon. I djanto sematamala lou dö, minou te te tola ta kö. Sila bila sematamala lou gnè waati be la.

Ni **TAMA** gbilin walima moo ye tamala wo boda, tamin damina, konini ye I djanto mombili tilimina do dö min tena sila bilala sariya dö.

- KANA TAMA**
mènèmènèla walima bolo layelenin ba mènèmènè damina:
- Ban tamina, n'iye sila dö.
 - Kana siladatè damina, n'i ma bö trotoiri kan fölö.**

KANA TAMA
kouma sebeni ba bö walima bolo layelenin ye bö, i kana sila date.

Sila datèla nyafouyen nou

I bake mombili borila sematamala nyafouyen dafè gbede gbèma minanin min bolo walima woulou bilanin min nyè, I kakane k'l soumaya, sila bila waati bee la ani iye ban ka wa solihina dö. I daben y'l la mombili lalö kossa ka sematamala madiminko matanka walima ka matanka masoubako do kana soron.

ECOLISO MAYORO TA LOU

Ecoliso mayoro ta lou ye ta nedemou mènèmènèna la lou ledi minou bilanin ecoliso mayoro kaliya ladan wala kan. I mankan ka bori katamin 15 mph la ta nedemou ba kè mènèmènèla walima waati djateya min sebenin tabulo kan wo waati wo koro. I bat amin kaliya dan na ecoliso mayoro do wo di kè point saba (3) ila mombilibori tarikou sebe kono, ani tön fana di bé I kan.

TRAIN SILA TAMINYORO TA LOU

Mombiliborila lou di laloniya train sila taminyoro ta la alou ba kè madon'na train sila taminyoro la. Madon kakane ka kè solihina dö train sila taminyoro la waati bee la. I kakane k'l nya lö sila fila bee do touma bee ani k'l tolomalo ni train do nakan tè walima k'l nya lö ta loud ö djani iye tamin trains sila dö.

I kakane k'l lö train sila tamnyoro lou la na ka soron ta bara mènè ko train ya madon kan. Ta wo lou ye ta woolen mènèmènèla, sila bare nègbeleke, drapo ye hakili labila kan walima train laloniya soneri. I kana wa nyèfè walima ka fo ka fo ko I wat è da gbere la walima k'l djanbò ta feng feng dö min ya yirakala ko train ya madon kan. Ni ta te train sila taminyoro dö, I kakane k'l soumaya ani k'l daben I lola, n'i ka train nätö ye walima k'a mankan mèn nala.

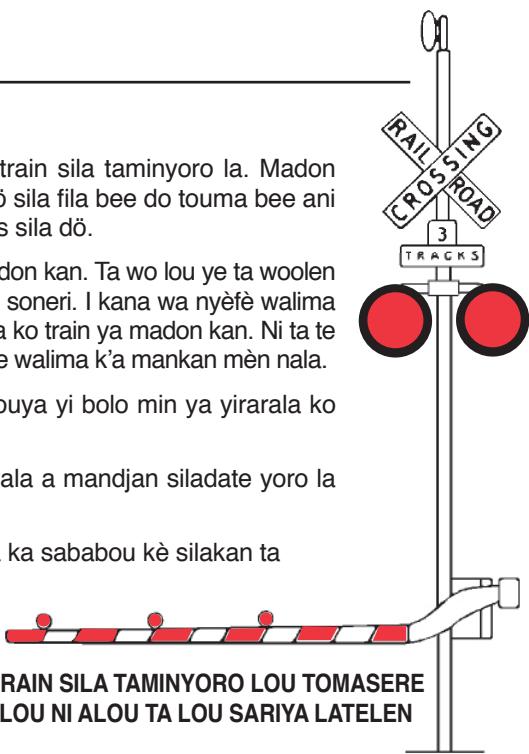
Wa donin donin na ka soron ko ta bee bara ban sala ani na ka soron ko dalouya yi bolo min ya yirarala ko train te nala.

I kakane k'i lo ni train kèda nala ani a bara mankan nabö walima aye yela nyala a mandjan siladate yoro la moutoun.

I kana ila mombili lalö train sila taminyoro do, rhalì ni train te nala. Ni sila teeda ka sababou kè silakan ta

Di, lönü tomasere walima dalouya gbere, I kadan iye ila mombili lalo yoro dö a te train sila dö fan min.

Chapitri 3 mafele n'l mako kèda kibaroya siyaman na kabèn train sila taminni silaba dö fan min moo ye wo datèla di lakandali dö.

TOMASERE LOU

Tomasere lou datalanin sidiyama saba (3) ledi: Regulatory, Warning and Guide signs. Most signs within each category have a special shape and color.

SARIYADO TOMASERE LOU

Sariyado tomasere lou le ya fola I nyana I kakan ka min kè, walima I mankan ka min kè, yo a fonin sariya do nya min kan. Tomasere min ye wala wo lou kan wo lou leye ila liila kaliya dan kan, borifeng nou kountelema kan, tilimin te kèla fan min, lòli te kèla fan min, ani. Kouma minou fonin sariyado tomasere lou kan n'l ma wolou latelen, ton disse bela I kan ani point di bila ila mombilibori tarikou sebe kono banin ko I bara sariya masoso. Iye I yere ni moo too lou fana bilala masouba koro ni' ma ssariyado tomasere lou latelen – misali do, n'l mi son i lòla lòli tomasere la, ka tamin mombili gbere la lakandali te min kofè, k'l kaliya ka tamin kaliya dan min sebenin walima sila djou kan sila kountelema-kelen kan.

Waati siyaman, sariyado tomasere lou ye rectangle fiman gbèman latelenin nedì walima carré, yo **KALIYA DAN Stomasere lou**. Sariyado tomasere do lou ye fiman, gbèman ani wouleman nedì, yo **BOLOMARANA TILIMIN TE KELA** tomasere min cerli ni kerende ye. Sariyado tomasere gbere lou ye wouleman ni gbèman nedì, yo **I LÖ, SILA BILA, I KANA DON** ani **SILA DJOU** tomasere lou.

LÖLI tomasere ye iye octagoni-sawoura (foudou-8) tomasere kelen min yela silaba kan. I bake sila lou nyonben yoro dö **LÖLI** tomasere fan min, I kakane k'l lò fewou, I to semamatamaani mombili gbere lou ye tamin sanin iye wa ikotounin. I soumaya I ma son i lòla wo ye sariya masoso ledi.

I ba siladatèyoro ye walima lòli yoro (kerende gbemanta), I lò sani ila mombili nyefela setò kerende gbeman boloma ma. N'i tessela mombili lou tamintola yela, sila bila semamatamaani mombili gbere lou ye tamin sanin iye wa ikotounin. I soumaya I ma son i lòla wo ye sariya masoso ledi.

Tomasere nin fan ani lòli tomasere lou ye labaarala nyon fe. Tomasere nin ne ya tola mototi lou disse k'alou tilimin aloubolokinin fe hali alou m'alou lò.

SILA BOLON-NANIN LÖLI tomasere koro le ko tomasere nanin ye sila lou nyonen yoro do. Mombili feng feng ye nala ka bö sila bolon nanin bee wo lou kakan k'alou lò. Mombili foloma min ye sela sila lou nyonben yoro do wole folo kakan ka wa. Ni mombili fila seda sila lou nyonben yoro do kelendi, mombiliborila min ye bolomaran fe wo di sila bila mombili borila min ye bolokinin fe. N'alou nya benin nyon ma le alou fila disse wala solihina do, k'alou djanto tilimin yoro lou dö.

SILA BILA stomasere lou ye triangle (foudou-3) sawoura ledo. I ba tomasere nin ye, I kakane k'l lasoumaya ani ka to semamatamaani mombili minou y'alou madon kan. Iye I lòla le na ka soron mako ya la. Wa ni ka ye I disse wo kela lakandali do hali I ma don sila dö. I hakili to ala, gbe kakane ka to yen djani iye wa **LÖLI** walima **SILA BILA** tomasere yoro lou do.

Tomasere nin ni sila bila tomasere leye labaarala nyonfe pont sila kouletelema-kelen kan walima djoukoro sila ka mototi lou laloniya sila kountelema-kelen mako ya la ka ka sila bila borifeng mi ye näla I ma.

TRAIN SILA CROSSBUCK TOMASERE Tomasere nin ye bilala train sila tamin yoro ledö rayi lou ye tamina sila dö fan min. I kakane ka crossbuck tomasere mina yo **SILA BILA** stomasere; I lasouma ani iye I dabén k'l lò, N'ika train ye walima I ka nakan mèn. Chapitri 3 mafele n'l mako ye kibaroya siyaman kabèn train sila latamin nakandanin dö.

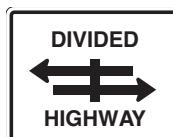

I KANA DON ani **SILA DJOU** tomasere lou ye baarala nyon fe le. **I KANA DON** ye ilala sila kountelema-kelen nou ni sila lamina yoro lou ledö. I ba tomaser nin, i kana mombili bori kawa sila wo kan walima sila lamina yoro wo kan iye wa kan kountelema min do.

SILA DJOU ye bilala fo sila kountelema-kelen walima sila lamina yoro dou lema. Alou ye bilala yen ne kossa k'l hakili labila, i ba nyina ka wa sila kan walima sila lamina yoro wo kan.

SILA KOUNTELEMAKENE koro le ko mombili kakan ka wa kountelemakelen nedo tomasere lönin fan min na. i ba wa sila kountelema-kelen kan iye nä kan mombili too lou ye bola fan min, a disse kèla ini mombili gbere ya sin yon koun.

SILABA DAFADANIN

Tomasere nin koro le ko iye sila min kan ko woni silaba dafadanin ye nyondatèla. Silaba dafadanin fila (2) ledi, min wala kountelema-kelen do konin kerende do kènin k'a date a tèma. Sila foloma kan, i disse tilimina I bolokinin ne dron na, ani sila filana kan, i disse tilimina I bolomaran ne dron na.

MOMBILIBA LOU

NEESO LOU

SEMATAMALA LOU
TE TAMINA

MOMBILIBA LOU, NEESO LOU ani SEMATAMALA LOU TE TAMINA

Tomasere nin ye sila minou kan, mombiliba borila lou, neeso lou ani semamatama lou mankan ka tamin ye.

Tilimin-kosayi Lou

Tomasere nin ye Tilimin-kosayi haramoun na. I kan I tilimin k'l kosayi.

NO RIGHT TURN

Tomasere nin ya yirakalale ko k'l tilimin ka wa I bolokinin fè ko wo ma ladaha. I kana I tilimin ka don I bolokinin fè sila loun nyonben yoro nin do.

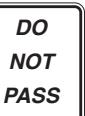
NO LEFT TURN

Tomasere nin ya yirakalale ko k'l tilimin ka wa I bolomaran fè ko wo ma ladaha. I kana I tilimin ka don I bolomaran fè sila loun nyonben yoro nin do.

NO PARKING

I kana I lö yoro dö tomasere nin ye fan min.

I KANA TAMIN

Tomasere nin ye ilala yoro le do I mankan ka tamin borifeng gbere la fan min n'alou kou lönin yoro kelen nela. Ani wala nedemoun ne ye kela sonkènin a sebenin min kan ko **TAMIN YORO TE** ("Djaseremalali Tomasere lou" mafele).

SILA LABAARA TOMASERE LOU (Kountelema) ninou ye bilala sila lou nyonben yoro lou le dö walima a torofè sila koundö alou ye min minala ka yiraka ko minou disse kèla ka bö sila wo kan.

Tomasere nin yirakala le ko ko sila lou nyonben yoro min ye mombili lou nyefe bolomaran sila kan wo lou kakan ka tilimin bolomaran nela ani mombili min ye a torofe sila do wo disse tilimina a bolomaran na walima ka wa nyefè koudayi.

TEMA SILA MIN YE WALA BOLOMARAN DRON FE

Tomasere nin ya yirakala le ko sila do ye labaarala mombili lou le bolo minou ye tilimina alou bolomaran fe kountelema fila bee dö ani a mankan ka labara doninboloma walima taminboloma.

SILA LABAARA TOMASERE LOU (a tō laban)

TILIMIN I BOLOKININ FE WALIMA I BOLOMARAN FE

**KOUDAYI WALIMA
TILIMIN I BOLOKININ FE**

TILIMIN BOLOKININ DRON NA

TILIMIN BOLOMARAN DRON NA

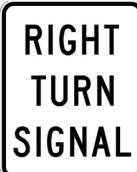
I ba kè sila do kan min minanin tomasere ninou do bolo, flèchi koun bènin yoro minou ma I disse wala wo do dö.

I ba kè sila do kan min minanin tomasere bolo n'aye tiliminin flèchi di ani koumaden "DRON," I ba se sila lou nyonben yoro do, I kakane k'l tilimin. Flèchi koun bènin yoro minou ma I disse wala yen dron nedö, hal na ka soron ko iye tiliminin-dron sila ledö filiboloma.

TO BOLOKININ FE

Tomasere nin mombiliborila Löla tola bolokinin fè walima dafadalilan fe.

BOLOKININNA TILIMIN TA LOU

Tomasere nin ye bilala Silakan ta dafèle ka yiraka Ko ta leye bolokinin na tilimin Wali lou minala.

KALIYA DAN stomasere ya yirakala le I disse borila kaliya djateya min na a ba Siyaya nya si kan a sebenin fan min. Ila lakanda ye bola n'ika I soumaya katamin kaliya min fonin ni waati manyin.

DININ ACCIDAN TOUNYA

"Ka mombili bori kaliya ba dö" wo le ya dalouya No. 1 nedì san 16 ani san 17-deng nou seng ye accidan min doö.

I tese tilimina ta woolen namènènin ba kè sila lou nyonben yoro do tomasere nin do ye fan min. I kakane ka makononi kè tomasere ye fidakèndèlama di.

BOLOMARANA TILIMIN FLECHI NEDEMOUN BA KE MENEMENELA
Tomasere ni ya yirakala le ko bolomarana tiliminin nadahanin flèchi nedemoun ba kè ènèmènèla, konin I kakane ka sila bila mombili natö nyè. Tomasere ni ye bilala a siyaman do sila lou nyonben yoro ledö, bolomarana tiliminin ta dafè, ka mombiliborila lou laloniya ko bolomarana tiliminin lakandanin tè flèchi nedemou ba kè mènèmènèla.

BOLOMARANA TILIMIN SILA BILA FIDAKENDELAMA LA
Tomasere ni ya yirakala le ko bolomarana tiliminin nadahanin, konin I kakane ka sila bila mombili natö nyè. A ye 'bilala a siyaman do sila lou nyonben yoro ledö, bolomarana-tiliminin ta dafè, ka mombiliborila lou laloniya ko bolomarana tiliminin lakandanin tè ta ron fidakendelama ba bö.

MOMBILI NATO LA FIDAKENDELAMA BARA LADJANA
Tomasere nin ye bilala yoro ledö mombili naö lou lou ditto wala min dö ila ta ba kè wouleman di.

MOMBILI LALOYORO LAMARANIN

Hali nin tomasere nin te fiman ni gbèman di, a ye sariyado tomasere ledi. A ye bilala yoro lou le dö mombili laloyoro lamaranin fètö lou nyè fan min walima sorasi kodo fètöba lou. Borifeng minou lalönin yoro ninou dö wo lou kakane ka nimoro enregitrarin djondjon yira walima löyoro plaki. Borifeng nadaha bali minou bi lo yoro nin do ton dise bela wo lou kan ani alou di samnin sonko sara.

LASIKALI TOMASERE LOU

Lasikali tomasere leye sila lihala fola I nyè. Alou leye I lasikala masoubamako lou kan walima mafalen min disse kèla sila lihala dö. Alou ye bilalale djani I ye se lihamla ma, kossa waati sorona ka ye ko min ye I nyèfè, I bake ko min kèla k'o miriya tā ani k'l soumaya walima k'ila sila mafalen, n'l ni wo kakan. WLasikali tomasere ye diaman sawoura ledö a siyaman do ani tomasere fiman walima koumaden nou feng min kodola ye nedemou.

TAMIN YORO TE

Nin ne kelen ye lasikali tomasere di min ye drapo-sawoura dö. Tamin yoro te fan min di tomasere nin neye wo damina yirakala ani sila min bénin mombiliborila ma a bilanin wo bolomarana fan nefè.

CHEVRON TOMASERE LOU

Sila wayoro di bra ka mafalen, yo ka kourou ka wa bolomaran fè walima bolokinin fè. Sila di kourou ka wa chevron koun lonin fan min na. A ba labara sila kourouyoro, kourouli lasikali djanfanin do dina kè yen, ani chevron tomasere siyaman di kè yen sila kourou yoro fan bee.

BOLOMARANA KOUROULI

Sila ye kouroula nyefè ka wa bolomaran na. Yi kakane k'l soumaya, ka to ila sila tèma ani k'l dabèn ka don sila sila-kourou yoro do bolomaran na.

BOLOKININNA KOUROULI

Sila ye kouroula nyefè ka wa bolokinin na. I kakane k'soumaya ani k'i la mombili dabèn donin ila sila tèmala bolokinin na, I bake dona sila-kourou yoro do bolokinin na.

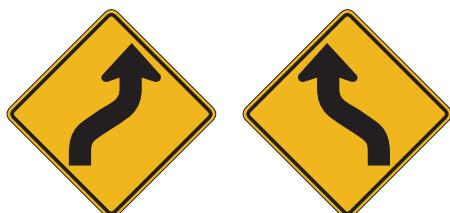
BRALI KA TILIMIN BOLOMARAN NA

Sila di bra ka tilimin nyefè bolomaran na. I kakane k'l soumaya baakè, ka to ila sila tèma ani k'l dabèn ka bra ka tilimin bolomaran na. Sila ye brala ka tilimin fan min kaliya djateya do sebenin ye lalioliboloma tomasere kan walima a sebenin a koro.

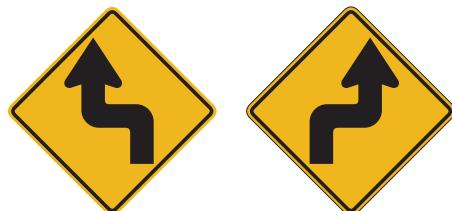
BRALI KA TILIMIN BOLOKININ NA

Sila di bra ka tilimin nyefè bolokinin na. I kakane k'l soumaya baakè, k'i la mombili dabèn donin ila sila tèmala bolokinin na ani ki dabèn ka bra ka tilimin bolokinin na. Sila ye brala ka tilimin fan min kaliya djateya do sebenin ye lalioliboloma tomasere kan walima a sebenin a koro.

KOUROULI LADENIN NOU

Sila di kourou nyefè folo ka wa fan kelen fè ani ka ban ka wa fan do wo fè (kourouli ladènin fila (2)). I soumaya ani iye I dabèn ka wa sila kourouli ladenin nou kan.

BALI KA TILIMIN BOLOKININ ANI BOLOMARAN NA

Sila di bra kourou nyefè folo ka wa fan kelen fè ani ka ban ka wa fan do wo fè. I soumaya baakè ani iye I dabèn ka wa sila kourouli ladenin nou kan.

SILA KOUROU KOUROUNIN (KOUROULI SIYAMAN NOU)

Nin ya yirakalale ko sila kourou kourounin sounya saba (3) walima a taminin ala nyefè This sign indicates there are three (3) or more curves in a row on the road ahead.

KOUNTELEMA KEMEN FLECHI BELEBELEBA

Sila di a kounlò yoro gbere la min kourounin baakè. Djani iye se kourouli danataminin wo ma, I soumaya ka kè yo I d'l tilimin sila lou nyonben yoro dö.

SILA MIN YE KOUROULA KA DON

Sila di kourou ka don bolomaran fè ani keren kerenfè sila min ye dona kabö bolokinin fè. I madon sila lou nyonben yoro la solihinaba do. Bombiliborila min ye a dabèna ka don silaba kan a disse kèla wo tena I yela iye I madon kan kabö kourouli yoro laminin do ani a disse bola I nyefè, min ya kèla a di gbeleya ka accidan matanka, na ka soron iye borila kaliya dö.

MOMBILIBA LA BELI

Tomasere nin ye kourouli lou le yirakala na ka soron mombiliba do ye borila kaliyaba dö a disse kela wo ye wolomandjan.

KALIYA LALIILI TOMASERE LOU

Tomasere nin disse labaarala ani diaman-sawoura lasikali dö. I kakan ka bori kaliya djateya min na sila ye brala ka don bolomaran nyefè wo bee da bonba ye 25 mph di.

25
M.P.H.

MOMBILI LOU FARÀ NYNONKAN

Nin ye bilala silaba le kan ka fo I nyana ko mombili lou disse farala nyon kan ila sila kan kabo sila gbere kan walima kabo sila lamina sila kan. Misali nin dö, mombili lou dina bö bolokinin na ka don ila sila do. Mombili minou ye don'na wo lou kakane ka sila bila mombili minou ye sila kan kodoman.

SILA FARÀ NYONKAN

Sila fila lou ye nyon bena yoro min do tomasere in ye bilalale djani iye se wo ma. Wo korole ko mako tè sila lou ye fara nyon kan banin ko mombili min ye dona sila le kan min faranin sila kan.

LA NYONKAN YORO

Tomasere nin ye labaaralale k'l lasika ko ila sila ni sila gbere dina fara nyon kan ko banin mombili do lou ye bo kan ila sila kan ani ka datè.

SILABA DAFADANIN YE DAMINA

Silaba min ye nyefè wo ni sila kountelema-kelen fila dina dafada ani datèlan walima dafadala min ye mombili lou tatèla wo koun lönin fan do wo la. To datèlan walima dafadalan bolokinin na.

SILABA KERENKERENFELA DAFADANIN

Iye borila silaba dafadanin min kan wo dina dan nyefè. I dina kè sila kan mombili lou ye kountelema-fila di min kan. To tèma sila bolokinin fè ani iye mombili natö lou mafele.

SILA KOUNTELEMA-FILA YE NYEFE

Sila kountelema-kelen dina dan nyefè. I dina bori damina sila do kan bolon fila (2) min na mombili lou ye nala nyon ma. To ila sila tèmala bolokinin na. Tomasere fana disse telado sila kountele-fila fe.

SILA DI DAN

Tomasere ninou ya fola I nyanale ko sila bolon kelen (1) min ye sila bolon-siyaman kan wo dina dan nyefè. Misali ninou dö, mombili minou ye bolokininna sila kan wo lou kakane ka fara bolomaran kan.

NONBEN YORO TOMASERE LOU

Tomasere minou ye djourkoro tenya wo lou nyonben yoro souya lou le yirakala. Ka yiraka ila djona sila natö farala nyon kan nya min kan, tomasere d'a fo I nyana ko iye borikan sila min kan ko wo te wala bèna sila loun nyonben yoro ma. Tomasere ye I lasikala fana ka problemoun disse kèla yen kabèn mombili gbere lou borinya ma. I madon nyonben yoro souya ninou bee la solihina dö ki nyalakan nyefè ani k'l dabén k'l soumaya, n'l mako kèda wo la.

CAREFOUROU

SILA FILANA

NYONBEN YORO
“T”NYONBEN YORO
“Y”NYONBEN YORO
MINI MININLA**KOUNTELEMA FILA FLECHI BELE BELEBA**

Tomasere nin ye bilala fo nyonben yoro-T foudou do wo lefè ka fo I nyana ko I disse wala bolomaran walima bolokinin nefè. I ye sila min kan ko wo te wala bèna sila loun nyonben yoro ma.

PONT NASORONGBENIN WALIMA DJOUKORO-TAMIN SILA

Sila kelen kelena min ye tamina pont kan walima djoukoro taminsila di lasorongbe, ani kèrèn kèrènfèla dèdènin yoro te yen a siyaman dö. I kakane k'l soumaya ani k'l dadja ka to ila sila kan. Mombiliborila min ye nala ima n'o la mombili kabon walima aye ila sila fankelen minala ila, llö ya to han aye tamin.

NAMALI NI NI DJI YE SILA KAN

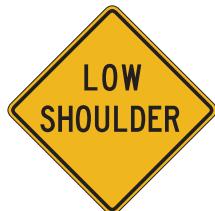
A siyaman do namali ye kèlale n'a ka soron dji ye sila kan. Soumaya waati la, do bö ila kaliya la ani iye do fara gbe min ye ini borifeng tö lout ema. I kana I kaliya walima ka frein mina kaliya dö. Iye soumaya baakè k'l tilimin.

MINAN YE SILA DATEELA

Tomasere nin ye bilala yoro lou ledö minan nou ye tola sila datèla fan min ani mina nou bara gbasi mombili la fan min.

TAMIN YORO SOUDOUMAN

Tomasere nin ye bilala djoukoro sila lela, walima tuneli donda la walima mombili lalöyoro dö. I kana tamin na ka soron ila mombili kadjan ka tamin djanya min sebenin tabulo kan.

SILA KEREN KERENFELA DEDENIYORO

Tomasere ninou ye bilala yoro do lou le nyè na ka soron sila kérèn kérènfèla dèdèninyoro doman sila di walima sila kérèn kérènfèla maaman (dali te min kan). **SILA KEREN KERENFELA DEDENIYORO SOUDOUMAN** tomasere ye labaarala yoro ledö na ka soron ko sila kérèn kérènfèla dèdèninyoro kadö inches saba (3) la sila kodo. **SILA KEREN KERENFELA DEDENIYORO LA BELI** stomasere ye labaarala beli kodjouya lihala lou le dö.

I ba I madon sila konkon fè ani ila pine kelen (1) ye dji sila keren kerenfèla soudouman dö walima sila keren kerenfela maaman kan, I kana I seng frein kan walima ka bra ka fo ko iye yèlèla sila kan—ila mombili controli disse bola ibolo djonala! Chapitri 3 mafele kabèn kibaroya min ye koumala iye ila mombili pine ba bö sila kan iye wo layèlèla di lakandali dö.

TINDI/DOWNGRADE

Tindi kodotanin do ye I nyefè. I soumaya ani iye idabèn ka djoukoro motèri labara kossa iye se ila kaliya controlela ani ka do bö ila frein mina la.

MOMBILI TOMASERE NYEFE

Mombili tomasere ye sila lou nyonben yoro. A disse kèla I tesse a yela ka sababu kè sila kourounin walima iye tindi la. Ni ta ye wouleman nedì (walima ni ta yèlèman san yene ka kè fidakèndèlama di), mombili lou disse lalö sila kan I nyefe. I ba tomasere nin ye, I soumaya ani iye I dabèn k'l lö, n'l mako kèda ola.

LÖLI TOMASERE NYEFE

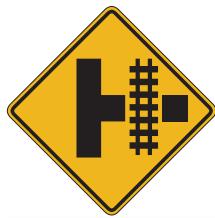
LÖLI tomasere ye sila lou nyonben yoro do nyefè. A disse kèla I tesse a yela ka sababu kè sila kourounin, iye tindi la walima feng gberé yi nyama min ya kèla ite yeli kèla. A disse kèla mombili lou ye lalö nyefe **LÖLI** stomasere la I te min yela. I bat amin tomasere nin, I soumaya k'l dabèn k'l lö.

NEESO YE TAMINA NYEFE

Neeso lou disse tamina I nyefè sila dö. I dabèn iye I soumaya, ni mako ya la. Tomasere nin kororla disse kèla nedemou di (yo a yiranin nya min kan) walima a kodola nedemou-findakèndèlama mènèna di.

TRAIN SILA TAMIN YORO NYEFE

Iye I madona train sila tamin yoro dö. I ba tomasere nin ye, i nyalakan damina ani k'l tolomalö train mankan na. Tomasere nin ye bilalale djona djona ko I dise I löla djani iye se rayi ma, ni mako ya la. Chapitri 3 mafele n'l mako ye kibaroya siyaman na ka bèn train sila datèko ma lakandali dö.

NYEFE NYONBEN YORO/TRAIN SILA TAMIN YOROTOMASERE

Train sila ye tamina sila lou nyonben yoro nin torofè a madonin ala. N'iye I dabèna ka don sila loun nyonen yoro kan ani ni train ya madona, I dabèn iye I lö.

NEESO/MOTO BARA DEE SILA LA

Ye bilala sila keren keren fè le (keren kerenzèla dèbèni yoro te yen, sila lasorongbenin te yen, ani.) K'lle motoborila lasika, ka gbè djondjon di ni neesoti minou ye dèèla sila la.

SEMATAMALA YE TAMINA

Nin ye bilala tamin yoro lekan douma walima sematamala lou ye sila datèla I nyèfè yoro min wo nyèfè. I dabèn k'l soumaya walima k'l lö, ni mako ya la. Tomasere nin kororla disse kèla nedemou di (yo a yiranin nya min kan) walima a kodola nedemou-findakèndèlama mènèna di.

ECOLISO

Nin neye kelen ye pentagoni-sawoura tomasere di min ye bilala sila la. A korole ko iye madonkan ecoliso mayoro la. Ni flèchi koun-adjinin ye kèda tomasere kofè, wo korole ko iye ecolisomayoro sila datèyoro do. I kakane k'l soumaya, k'l nyalakalan dinin minou ye sila datèkan ani k'l lö, ni mako ya la. Tomasere nin kororla disse kèla nedemou di (yo a yiranin nya min kan) walima a kodola nedemou-findakèndèlama mènèna di.

SO-WONTORO

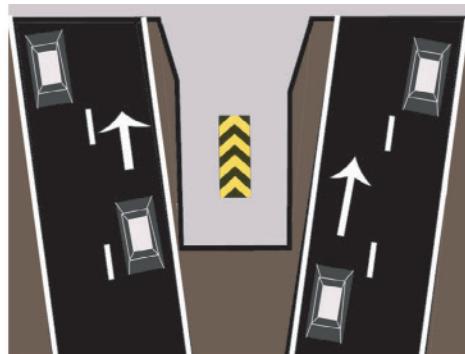
Tomasere nin ye bilala yoro lou ledö so-wontoro soumaman nou ye tamina yoro min dö walima alou ni borifeng lou denin sila la fan.

FENG KANKANIN SILA DÖ

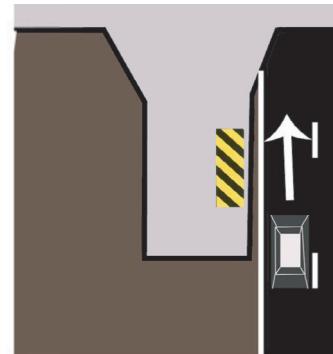
Feng nou ba kè sila wo lou mako ye waati do lou la ka ka tomasere bila sila kan kossa ka mombiliborila lou lasika masoubako ma. Wo lou ye djoukorotaminyoro demenou ledi, pont nou laban, silabilankodo rayi lou ani feng gbere lou. Waati do lou la, a disse kèla feng gbountourou te yen, konin sila keren kerenzèla lihala yo dèdèni beli walima sila kountelema ye bra ka mafalen. Sila keren kerenzèla feng ani lihala lou ye yirala kerendè ninou le bolo, bandi lou djènkènin douma fan fè yoro min I kakan k'l la mombili kounlö fan min na ka masoubamako matanka:

Bolokinina Masuba
Wa bolomaran fè

Tèma Masuba
Wa bolomaran fè walima bolokinin fè

Bolomaran Masuba
Wa bolokinin fè

BARA YORO TOMASERE LOU (BAARA YORO LOU NI BONLÖ YORO TOMASERE LOU)

Baara Yoro Tomasere lou ye diyaman sawoura ledo a siyaman do, yo lasikali tomasere lou, konin alou ye lomounoun koulèri lama ledi ka sebeli fin kè wo tèma djani a ye kè nedemou sebeli fiman di. Tomasere ninou ye baara le yirakala, bonlö walima yoro do lou baarala lou walima baarafeng nou disse kèla sila dö walima sila torofè.

I djanto ani iye I soumaya I ba tomaser ninou ye.

Ila fari lou lamènèn I ba kè tamina baaramayoro dö, a kèda tele waati si di. Nin ye sariya ledi ka nyèsin baara yoro **bèè** la, baara kè ye idö fan min wo lou dron kotè. I ba ila fari lamènèn wole ya kèla mombili gberé lou ni silakan baarala lou disse I yela djona. Ni polici do ka I lalö ko I bara sila sariya do masösö baara yoro dö ani ila mombili fari lou lamènènin, a d fö ko iye \$25 sara.

BAARA YORO tomasere ninou ye bilala baara kè ye idö fan min wo damina la ani a laban na. Baara kè ye idö fan min wo ye baara yoro tèla koudoun dole di bonlö, feng dabèn walima baarala lou ye sila dö fan min, walim silaba keren kerenzela dèdèni yoro sila lakanin dafè.

SILA BAARA NYEFE

Tomasere nin ye I lalöniyalale ko sila baara ye idö nyèfè ani fana ko iye I djanto k'l soumaya.

SILA BARA TEE DJIBÖ KOSON

Tomasere nin ye I lalöniyalale ko sila bara datoun nyèfè ka sababu kè ko dji bara bö. I kakan ka wa sila gberé le kan. Chapitri 3 mafele ka bèn iye min kèla n'l seda sila ma ka soron dji bara bö.

SILA BOLON BARA DATOUN NYEFE

Nin ya föla I nyanale ko sila bolon kelen dina datoun gbe do la nyèfè

BAARALA LOU NYEFE

Baarala lou disse kèla sila kan walima alou madonin baakè sila la, wo dö I djanto a nyoumala I bake tamina yoro wo dö.

I TOUN KA LON?

Sèbè do ye silakan baarala lou bolo ka djaseremalai kè polici fè borifengti do lou kan minou ye kaliiman bake walima minou ye mombili borila a djouman na baara yoro dö, polici wo lou fana di billet do kè, min di tön ni point do lou bé I kan.

DRAPOTII NYEFE (SILADAEN YE IDÖ NYEFE)

Tomasere nin min ye bolomaran fè wo ya yirakale ko drapotii ye sila marala nyèfè. Yo a yirakanin bolokinin fè nya min kan tenya, drapotii di **LÖLI** ani **SOUMAYA** gbeleke labara walima ka drapo woulen nabaara ka fö i nyana ko iye i lö walima k'i soumaya. I djanto drapotii loud ö anoymala I bake I madona ani ka tamin baara yoro dö.

MOMBILI KAKANE
K'A LÖ ANI KA MAKÖNÖNI KE

MOMBILI KAKANE
KA WA DONIN

PANO FLECHI KOURAN'MA

Pano flèchi kouran'ma mènè mnènèla lou (wa/don bolokinin fè walima bolomaran fè) minou bilanin dö walima min sinin mombili lou kan wo ya föla borinfeng min ye madonkan ko sila bolon bara datoun. Don damina sila bolon do wo kan djona djani iye se tomasere ma. Flèchi pano min ye kouma nin do yirakala min ye djiya kan fo bolokinin fè (djantondö) ya yirakalale ko baara yoro ye nyèfè sila dafè. Mombili bori hakilimaya dö.

WA/DON BOLOKININ FE

WA/DON BOLOMARAN FE

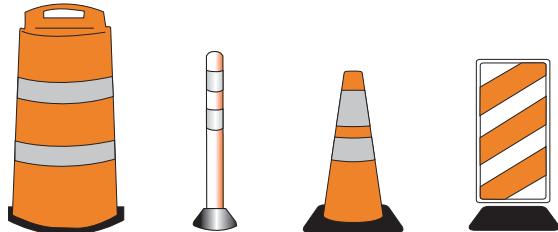

DJANTONDO

WOO LAFOUWA MOURAN NOU

Bidon nou, gbeleke woma lou, cônин louani pano latelenin nou bee ye mouran nedì minou ye labaarala baara yoro doka sila bila I kodo ka sila mafelen ani k'l matanka masoubamako minou disse bola silakan baara do.

SILABILANKODO TOMASERE LOU

Silabilankodo tomasere lou ye koibaroya lou le dila sila minou yye nyon bena wo lou kan, k'l dèmèn ka so lou ni douu lou sila bila I kôdo, ani ka makoma yoro lou diyaka ila silaba fè. Silabilankodo tomasere lou ye dèmèni kela fana ka dotroso lou diya lon, ka sane feeyoro lou diyalon, ka damounin kèyoro lou dyalon ani wotèli lou. Tomasere ninou ye reactanguili kankanin nedì a siyaman dö.

SILABA/OTOROUTOU LOU SILABILANKODO TOMASERE LOU

Tomasere saba ninou ye silaba ani otoroutou lou tomasere misali ledi. Alou ye fidakèndèlama ledi ka sèbèli gbèmanta di. Silaba ani otoroutou fanba tomasere lou ye sebela nya kelen nema. Misalido, nyèfè tomasere do ye yen nyèfè tomasere gbere tounin min na. Tomasere sabana di bila böli yoro la moutoun. Mako ye tomasere siyaman na banin kaliya ani mombili siyaman min ye silaba lou kan wo disse a kèla mombiliborila kana se tomasere kelen yela. Anifana, motborila lou mako ye ka sila mafalen sounya kelen walima sounya siyaman ka soron ka bö.

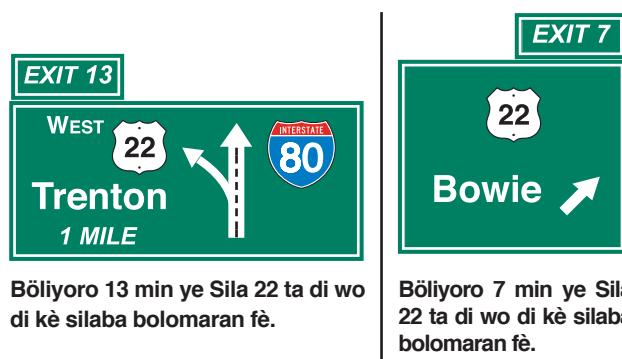
BÖLIYORO NIMORO LOU

Böli nimoro lou ye bèna sila djanya sebefeng nema. Mafalenin nin ne ya kèla moboborila lou disse a djate minala woula min ye böyörö lou nin nyon tèma, misalidö, woula min ye Böliyoro 95 ani Böliyoro 20 tèma wo ye is 75 miles ledi.

Kouma nin **BÖLIYORO DRON** sèbènin ba kè pano nedemounama kan silaba kan, sila min ye tomasere kôdö wo di wa han silafamalen yoro; djani, sila bolon wo di fada ka wa kè sila lamina yoro do di. N'i kèda sila bolon do kan a sèbènin min koundö ko **BÖLIYORO DRON**, I disse ka sila bolon nou mafalen, notè i kakane ka bö silaba kan n'l toda sila bolon nin kan.

NIN NOU YE KIYA LOU LEDI KA FÖ I NYANA I BÖTÖ SILABA FAN MIN:

- **BÖLIYORO** fidakèndèlama fitinin nimoro tomasere min ye rectanguili fidakèndèlama tomasere sanfè wo di kë tomasere **bolomaran** fè, ini böliyoro këda silaba **bolomaran** fè.
- **BÖLIYORO** fidakèndèlama fitinin nimoro tomasere min ye rectanguili fidakèndèlama tomasere sanfè wo di kë tomasere **bolokinin** fè, ini böliyoro këda silaba **bolokinin** fè.
- Ni flèchi gbèman këda tomasere kan, fèchi d'a kounlò böliyoro.

SO LOU NIN NYON TEELA NIMOROTELI SYSTEMOUN

Pano woolen, gbèman ani boule tomasere ya yirakalale ko silaba ye so lou nin nyon tema sila ledi. Nimoro ye bilalale so wo lou ni nyon tema sila la sonkènèn kossa motoborila lou disse ka sila lon ka soron alou ba kë yoro dö alou ma fan min lon. Nimoro do di labara ka yiraka ni sila këda wala kódou fan ani worodou fan fè walima kódon dö ani télélébé dö, ani ka yiraka ni sila ye Ameriki kódou fan, tèma fan walima a worodou fan fè.

So lou nin nyon tema sila nimoro Nyaböli Systèmoun. Nimoro min sebenin so lou nin nyon tema sila pano kan wo disse këla demeninfeng di l ban nyayé alou nänin di. Alou ye bilala nya nin ma a siyaman dö:

- Djatedeng-kelen walima fila, nimoro-**impéri** so lou nin nyon tèma sila minou la wo lye këla a siyaman dö kódou-worodou sila lou ledi. Djamana kono, nimoro ye warala kabö I-10 télélébé dö kawa I-94 kódon dö. Pennsylvania kono, I-76 ye so télélébé fan ne fè, ani I-84 ani I-80 ye kódon mafan ne fè.
- Djatedeng-kelen walima fila, nimoro-**pèri** so lou nin nyon tèma sila minou la wo lye këla a siyaman dö kódon-télélébé sila lou ledi. Nimoro lou ye warala kabö worodou konko I-5 fè kawa kódou konko I-95 fè. Pennsylvania kono, I-79 ye so worodou mafan ne fè, ani I-95 ye so kódou mafan ne fè.
- Djateden-saba nimoro ye so lou ni nyon tema silaba min na wo ye nala silaba gbere lou ma. INI nimoro wo djateden fölö saba (3) ye nimoro **impairi** ledi, ta siyaman dö silaba ye bilala so lou nin nyon tema silaba ma a fila laban na, yo I-276 Philadelphia kono. Waati siyaman sila sou wo lou ye kililale ko "lboucle" walima "tilimin sila lou."
- Ni djateden fölö saba (3) ye nimoro **pairi** ledi, a siyaman dö sila ye "touninyoro" sila ledi min ni so lou nin nyon tema sila do ye bilala nyon ma laban kelen (1) pe la, touma do lou la a di wa so tèma yo I-180 Williamsport kono.

MARCADORES DE MILLAS

Woula djanya sebefeng lou ye bilala silaba do lou kan ne ka yiraka woula djateya min ye yen kabö mombili lou donyoro dö so kono walima kabö a damina la, n'a te sela so laban ma. Nimoro ye daminala fosi lema so worodou mafan fè kawa kódou-worodou sila lou kan ani so télélébé mafan fè kawa kódon-élébé sila lou kan. Nimoro lou di wara l ba kë bola kódou walima kódon dö ani ka döya l ba kë bola worodou walima télélébé dö. Misalidö, l ba don Pennsylvania kabö woorodou fan I-80 so lou nyon temasila kan, woula djaya sebefeng di damina Mile 1 ma ani ka doya iye wala nya min kan kodou fan. Ka Ka kousanya woula djanya sebefeng karana disse k'l madeémèn ya lon iye fan min ani ka yoro fö, n'l këda fè ka silakan dèmènikèla lou la nimoro kili.

SILA SEBELIFENG NOU

Tomasere ninou e ya föla iye borikan sila min kan.

Sila sebefeng ya yirakala ila le ko sila ye **U.S. Traffic Route 22** ledi.

Sebelifeng badjou ya yirakala ila le ko sila ye **Pennsylvania Traffic Route 39** ledi.

Gbakou wala min ye sila sebelifeng nin kan wo ya yirakala ila le ko iye madon kan U.S. Traffic Route 22 nonben yoro la.

Kountelema wala min ye sila sebelifeng kan wo ya yirakala ila le ko iye wakan west on U.S. Traffic Route 22.

Flèchi kafonin min ye sila sèbelifeng nin kan wo korole ko iye madonkan bolokininna tilimin yoro la ka wa U.S. Traffic Route 22 West kan.

Sila sebelifeng tomasere ani “KA WA” tomasere ani flèchi makafonin korole ko n’l yafè ka don ka wa U.S. Traffic Route 22 kan, I kakane kato wala nyefè.

BAARA TOMASERE LOU

Tomasere ninou ye baara tomasere misali do lou ledi. Tomasere lou ye carré ledi walima rectagUILI lama, ani boule lama ka sebeli gbèman walima sinyin bilat ema, ani a di baara siyama yoro yiraka bôliyoro töröfè.

DOTROSO

TELEFÖNIN

DAMOUNIN

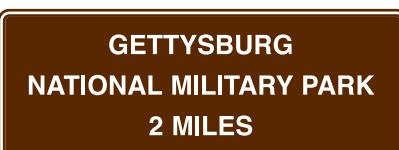
SANSE

DIEZELI

SOUNÖYORO

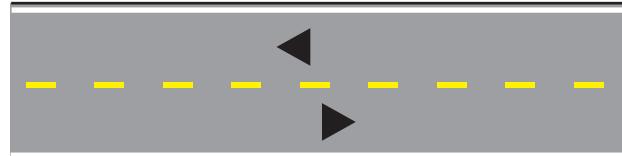
DATAMALILA LOU LA SILA BILANKODO TOMASERE LOU

Tomasere ninou ye carré walima rectanguil ledi ani alou disse kela bolemanta walima chocola lama di ka sebeli gbèman bila kono. Tomasere lou ye mombiliborila lou kounlöla datamalila lou diyaninta yoro loud ö yo muse lou, bon ködöba lou, walima so walima so biyan namara yoro.

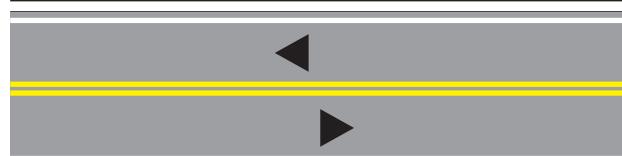
SILAKAN KERENDE LOU

Silakan kérèndè lou ye sila siyaman kan min ye sila témala yirakala, bori kakan ka kè sila fan minou kan ani sila kérènkérènfèla lou. Kérèndè minou ye sila témala yirakala wo lou djan ne walima wo lou ye kérènndè dakoudoun koudounin ned. Silakan kérèndè lou fana ya yirakala bori kakan ka kè sila fan min kan. Mombili mminou ye näla nyon ma wo lou tèfadanan kérèndè nedemoun nou nela. Bolon-fila ye sila minou la kérèndè nèdèmoun nou ye labaaralale ka sila bolon fila dan ne yiraka, ani ka kérèndè tèè silaba dafadanin nou bolomaran kérènkérènfèla fè, sila bolon-kelen nou ani silala lamina sila lou. Kérèndè djan gbèman ye sila bolon nou ne datèla minou kountelenin yoro kelen na. Kérèndè gbèman nou fana ye labaarala le ka kérèndè tèè sila bolokinin kérènkérènfèla fè.

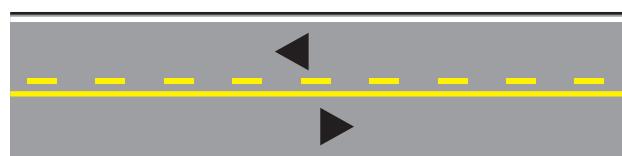
Sariya dö, siladö kérèndè dakoudoun koudounin nou disse datèla ani kérèndè minou dakoudoun koudounin tè wo lou tesse datèla, foni a ka soron iye I tiliminko dö. Silakan kérèndè lou ni alou körö lou misali do lou leye tenya:

Tèma kérèndè kelen, dakoudoun koudounin nèdèmou nama ye sila-fila, sila bolon-fila témala le yirakala. Tamin disse kèla fan fila bee dö, na ka soron yoro lakandanin. I bake tamina, mombili nätö lou ye sila min kan I kakan ka tamin wole kan.

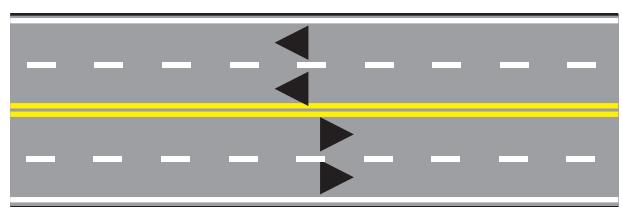
Tèma kérèndè fila, djan nèdèmou nama sila bolon-fila témala le yirakala. Hali ni **KANA TAMIN** tomasere sebenin tè a kan, ka mombili bori ka tamin ka wa sila kountelema sou sou dö wo ladahanin sila lou kan lihala nin do.

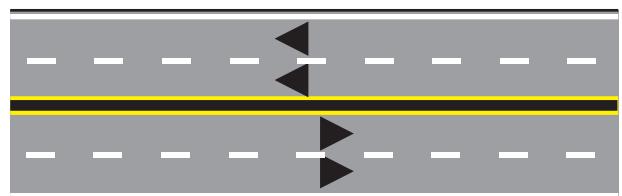
Kérèndè djan nèdèmoun ni tèma kérèndè nèdèmou dakoudoun koudouni nadènin fana ye sila bolon-fila témala le yirakala. I disse tamina na ka soron kérèndè dakoudoun koudounin ye I barafan sila ledö ani ni yoro lakandanin waati wo la, bi kana tamin na ka soron kérèndè djan nedemou ye I barafan sila ledö.

Kérèndè soulama ninou ye yela silaba bolon-sabama walima bolon-naanin nou ne kan. Kökan, tèma kérèndè nedemou korole ko I mankan ka tamin tèma sila bolon kan. Könö, tèma kérèndè dakoudoun koudounin nedemou ani tèma kérèndè djan nedemou nama ya yirakale ko mombili ba kè wala kountelema sou sou dö ko a disse tamina tèma sila bolon ne dron kan a bak è tilimina a bolomaran fè. Chapitri 3 mafele n'i mako ye kibaroya siyaman na ka bèn tèma tiliminin sila lakandanin nabaarako ma.

Silaba bolon-siyama minou datènin tè alou tèma (tèma dafadalilan nou) kérèndè ye tèela wo lou kan yo a yirakanin nya min kan tenya. Kérèndè dakoudoun koudouni gbèman ya yirakale mombili minou ye wakan kountelema kelen dö wo lou disse ka bori sila bolon min kan. I disse ka kérèndè gbèman dakoudoun koudounin date ka tamin, (a mafele ni tamin sila latènin) bkonin I mankan ka tamin tèma sila fila nedemou nama kan. Mombili lou ye taminkan kountelema min ye nala tèma sila nedemoun bolomaran sila kan.

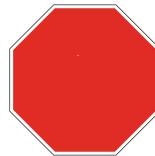
Kérèndè tènya sou nin ye kèla donko gbèlèman silaba minou kan n'alou datènin a tèma (tèma dafadalan nou). Kérèndè djan gbèma tènin sila bolokinin kérènkérènfèla kan. Kérèndè djan nedemou tènin fan kelen kelena bee kérènkèdènfèla kan. Kérèndè dakoudoun koudouni gbèma ne tènin fan kelen kelena bee mombili tamin yoro kan, wo min disse datèla.

Koumadeng minou sebenin kérèndè kaan ani flèchi min ye kouma dafala n'a ye sariya ani lasikali tomasere kan wo lou fana ye silakan kérèndè loud ö le. A misali koumadeng do lou leye tenya I **LÖ NYEFE** bdjani I ye se sila lou nyonben yoro ma ani **LÖLI** tomasere, **SILA BILA** walima trianguli gbèman nou minou djiya disènin sila bolon fan nou kan wo min ya yirakala ko I kakan ka sila bila mombili minou ye alou madon kan, **ECOLISO** djanin ecoliso mayoro, **R X R** djanin tains sila tamin yoro tè, **NEESO SILA** ye sila le di min namarnin neesoborila lou nyè, **DRON** wo ni bolomaran walima bolokinin flèchi ka yiraka ko sila bolon namadninin tilimina lou le dron ne nyè ani flèchi gbèmanta ba ka wa yoro yiraka sila kountelema-kelen nou kan ani silaba lamina-sila lou.

CHAPITRI 2 MAFELELIKOUADA NYININKALI LOU

1. I BA TOMASERE NIN YE, I KAKANE KA:

- A. I lö fewou, I nyalakalan sematamala lou ma, ani mombili min ye sila datèla
- B. I soumaya konin I kana I lö fewou
- C. I lö fewou ani iye ta fidakèndelama makono
- D. I soumaya ani iye a mafele ni mombili te sila datèla

2. NIN NEYE _____ TOMASERE SAWOURA NI A COULERI DI.

- A. I lö
- B. Sila djou
- C. Sila bila
- D. I kana don

3. TOMASERE NIN KORO LE THIS SIGN MEANS:

- A. I lö
- B. Tilimin k'i-Kosayi te kèla yan
- C. Sila bila
- D. Kana don

4. TOMASERE NIN KORO LE:

- A. Tilimin k'i-Kosayi te kèla yan
- B. Tilimin te kèla yan
- C. Bolomarana tilimin te kèla yan
- D. Bolomarana tilimin te kèla yan

5. TOMASERE NIN KORO LE:

- A. Tilimin k'i-Kosayi te kèla yan
- B. Bolomarana tilimin te kèla yan
- C. Bolomarana tilimin te kèla yan
- D. Tilimin te kèla yan

6. TOMASERE NIN KORO LE KO:

- A. I kakan k'i tilimin i bolomaran nela walima i bolokinin na
- B. I y'l madon kan T-sila nyonebn yoro la
- C. I ye sila min kan wo ni silaba dafadanin ye nyon bena
- D. Wo ye siladatè yoro ledi min ye silaba dafadanin koundö

7. I BAKE TAMINA BOMBILI KONO SEMATAMALA DAFF GBELEKE GBEMAN**MINANIN MIN BOLO I KAKANE K'I DJANTO BAAKE BANIN:**

- A. Tologbeden neye alou di
- B. Hakilido djankaro y'alou la
- C. Nyafouyen neye alou di
- D. Tamako gbeleman alou ma

**8. I BAKE TAMINA BOMBILI KONO SEMATAMALA NYAFOUYEN TOROFÉ GBELEKE
GBEMA MINANIN MIN BOLO WALIMA WOULOU BILANIN MIN GNE, I KAKANE:**

- A. I soumaya ani iye i dabén k'i lö
- B. Sila mina iye wa
- C. Wa I wanya kodod ma
- D. Mombili bori ye bö yen djona

9. NIN TOMASERE LOU TE YEN TRAIN SILA TAMIN YORO DAFE, I KAKANE:

- A. I soumaya ani iye I dabén k'i lò n'ika train nato ye walima ka na kan mèn
- B. I kaliya iye I bö rayi kan djona
- C. Train date I wanya koro ma
- D. Tamin rayi kan donin donin

10. I DISSE TAMINA TRAIN SILA TAMIN YORO DA TOROFÉ:

- A. Ni train banda tamina
- B. Moumè
- C. Ni ta lou ba mènèn mènèn boloka
- D. Ni mombiliborila gbere lou ye tamina da torofé

11. I BA TOMASERE IN YEILA SILA BOLON KOUNDÖ, I:

- A. Tesse bola silaba kan yoro wo dö
- B. Disse wala échangèri ma walima walima ka bö silaba kan sila nin fè
- C. Disse tola sila bolon nin kan ani kawa bö echangèri fè
- D. Kakane ka bö echangèri fè n'i tora sila nin kan

12. SILABA NI OTOROUTOU SILABILANKODO TOMASERE LOU YE:

- A. Lomounoun kouléri ani sebeli finman nou
- B. Fidakèndèlama ani sebeli gbema nou
- C. Nedemou ani sebeli fiman nou
- D. Wouleman ani sebeli gbeman nou

13. TOMSASERE NIN YE LABAARALA KA MOMBILIBORILA LOU LASIKA NINOU KAN:

- A. Setö lou nyonben yoro natö ma
- B. Sila dabén ye idö
- C. Sila kourounin nyèfè
- D. Mombili lou bori sila bara mafalen

14. TOMASERE NIN YA FÖLA I NYE LE KO:

- A. Tiliminin te kèle sila nin kan
- B. Sila ye lasorongbela nyèfè
- C. Sila dakourou kourounin nyèfè
- D. Sila disse manamala n'a sumanin

15. TOMASERE NIN KÖKÖLE:

- A. Sila dökourounin bolamaran na nyèfè
- B. Sila dakourou kourounin
- C. S dakourou kourouli ye nyèfè
- D. Manamanin a soumanin ba kè

16. TOMASERE NIN YA YIRAKALALE:

- A. Tindi gbosongbasanin do ye nyèfè
- B. Mombiliba te tamina tindi kan
- C. Wad ö sila do ye nyèfè
- D. Mombiliba lou ye tindikan

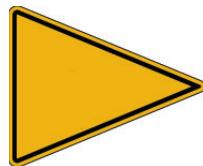
17. DIYAMAN-SAWOURA NEDEMOU NI FIMAN NAMA TOMASERE:

- A. Nin neye I lasikala sila kokan walima a kèréfèla lihala ma
- B. Nin neye I mademna ka so lou ni dou lou sla bila I ködö nyèfè
- C. Nin neye sila sariya lou ni sikan nou föla I nyè
- D. Nin ye föla I nyè ko sila dabèn ye ido nyefe

18. TOMASERE MIN YE SAWOURA NIN KOULERI NIN DÖ WO YE

- A. Tmain yoro tè
- B. Sila djou
- C. Train sila tamin yoro
- D. I lö

TOMASERE LEDI.**19. TOMASERE NINOU DÖ DJOUMAN YE LABAARALA KA SILABA DAFADANIN LABAN YIRAKA?**

- A. 2
- B. 4
- C. 3
- D. 1

20. TOMASERE NIN YE LABAARALALE KA MOMBILIBORILA LOU LASIKA NIN MA:

- A. Sila dan, fara a kan bolomara fè
- B. Sila kourounin nyèfè
- C. Setö sila lou nyonben yoro do ma
- D. Sila dabèn

21. TOMASERE NIN YE NIN SOUYA KELEN NE YIRAKALA:

- A. Nyonben yoro
- B. Sila kourouli
- C. Bolokininha tilimin
- D. Sila bara mafalen

22. TOMASERE NIN YE NIN SOUYA KELEN NE YIRAKALA:

- A. Bolokinina tilimin
- B. Nyonben yoro
- C. Sila bara mafalen
- D. Sila kourouli

23. I KAKAN KA HAMIN MOUN NA BAAKE I BA TOMASERE NIN YE YOU SEE THIS SIGN?

- A. I ye mombili bori kan ila fari kelen nayèlènin kelen di banin ila mombili
fankelen kódötanin kelen di
- B. K'i la pinè tinyè n'i k'i bori sila kèrènkèrènfèla kan
- C. Dji di mombili kódöda, na ka soron dji ye sila kèrènkèrènfè
- D. K'ilà mombili controli bö l bolo, I ba bö sila kan ka wa sila kèrèfè, banin beyoro ye yen

24. TOMASERE NIN KÖRÖ YE DI?

- A. Siladatè tayelen min ye nyèfè wo bara kè wouleman di
- B. Siladatè tayelen min ye nyèfè wo bara tinyè
- C. Siladatè tayelen min ye nyèfè wo bara kè verti di
- D. Siladatè tayelen ye nyèfè

25. TOMASERE NIN KÖRÖ KO:

- A. Silaba dafadanin bara dan
- B. Sila kountelema-kelen bara damina
- C. Sila kountelema-kelen bara dan
- D. Silaba dafadanin bara damina

26. KA BÖ SANFE KA DJI DOUMA, SILADATE TAYELEN NOU SIININ NYON KOUNDÖ NYA WOLE MA:

- A. Wouleman, nèdèmoulama, fidakèndèlama
- B. Wouleman, fidakèndèlama, nèdèmoulama
- C. Fidakèndèlama, wouleman, nèdèmoulama
- D. Fidakèndèlama, nèdèmoulama, wouleman

27. NI FLECHI FIDAKENDELAMA YELEMANDA KA KE TAYELEN FIDAKENDELAMA DI, I:

- A. Disse tilimina konin I kakan ka sila bila n'ika mombili do natö ye
- B. Tesse I tilimina moutoun ani I kakane k'l kountele ka wa
- C. Djo y'l bolo sila kan k'l tilimin halibisa
- D. Mankan k'l tilimin ka wa flèchi koulönin fan min na

28. TAYELEN GBILIN NEDEMOULAMA BA KE SILA LOU NYONBEN YORO DÖ WO KÖRÖLE:

- A. Wa
- B. Sila bila mombili gberé lou nyè
- C. I soumaya ani iye idabèn k'i lö
- D. I lö

29. FLECHI NEDEMOU MENEMENELA KÖRÖLE KO I:

- A. Kakane k'l lö ani k'l tilimin ka wa n'l flèchi fidakèndèlama mènènda
- B. Kakane k'l soumaya ani k'i dabèn i löla
- C. Disse tilimina, konin I kakane ka sila bila mombili ni sematamala min ye nälä
- D. Djo ye I bolo k'l tilimin

30. TAYELEN NEDEMOU MENEMENELA KÖRÖLE KO I KAKAN:

- A. K'l soumaya ani ka wa donin doinin
- B. K'i kountelen ka w ani sila lakanin
- C. K'l lö ani ka ni tayelen fidakèndèlama mènènda
- D. K'l lö ani ka w ani sila lakanin keda

31. I KAKANE K'I LÖ N'I KA NIN YE:

- A. Tayelen wouleman mènèmènèla
- B. Tayelen gbilin nèdèmoulama
- C. Flèchi nèdèmoulama
- D. Tayelen nèdèdmoulama mènèmènèla

32. TAYELEN GBILIN FIDAKENDELAMA BA KE SILA LOU NYONBEN YORO DÖ WO KÖRÖLE KO I:

- A. Kakane k'l soumaya ani k'l dabèn k'l lö
- B. Kakane k'l lö ani k'l nyalakan ni mombili gberé te näla djani I ye wa
- C. Disse I kountelena ka sila lou nyonben yoo date ni sila lakanin
- D. Tesse tilimina bolokinin fè

33. TAYELEN GBILIN NEDEMOULAMA KÖRÖLE KO TAYELEN _____ DI MENEN A TE MENA.

- A. Nèdèmoulama mènèmènèla
- B. Fidakendelama gbilin
- C. Wouleman gbilin
- D. Wouleman mènèmènèla

34. I DISSE TAMINA KA WA DONIN DONIN TAYELEN NEDEMOULAMA MENENIN BAKE NI:

- A. Mombili do gbèdènin ye ila sila date kan
- B. Sematamala te siladatèkan
- C. Iye tilimina I bolokinin ne fè
- D. Iye sila lou nyonben yoro tèma

35. I DISSE TILIMINA I BOLOMARAN FE TAYELE WOULEMAN MENENIN BAKE NI:

- A. Mombili te näla I mä
- B. Iye tiliminakan kabö sila bolon-filama lekan ka wa sila kountelema-kelen kan
- C. Iye tilimina kabö sila kountelema-kelen ne kan ka wa sila kountelema-kelen gberé le kan
- D. Mombili min ye I nyè fè wo ye tilimina I bolomaran ne fè

36. NI SILADATE TA BARA TINYE WALIMA A TE BAARALA I KAKANE:

- A. K'l lö ani ka makononi kè a ye dabèn
- B. K'l lö ani ka makononi kè polici ye nä
- C. Ka wa ka kè yo sila fan-naanima löl tomasese le tere ye
- D. Ka wa ka kè yo i toun kète a kela nya min kan

37. I DISSE TILIMINA BOLOKININ NA TAYELEN WOULEN BAKE MENENA N'I:

- A. I k'i lö fölö ani k'i nyalakalan mombili ni sematamala lou ma
- B. Bolikininna tiliminin flèchi woollen mènèda
- C. Ye bolomaran sila kan
- D. I soumaya folo

38. I BAKE TILIMIN I BOLOKININ NA KA TAYELEN FIDAKENDELAMA MENENIN TO, I KAKANE:

- A. Ka bori I borinya koro ma
- B. K'l lö ani ka I nyalakalan mombili natö ma
- C. Sila bila sematamala lou nyè
- D. Ka do fara ila mombiliborinya koro kaliya kan

39. KALIYA DAN YE _____ MILES LEDI LERI KELEN KÖRÖ NI TAYELEN NEDEMOULAMA YE MENEMENELA ECOLISO MAYORO KALIYA TOMASERE DO.

- A. 25
- B. 15
- C. 20
- D. 35

40. TYELEN WOULEMAN BAKE MENEMENELA TRAIN SILA TAMINYORO DO WO KÖRÖLE:

- A. I lö, I kana tamin fo tayelen nou ba sä touma mina
- B. I soumaya ani iye wa n'l sila lakada
- C. Wa donin donin
- D. Djo ye I bolo ka tamin

41. FLECHI FIDAKENDELAMA NIN BAKE SILA LABAARA MINAFENG KAN WO KÖRÖLE KO:

- A. I disse tamina sila nin kan
- B. Mombili te tamina sila nin kan
- C. Djoe ye I bolo ka tamin
- D. I kakane ka do sila nin kan

42. TOMASERE NIN KÖRÖLE:

- A. Sematamala ye nyèfè
- B. Bonlö yoro laban
- C. Ecolisso siladatè yoro ye nyèfè
- D. Drapotii ye nyèfè

43. TOMASERE NIN KÖRÖLE KO:

- A. Kounda baarala do lou ye nyasa matömönkan sila fè nyèfè
- B. Baarala lou ye sila kan walima alou madonin sila la baakè baarayoro dö nyèfè
- C. Dinin nou ye tolonkan nyèfè
- D. Sematamala lou la siladatè yoro do ye nyèfè

44. NI FLECHI PANOU MIN YE BAARA YORO DO WO KA YIRAKA FENG NINOU DO YIRAKA, WO KÖRÖLE:

- A. Ampoulou minou ye tomasese kan wo lou bara djanin
- B. Mombili bori donin donin
- C. Sila lou mafalen kaliya dö
- D. Ila radio bila do la min ye kibaroya lou dila sila lou lihala kan

45. TEMA SILA MIN YE DJIYA NIN DÖ WO YE LABAARALA:

- A. Bori ködö lou le dö
- B. Bolomarana tilimin ne dron dö
- C. Tamininbolo le dron ma
- D. Mombili gbèdènin nou drön

46. I DISSE TAMINA NI KERENDE MIN YE SILA FILA DATELA WO YE KERENDE _____ NEDI.

- A. Gbèma tinyènin
- B. Nèdèmou djan fila
- C. Nèdèmou djan
- D. Gbèman djan

47. SILA MINOU YE WALA KOUNTELEMA KELEN DÖ WO LOU DAFADANIN KEDENDE _____ BOLO.

- A. Nèdèmou
- B. Gbèman
- C. Wouleman
- D. Fiman

48. I TESSE TAMINA MOMBILI GBERE LA TEMA KERENDE _____ FAN FILA FOSSI FE.

- A. Djan ani dakoudoun koudounin nedemoulama faranin nynonkan
- B. Kelen dakoudoun koudounin nedemoulama
- C. Fila djan nedemoulama
- D. Kelen dakoudoun koudounin gbeman

49. IDISSE TAMINA KERENDE DJAN NEDEMEOU LAMAN KAN:

- A. Ka tamin mombili la inin min ye wala kountelema kelen dö
- B. Tele kouna dö
- C. Waati si la
- D. I bake i tilimina

50. KERENDE _____ TEENIN SILA BOLOKININ KERENKERENFELA KAN.

- A. Dakoudoun koudounin gbeman
- B. Djan nedemou lama
- C. Djan gbeman
- D. dakoudoun koudounin nedemou lama mankan

51. MOMBILI MINOU YE NALA NYON MAA WO LOU TEFADANIN KERENDE _____ LELA.

- A. Gbeman
- B. Wouleman
- C. Fiman
- D. Nedemou

52. I BA TOMASERE FIMAN NI NEDEMOUNAMA NIN YE, WO KÖRÖLE:

- A. Sila min ye wala bolokinin na wo ye sila kountelema-kelen ne dron di
- B. Y'l tilimin I bolokinin fè banin sila daben ye I dö
- C. I soumaya banin sila min ye nyèfè wo wayoro ye mafalena mafalenin konko fè
- D. Siladatè yoro ye nyefe I bolokinin na

53. I BA TOMASERE NIN YE, WO KÖRÖLE:

- A. Fend do ye sila dö
- B. Mombili ye näla kabö bolokinin fan fè
- C. Sila ye brala ka kouroou bolomaran fè
- D. Sila lou ye farala nyon kan nyefe

54. SSILA LOU NYONBEN YORO MIN CONTROLENIN LÖLI TOMASERE BOLO, MOMBILI MIN YE TAMINA SILA MIN YEILA SILA DATEELA N'I TESSELA K'O LOU YE A NYOUMALA IBAI LÖ SANFE GBELEKE GBEMANTA KOFE MIN TEENIN DOUMA, I KAKAN:

- A. Makononi ke segondi 5, iye ban ka wa.
- B. Ila pipi din djani iye wa
- C. Ila vitri lou ladji, I tolomalö mombili lou mankan na, ani ye ban ka wa
- D. I seng di vitesi kan doinin, I nyalakalan mombili ni sematamala lou ma, ani iye tamin sila ba latèè

55. KALIYA DAN MIN SEBENIN WO YE NIN YIRAKALA:

- A. Kaliya mankan ka dji min koro sariya dö
- B. I kakan ka bori kaliya djateya min na kossa tickè kana d'ima
- C. Kaliya siyaya dan nakandarin na ka soron sila ni waati kanyin
- D. Kaliya lakandarin dan sila lihala sou bee kan

56. MOMBILI LOU YE WALA KOUNTELEMA-FILA DÖ SILABA MIN KAN TOMASERE NINOU DÖ DJOUMAN YE TEELA WO KAN?

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

57. I DISSE KO DJOUAMA NOU KELA MOMBILI LA KA BÖ TEMA SILA KAN?

- A. K'i tilimin bolomaran fè
- B. K'l tilimin bolokinin fè-k'l kosayi
- C. Ka tamin mombili soumama nou la
- D. Feng feng ye sanfè tenya

58. NINOU DÖ DJOUAMA KÖRÖ YE KO MOMBILIBORILA KAKAN KA TO BOLOKININ FE?

- A. 2
- B. 1
- C. 3
- D. 4

CHAPITRI 2 DJABILI YORO

1. A	20. A	39. B
2. C	21. A	40. A
3. D	22. B	41. A
4. A	23. D	42. D
5. C	24. D	43. B
6. C	25. D	44. B
7. C	26. A	45. B
8. A	27. A	46. A
9. A	28. C	47. B
10. B	29. C	48. C
11. D	30. A	49. D
12. B	31. A	50. C
13. C	32. C	51. D
14. C	33. C	52. C
15. D	34. D	53. C
16. A	35. C	54. D
17. A	36. C	55. C
18. A	37. A	56. C
19. A	38. C	57. A
		58. A

CHAPTER 3: OMBILIBORI MAKARANYA

Chapitri nin ye kibaroya lou le dila min dina I madèmèn k'l kè mombiliborila nyouma di.
A ye koumalà sujè ninou lekan:

- Ka lakandali Fölö Souwandi
- Lombèè Mombilibori Kousanya lou
- Ko minou ye Nööla Mombiliborila la
- Lihala lou ni Gbèdèndako Bolomakanin nou

KA LAKANDALI FÖLÖ SOUWANDI

Souwandilita nafama lou ye I bolo ka kè – Waati do lou la djani iye mombili yere lamènèn – Min d'l lakanda k'l to walan köfè. I bake daminala wo ya soron ile ni mombili bëè “kèndè ka bori.”

MOMBILI MAFELELI LOU: K'I DABEN KA MOMBILI BORI DAMINA

1. **Pinè Lakandali** – Pinè ye mombilibori lakandali nafama fan dole di. I kadan ya lon nin nyin ye ila pine kodo ani fonyö yak ono djani iye mombili bori damina. Djani iye don mombili kono, psi dateya (pounds per square inch) min magbeleyanin mombili sebe kono pine fonyö mafele na k'o bö walima mombiliborila kerenkeren siyoro da torofè. Pinè bolmaran fanka kè k'ilà psi mafele. Ila pine lou mafele “soumanin” – djani iye mombili bori walima n'i ka mombili bori damina a bara leri saba bö a ba doya nyasi kan. Nimoro djateya min ye ila doko n'ilà psi kabon wo di, do bö fonyö la han alou ye kanya. N' a döman a di, do la fonyo kan (walima pine dabena do ta wo ye I mademen) han a ba se nimoro djondjon dö.

I disse penny mafeleli fan akela k'l la bande de roulement souman. Ila mombili pine mafele sounya kelen karo ködö n'a ma tinyè walima djani iya wa wouladjana wayasi la. Pinè tinyè mafele nya sonoman do ye ka tamin penny mafeleli fe.

1. Penny tä ani iye Abraham Lincoln's fadi mina I bolo kounkourouba n'l bolomene nou teela dö.
 2. Ila pine yoro do souwandi a kènin bande de orulemen doman fan min ani iye kounkolo bila wo do teela dö.
 3. Ni bandi de rouleman ka Lincoln koun fan do latounoun, iye borila bandi de rouleman djateya djondjon di. N'ilà bandi de roulement djira wo kodo, sila minako di gbeleya Ila mombili bolo waati djou lou la.
- I mako bake pine mafalen mouran minou la iye wo lou bila ikoun touma bee la, misali dö. Kile, kriki, djifakono lampou, fuséé lamenena ani trianguli menena, cali de roue, sösölfeng do ani gan a ladan te wo lou dron di. N'il mako keda kibaroya siyamana ka bèn pine mafalenko ma, I djani pagi 63 mafele.
2. **Djilaka lou** – Dji laka lou dan mafele, misali do. Motèri toulou, vtri mako dji, ani sansé ani iye alou lafa yo a fonin mombili sebe kono nya min.
 3. **Mombiliborila siiyoro daben** – I seng kakane ka se pedali ma sonoya do ani minalifeng gbere lou ani ka se feng yela parabrisi kofè a nyoumala. Ila **mombili** kono mouran nou daben nya ye ila mombili sebe kono.
 4. **Ila sentrou dadja** – I wodo n'l kamankoun sifeng sidi ka dadja anyoumala wayasi bee do. I djanto kibaroya min ye koumalà Pennsylvania sentrou sariya akan, deng minanya sariya ani fonyo bada lakandali kibaroya min chapitri 5 kono.

ILA SENTROU SIDIKO

Wo ye ko nyanama kelen
Nedi min dissa kèla saya
Walima madiminin ye matanka!

IKA LON BA?

San 2017 la, moo minou ka accidan ke Pennsylvania wo 80.2% sentrou sidinin tere ye wo lou bolo. Mombiliborila lou, minou ye kabö san 16 ka wa san 24, wo lou madiminta ni wo lou le sädä ka Siyaya ani alou le siyaman tounte sentrou sidila.

5. **Fend minou ye passage siyoro wo lou lakanda** – Accidan dö, feng minou ye ila mombili kono wo lou ye kel maramafeng nedî mombili ye borila kaliya min do wo lou fana ye borila wole do djani alou gbasitö feng na. Feng gbiliman nou, yo saki lou, donin ani ani mouran nou bila ila köfrô kono, n'a disse kela, wlalima y'alou sidi mombili sentrou lou la. I kana feng nou bila mombili kofe vitri kodo moumè.
 6. **Sanfè karo ni retrovisèri karo lou daben** – N'il keda fè ka agnguili mori lou bo ila mombili laminin do ani kerenkerenf retroviseri lou kakane ka daben mombiliborila bee nye. Retroviseri kakane ka sii yoro kelen I disse mombili lou yela I kofe nya min kan. Keren kerene karo kakane ka daben ni ki djenke bolomaran/bolokinin fe ila mombili foudou yeko ye gbeleya I ma. Ila karo daben I baban ila sifeng dabena touma min na.
- Diantondo:** Wo ye sariya masoso ledi ka mombili bori ka feng do denin to ila mombili la. I kakante ka feng do doun, ka dèn walima ka sidi retroviseri la min diss akela I tesse feng yela nyefe parabrisi fe. Etikèti lou, permi lou ani pankari lou mankan ka bila retroviseri kan ka mombili lalonin to.
7. **Parabrisi** – Wo ye sariya masoso ledi ka feng do bila parabrisinyema min da kè mombiliborila tese sila yela.

8. **Foyno bada dabèn** – I kakane ka fonyo maben ila mombili kon. Nin ne ya kèla I lasikanin di to ani k'i latanka kabò monoxydi de carboni (chapeman gaz) fösöneli ma I bake mombilibori la. Chapitri 6 mafele n'l mako ye kibaroya siyaman na ka bèn monoxydi de carboni ma.
9. **Koundènfeng dabèn** – Koundènfeng min ye lòla I koun kodo a nyoumala wo disse I matankala walima ka do bö I koun madimin nadjouya la accidan waati. Il koundènfeng dabèn kossa koundengfeng sanfèla ye tamin I tolo lou sanfèla la. I yere kanin na sebe lou mafele nyayirakaliko do.
10. **Ila dotroso louneti/yeli lensi lou** – N'l darinin yeli luneti lou don'na, aye wo bila I nya la touma bee I bake mombilibori la. I kana tele luneti lou walima yeli lensi lou don soufè.
11. **Ila da lou söö** – N'l ka ila da lou söö ani k'l la sentrou sidi wo d'l mademen I kana lafili kabò mombili kono accidan waati la. I ba lafili kabò mombili kono wo dd'l faako pourcentagi layele han 75. A d'l matanka fana kabò ila mombili minako ma bandi lou bolo I ba I lö mombili lou nyonben yoro walima mombili lalo yoro lou dö.

KO MINOU YE NOOLA MOMBILIBORILA LA

A disse kela ila mombili disse wala, konini la lakandali ye bola ko ninou ledö n'alou disse noo la mombiliborila la.

DJANTONDOBALIYA

Djantondobaliya min ye nala kela accidan di wo disse bola nyilalou dö walanc kofè walima sinölö.

I TOUN KA LON?

Ko polici lou nö silakan accidan minou ko föla ko wo lou pourcentagi 25 han 30 ye bola nyila ani djantondobaliya ani sila lihala. Wo bee ladenin ye fayida accidan 1.2 million nedì san wo san.

MOMBILIBORI NYINA LOU

K wo ko min ya kèla i 1) d'l miriya bö mombilibori la, 2) k'l nya bö sila dö walima 3) k'l bolo böwalan na wo ye nyina ledi. I tena sela ko la kaliya dö na ka soron I ye:

- Damounin na, djimin na ani sigarèti min na. Ninou bee ye nala lakandalibaliya mantrö ledi banin ko wo lou dissa kèla sonkènèn iye I bolo bö walanc na ani k'l nya bö sila dö. Mombiliborila minou ye damounin kela walima k'l min k'alou to mombilibori la a gbeleman wo lou ma ka se mombili minala ka dadja yoro kelen, ka to alou la sila kan ani alou ye tola frein minala sounya yaman.
- Ka mankan feng nou dabèn yo: radio, cassetti, CD, Ipod/Mp3 tolonfeng. DJANTONDÖ: ecoutèri lou/amboutou aritikulèri lou disse labaarala tolo kelen nedron na koumanyoyako tafn fè.
- Ka kouma telefònин na (a kèda bolo la ba a make bolo la). I djani Chapitri 5 mafele n'l mako kèda kibaroya siyaman na ka bèn messagi lawa-baliya sariya louma.
- Ka kouma bila mombilikono moo too lou la. Wo disse kela kodjouba di, nay ere ka sonron dinin mombiliborila lou leye. **N'l ye dinin mombiliborila ledi ani dinin gberè lou ye I koun mombili kono, djateboli ya yirakala ko I di kaliya accidan kèla ka tamin n'l kelen neye mombili borila walima n'l mooba lou ye I koun mombili kono ya borila.**
- Ka feng do nyinin walima ka layoro mafaleng mombili kono.
- Sebeli karan, Sebeli walima mesagi sebe.
- Yèrèdabènin (k'l koun pènyè, ka mkiyagi kè).
- Komafele I bake tamina accidan do la walima baara yoro do la.
- Ka moo, feng nou walima ko do lou ye kèla sila kerengeren fè ka wo lou mafele.

I TOUN KA LON?

Konyanyin barayiraka ko mombiliborila djondjon ani min te nyinala ko siladökø nafama lou ye gban'na wo lou kouna yo mombiliborila gberè ba fili kè, pourcentagi saba (3) waati koro. Moo koumba min ye telefonin dadiikan ka to mombilibori ale ko kelen ye gban'na wo kouna pourcentagi 13. Demisen min ye telefonin dadiikan ka to mombilibori la a ye gban'na wo kouna pourcentagi 53 waatila koro.

SOUNÖLÖ

I sèènin ba kè, iye ko lou kèla soumaya ledö, ila kodakiti n'ilà yeli di gbeleya, ani a di gbeleya I ma ka ko lou faamoun ani

K'l konodamiri ko lou ma. K'l sèènin to ka mombili bori ani ka dölö to I nya la ka mombili bori wo köfili bee ye kelen ned. K'l ban sounöla han léri 18 wo ye ila mombilibori gbeleyalale yo dölö pourcentagi .05 ba kè I djali dö wo ya gbeleyala nya min kan ka mombili bori. Ki'bansounöla han léri 24 ka toun nyön na wo ye ila moombilibori gbeleyalale yo dölö pourcentagi .10 ba kè I djali dö wo ya gbeleyala nya min kanpercent. N'l sèènin bake, I disse sounöla hali I yere te bö a kalama. Ka sounö walán kofè segondi daman dron koro wo disse kèle I sata di. Demisennin minou la sounö te léri seyin (8) bola wol lou la accidan kasiya. **I ba sèè damina k'l to mombilibori la min ye kokète di wo ye ka mombilibori lalö.**

I TOUN KA LON?

- Ko san wo san Ameriki kono, ka sounö k'l to mombilibori la wo accidan djateya ba doya nyasikan a ye 100,000 ledi.
- Ko moo 1,500 ye säla accidan wo lou dö ani moo 40,000 ye madimina accidan wo lou dö.
- **Ko mombili 100,000 accidan wo lou minou ye bola sounö dö k'l to mombilibori la, ko fayira ko mombiliborila wo tala sikasabi ye san 15 ani san 24 ne tèle dö.**

DJANKARODÖKO LOU

Illa yeli gbelea, mènin gbeleya walima ila djankarodöko disse ko lasela ila mombilibori lakandali la.

- Wai la yeliko mafele san kelen (1) wo sane kelen (1) walima san fila (2) wo san file (2). Il dinkira (kèrènkèrènfèla) yeliko, ila woulala yeliko ani ka se ka yeli kè yoro ladibinin dö do disse bola wo fanka la ka sababou kè djanka ro di ani möbaköröya. I tena wo lon'na waati bee ani k'l wili ko danda, foni ila yeliko tora mafenela touma bee. N'l kakan ka lunèti don walima lentiyi lou, I kadan y'alou don I ba kè mombiliborila touma bee.
- Mènin disse I lasikala masoubamako do lou ma I te minou yela, yo mombili do ba kè ila angle mort dö. Nafa ye mènin na fana k'i lalon'iya ko mombili gbèdènin (polici, ta, ambulanci) do ye a madonkan walima ka train mankan mèn train sila tamin yoro dö.
- Djankaro siyaman ani bana misèn siyaman, hali kan dimin walima senkoudou dimin, disse ila mombili walán minako gbeleyala I bolo ka dadja. Djankaro minou djouman a bee di wo lou ye épilèpsi min ye moo hakili bola ma, soukaro djankaro ani sön djankaro. Pennsylvania könö, moo minou bara mafele o djankaro do ye alou la min dissa kèle alou tesse mombili borila a nyoumala dotro lou kakane ka wo lou lako lase PennDOT mä.

DÖLÖ ANI MOMBILIBORI

- Pennsylvania ani djamana fan bee, mombili la Kasara wayirika ni madiminin ye dölömin mombiliborila lou labara ledi. Fayida Dölömina mombiliborial lou seng ye fayida silakan Kasara 40 pouroucent dö.
- Pennsylvania djateminali kèsan nin kan yiraka mombiliborila pourcentagi 30 sikasabi ye san 16 ka wa san 20 min ye säla borifeng accidan dö wo lou minin ne tere. Wo bee n'a ta Pennsylvania kono yan, ani Ameriki so too lou la, **yafabaliya sariya** ye yen, wo koro le ko I mankan ka dölö min n'i ma san 21 södön folo.
- Ni mombiliborila leye I di ani I djeli dölö dadja (BAC) ye .02 pouroucent ned I di djate ko iye mombilibori la ka feng to i nya la (DUI).
- Hali dölö djateya fitinin di do bö I hakili dadja la yorokelen, ye ko yela nya min kan, dakitili ani hakili, ani do di bö ila mombili bori kousanya la. **Moo si tesse ka dölö min kaban kase mombili borila lakandali dö.**
- Dölö ye siyayala nya min kan I djali dö, do di fara ila mombilibori fili lou kan. Iye ko lou yela nya min kan ani ila dakitili di ko soron, ila kokèli di soumaya, ani ila ombili boriko di gbeleya lakandali dö ani a nyoumala. Ani, waati kelen wo la, dölö d'ila kousanya sounya, k'l la la I yerela a djouman na. W dö, mombiliborila dolomina lou tessela alou la mombili minala ka dadja ani alou yere tena lon'na.
- Moo siyaman na miriya dö ko I dölöminba masouba kabon. Tounya te wo di. Hali mombiliborila minou djali dölö nivo ye .04 (demisenin san 21 nou la sariya dö dan .08 dan tala) dö wo lou ye wo lou kèdouman sounya fila (2) ani sounya woronwila (7) ka accidan kè katamin dölö dölö ye mombiliborila minou djali dö.

I TOUN KA LON?

Ameriki kono, moo kelen (1) ye säla léri tala wo léri tala ani moo kelen (1) ye madimina miniti fila (2) wo miniti fila (2), banin moo do minin tere ye.

Hali na ka soron I djali dolo nivo doman a dan min fönin sariya kono, wo be n ate I d'l ni too lou la nimaya bila masouba kodo. **I disse ka dölö djateya min min, ani ka mombili bori wo ye, fossi ledi.**

- Dölö te moo lou minala nya kelen ma. I san, gbilis, tchè ni musaoya, souma damn min ye damouna ani drögou walima bassi djateya min ye I fadikolo koro. Wo taminin ko, dölölaka lou dölö djateya te kelen di. I kadan ya lon iye dölölaka min min'na ya lon dolo djaetya min ye wo dö. I kakane ka ddate ko dolo kelen (1) yo 1.5 oz k'o liqueuri djateya ye 80 dalouya ledi, a dolo djateya ye dolo 12 oz., walima vin djateya ye 5 ledi.

- Kossa k'l la dolomin maben, I kana I min ka tamin dolo kelen (1) na léri kelen kodo, na ka soron I bara se dolominsan do sariya dö. A ba doya nya sikan dolo kelen ye léri kelen (1) ne tala moo gbiliya mabenin fadi kodo kasoron ka yeleman. More than one (1) drink per hour is very likely to push your blood alcohol level over the legal limit.
- Dolo kelen (1) léri kodo wo sariya te lataamala bee kan, moumè. Dolo kasiya moo denin nou fadi do, ani ka sababu kè ko an fadi te dolo yelemana nya kelen ma, Mouso min ni tchè ye dolodjateya kelen mina waati kelen kodo dolo kasiya mouso wo djali dö.
- Waati le dron këtö "a bola I nya la." I tesse ka feng bö I djali dolo la djateya la k'ito cafémin na walima feng min bonin café do, walima k'l ko dji soumanin na.

I TOUN KA LON?

Ko mouso min gbiliya ye 110 pounds di ko wo BAC di kè .03 a ban dölö 8 oz. dron min'na – wo kadö boutèyi lafanin keln di walima caneti di. Tchè min ye 140- pound dö wo BAC di kè .025 a ba ban dölö boutèyi walima canèti lafanin 12 oz min'na.

A TOLON

I KANA MOMBILI BORI I BA BAN DÖLÖ DJATEYA FOSSI MIN'NA, ANI DÖLÖMINA LOU MABÖ MOMBILI BORI LA!

Chapitri 4 mafele n'l mako ye kibaroya siyaman na ka bèn tön min ye demisenin nou kan n'alou ka dolo min kaban ka mombili bori ka dolo to alou nya la.

DRÖGOU ANI MOMBILIBORI

Mombilibori la gbeleya te sariya do ani a ye Kasara kèla. Dolo do bola lla kousnyala ka mombili bori lakandali do, bassi minou te sariya do, ani minou fana ye ferela lòfè kono wo lou fana dissa kèla I tesse mombili borila lakandali do. Drögou min ni dolo te kelan di wo seng ye fayira mombiliborila lou la saya 20 pouroucen dö san wo san. Wo taminin ko, I ba drogou ni dolo fara nyon kan wo fana do fara la masouba kan ani accidan disse kela djona I bolo baakè.

Drogou ye noola I hakili lela ani a diss akela mombili bori di gbeleya I ma lakandali dö. Misali do, marijuana ye I lasoumayalale ko lou kèla, ka waati ni woula lonko gbeleya I ma, ani do di bo ila sebaya la ka ko lou kè. Cocaine walima methamphetamine disse a kela mombiliborila ye ko lou kè fanka la ani ka nyalaminin bila I la I ba kè mombiliborila ani sedativou souya do lou disse I nyalamininna ani ka sounolo bila ila. Opiomoun disse sounolo bilala ila ani a di ila kokè lasoumay. Basi lou ani basi minou ye ferela lòfè kono yo sounò basi, sösö bassi lou, antihistamini lou ani nilakili gbeleya basi lou disse ka do bö ila mombilibori kousanya la nya siyaman ne kan. Nafa ya la waati bee ka lasikali kayidi min ye basi kofili kan ka wo karan djani iye mombili bori. Ni nyininkali do kèda I bolo basi kofili lou kan, nafa ya la ka wa se ila dotro fè walima ila basiferela fè djani i ye mombili bori damina. I hakili to nin na: ni bassi laskiali sebe ka fo – I kana macininmafeng gibilin nou bori - lla mombili ye djatela macininmafeng gibilin nou lekan!

Lien nin dii kossa ka k siyaman lon. <https://youtu.be/c5mNHOhcpwA>

N'l haminin I diyani moo lou la walima ila feng ta la, PA K'l demen ssèn nimoro ye nin ned 1-800-662-HELP (4357). Toll-free nimoro nin ye diabili kela 24/7 kodo k'l la nyininkali lou djabi ani k'l la dotro kili.

I TOUN KA LON?

- NHTSA 2013-2014 Mombiliborila lou la Dölö ni Drögou min Sila kerèfèla Konyanyinin, lakouma dö fayira mombiliborila 1, 4 dö lou la drogou mafele min keda a year ko drogou do ye alou djali do min diss akela alou tesse mombili borila lakandali do.
- Mombiliborila 43% minou sara accidan dö a yeda ko drögou tere ye wo lou djani dö ... dölö tere a 37% pouroucent djali dö.
- Basi lou fana disse mombilibori lagbeeyala. A fo ila dotro nyana I bake basi kouda tä daminala ani I y'l kadan ka lon kofili minou y'a la.

LOMBEE MOMBILIBORI KOUSANYA LOU

Yoro nin ye daminala ka banban kè accidan dalouya lou kan ani accidan ba min ye kèla mombiliborila kouda lou bolo Pennsylvania kono. Mombilibori lakandanin kousanya minou fonin djoukörö tenya koua kénin wo lou kan yoro nin dö:

- Gbekene Maminali
- Silna lou Nyonbenyoro Borinya
- Kaliya Maminali
- Sila Kourouyoro lou Borinya
- Tiliminin, Donin ani Taminin
- Silaba lou ni Echangéri lou Borinya lou

Accidan famba bee ye bola moo la fili ledö. Wala mombiliborila masse a famouna mombili ye labaarala di walima a ma sila systèmoun lon, a te a djantola tomasere loud ö, silakan ta lou, silakan marki lou walima mombiliborila too lou ye min kèla, walima ka miridö djou lou tä. Mombiliborila min ma san lolou (5) kè mombilibori la fölö wo kaliman fili do kèla min ye labana accidan nou ma.

DEMISEN ACCIDAN TOUNYA

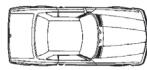
2017 la, Pennsylvania san 16 demisen mombiliborila lou bee 7.2% seng tere ye accida naseta do dö Pennsylvania kono.

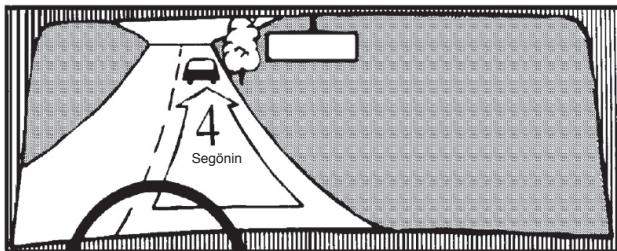
- Mafeleli min ya yirkala ko dalouya 10 minou ya kèla mombiliborila kouda minou ye Pennsylvania kono (san 16- ani san-17) wo lou kan accidan kè san 2017 la wo yirakanin djoukoroo yan. Mombiliborila demisen nou ani mombiliborila lou bee kakane k'alu djanto konya ninou dö
- **Ka mombili bori kaliya dö koun dola**
- **K'I kaban ka wa hali sila ma laka**
- **Tiliminin djou djantondobaliya tilimini**
- **Mombiliboriko djou**
- **Mèninbaliya**
- **Madonin ba**
- **Kaliya ba**
- **Sila kourouyoro boriba**
- **Djanbondö**
- **Ka bra k'I soumaya walima k'I lö**
- Pennsylvania demisenin mombiliborila lou (san 16 ani san-17) seng ye accidan souya minou dö wo do lou leye nin:
 - 1)** Ka nä gbsi feng do lalönin na; **2)** Accidan nou sila lou nyonben yoro, yo walisia lou, sila lamida sila lou, ani nyonben yoro gbere; **3)** Kofè gbsi nynona; ani **4)** Nyèfè gbasinyona lou. Fayida accidan bee 92 pouroucent ani Kasara minou ye kèla accidan dö wo lou 92 pouroucen wo lou ye bola accidan souya nanin (4) ninou ledö. Mombili accidan nou matankako ye bola mombili borinya lakandanin kousanya ani k'a labara kouma y kela min kan chapitri nin dö.

GBEKENE MAMINALI

- Mombiliborila gbsi min ye I torofe n'o ka fili kè, I mako ye waatinin na k'o djabi. Ko kelen min disa kèla ye waati fitinin soron k'o djabi wo ye ka gbekene siyaman ini mombili min ye i laminin dö.
- Yo a yirakanin dijya dö bolokinin fè nya min kan tenya, **gbene yoro wörö (6)** leye ila mombili I kakankase ka maminali kè.
- Akanyin ka gbekene do to ila mombili foudou bee fè.

Sila Kountelema

4		2
6		1
5		3

LAKANDALI GBEKENE DO TO NYEFE (SEGÖNIN-4SARIYA)

- Moun ye bilankö gbekene lakandanin di? Bilankö gbekene segönin-4 yo a yirakanin gbekene maminali dijya. Yoro 1 kono nya min kan tenya, wo dissa kèla iye mombili koun tilimin walima kan frein mina ka masoubako do matanka lakandali dö sila kan, ni sila djanin.
- I ye mombili min kofè n'l madonin wo la baakè ani mombili min ye I nyèfè wo k'a lö walima ka bra ka soumaya, I tena sela accidan matankala.

- Ka bilankö waoula lakandanin to ini mombili too lout ema wo da kè I disse ka ko lou nyasodon ni problemoun do kèda I nyefe hali mako tena kèle ka sila k'l lö, wo min dissa kèle mombili min ye kofe wo ye gbasi nyefe mombili djouu.
- N'l yafè k'l la bilankö woula djateya lon, mombili min ye I nyefè I nya lö wo parachökou dö. Mombili wo djouu bat amin kerende do la sila kan walima sila kerenkerenfè feng do la yo telefonin gbeleke, A conte damina I kètö segondi ka se yen yoro kelen ma. I bat amin kerende la walima feng wo la a ma segondi naanin (4) bö, I soudouman a la baakè.

Waati do lou la I mako dina kè gbekene do la ka fara kan I nyefe.

A to iye djanya labake ka tamina nya kodo ma ni:

- Ka bori sila kan min soumanin ani ka manamanama, walima min ma gadagadanin te – samanin bede te yen, I di mèn I masse I löla.
- Mombiliborila min ye kofè wo yafè ka tamin – gbèkènè kakane ka to I nyèfè kossa mombili min yafè ka tamin I la wo ye se don'na i nyèfè yen.
- I bilanin mombilikö min na retrovisèri bara tinyè – mombiliba borila lou, busu lou, camionèti lou, walima walima mombili min ye wadöta mombili samana wo disse ka bra ka soumaya ka soron a ma lon ko I ya kofè.
- I bilanin mombili belebele do kofè min ya kèle I te nyefela yela – I mako ye gbekene do la kossa ka mombli laminin ye.
- I bilanin mombili do kofe donin gbilin ye min koun walima aye remorkou samana – donin gbilin dis akela a löko di gbeleya.
- K'l madon mombili soumaman nou la, neeso loy ye wole dö.
- I bilanin ecolsio mombili lou kofe, taxi lou kofe, fodoba ani yerekanin mmbili lou kofe ani mombiliba lou kofe min ye masoubama feng nou madonin na – mombili wo lou kakane k'l lö train sila taminyoro la ani ka löli do lou kè alou miriya toun te min na.
- I ye mombili bori la kourouladji la – a gbeleman ila frein ma k'l la mombili la soumaya, surtou a kalimanba bakè.
- I lönin kourou la – mombili min ye I nyefe wo disse sayila a kotoma ka se ila mombili ma ni mombili too lou ba wa damina.

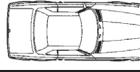
GBEKENE TO I FOUDOU LOU FE

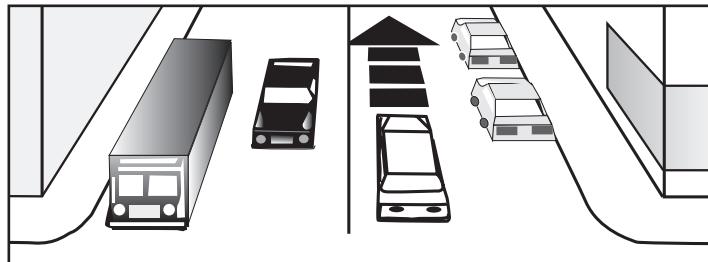
Gbekene ba kè I foudou lou fè, yo a yirakaningbekene mammalni djiya **Yoro 2 ani 3** dö nya min kan tenya, wo di gbe d'ima iye se I bolo döbèna ka ko do kè, n'l mombili do bräda ka don il sila dö. Yoro wo lou ye ila tala gbekene lou ledi.

Ko minou kakan ka to I hakili la:

- A matanka kato I borila mombili too lou foudou fè sila bolon-siyaman nou kan. Alou ye alou löla I nyèmale ani ka I tala sila lou datoun, ani a disse kela iye alou la angli mort dö.
- Gbekene siyaman to ila mombili foudou fè ani mombili minou ye näla.
- Sila bila ni mombili minou yafè ka don silaba kan n'alou bara i lasika ani alou ye donkan ila sila dö, n'a lakandanin.
- Gbekene to ila mombili ni mombili minou lönin wo lout ema. Moo do disse mombili da lakala walima ka bö k'l lö mombili lonin nou tema, walima mombili do disse brala ka bö.
- A ba doya nya sikan ni sengna seyin (8) te ila mombili foudou fè kossa ka tala sila do labara, i kakane ka gbene siyaman to yen wo ye kèle ka dole fara ila bilanko gbe kan.

A siyaman dö iye mombili borila ila sila te lema. Konin waati do lou la, I di masoubamako ye sila fan fila bee fè. Yo a misali ye djiya dö bolokinin fè nya min kan tenya, a disse kela mombili do lou lönin I bolokinin na ani mombili do lou ye nakan I bolomaran na. Wo dö, I kakan ka min kè wo ye k'l soumaya ani iye ani ka "danfadabö dafada" ka tamin tema sila do kan min ye mombili minou ye nala ima wo lout ema ani mombili minou lönin.

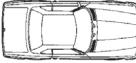
Sila Kountelema		
4		2
6		1
5		3

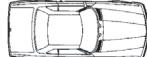
Gbekene to i KÖFE

Yoro 6 kono min ye gbekene maminali djiya kono, mombiliborila min ye nala ikofè wo ye gbekene yela ka tamin I kan, Konin I disse madeni kela k'la kaliya to a nya ma ani ka lasikali kè djani iye I soumaya k'li tilimin. N'l ka ye moo do bilanin I kofe a madinin ila baake (sen'nölafouwala), tamin sila bolon gbeman kan, n'o disse kèla. Ni sila bolon gbeman te yen, I disse sen'nölawoula kokodödiyala k'a ye tamin I laminin dö ka makononi ke han sila nyefela ye laka, ka ban k'la frein magbasi donin ka do bö ila kaliya la donin. I nyalakalan tala sila fana, ma kerengeren fè I bake I dadena k'li soumaya k'li lö.

Sila Kountelema →

4		2
6		1
5		3

Sila Kountelema →

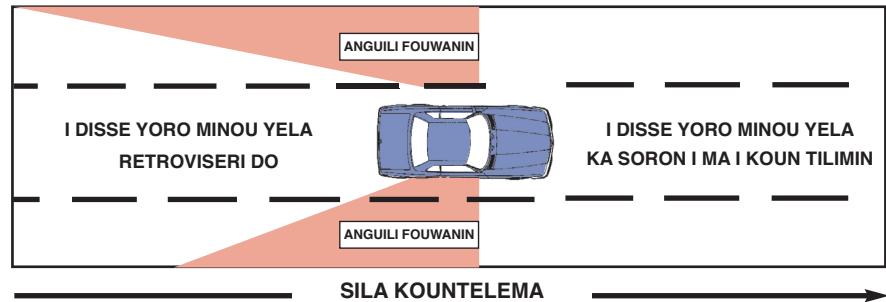
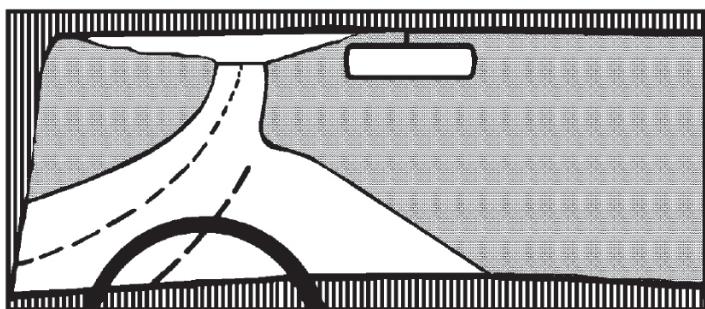
4		2
6		1
5		3

A laban na, i djanto ko min ye tamina I kofe bolomara ni kofe bolokin na (gbe maminali djiya **Yoro 4 ani 5**). I kakane ka lon mombili too lou madonin ila mombili la nya min kan ani alou ye borila kaliya min dö. Yoro ninou ye agnigli mort ledi, alou mafele waati bee iye I koun tilimin waaati bee djani iye sila bolon nou mafalen.

ILA MOMBILI TO YORO DÖ A DISSE YELA FAN MIN

Ila mombili bori matanka mombili gbere la angle mort dö. Angligli mort ye mombili torofe yoro dole di mombiliborila tesse yeli kela foni a ka koun tilimin. Sariya nyuma do lou leye tenya minou disse I mademena ka fili matanka:

- A matanka ka to I borila fanfila fe ani donin k'li bori mombili gbere la angle mort dö waati djan. Yoro fila wo bee ye angligli mort ledi mombiliborila nye. I bori kaliya dö walima do bo kaliya la ka bö mombiliborila la anguili mort dö.
- I bake tamina mombili gbere la, I kaliya iye tamina mombiliborila gbere la anguili mort dö ani lakandal do. I ye mena anguili mort do nya min kan, alou fila ye mèna masouba kodo wo nya le.

NYA LÖ NYEFE

- Mombiliborila min ye djiya kan wo ye sila bolon do kan min dina dan a te mèn. Ni mombiliborila nin ma sila bolon mafalen, mombiliborila mako dina kè ka sila bolon mafelen kaliya dö walima ka lö ani ka makononi ke sila laka.
- N'l ye kola mafaleni matankala, I kakane k'li nya lö foo nyefe ani k'a ko lou djabi djona. I kakan ka se ka ko lihala djou malon segonin 12 ka was ii segonin 15 la nyefe — fayida blökou kelen so kono, walima silaba nafadanin sounya naanin.

I ye sela ka sila bori djou lihala mamina nya min kan wo ye bola bake ila nyalakalanin nedo ani ka problemoun nou malon I nyefe. K'l nya lo fo nyefe wo kodo te ko I kakan k'li nya lö sila temala ledron do. I kaakan ka to sila fan bee le mafelelela, sila kerengerenfela lou ye wole dö.

N'iye sila konogben kela, I kakan ka ninou le mafele:

- Mombili lou ni moo minou ye don'na sila do I nyefe ani a disse kela alou soumaman.
- Mombili min bara soumaya walima a bara lō I nyefe, ka mombili gberé makono alou ye sila laka djani a ye a tilimin.
- Masoubamako natō tomasere lou.
- Tomasere minou ye yoro lou ko föla I nye nyefe ani /walima ka kibaroya lou d'l ma ka bén iye sela alou ma nya min kan.

K'I NYA SILA KERENKERENFELA DÖ

Nafa ba leye sila kerkenkerenfela mafele la sila lou nyonben yoro dö, wasila lou, ferekeyoro lou donda ani alou böyoro ani silaba lou donyoro ani alou böyoro — sila fan souusou mombili lou ye nyon bena yoro min dö.

I ba na sila lou nyonben yoro, “bolomaran-bolokinin-bolomaran” sariya latelen:

- I nya lō I bolomaran na folo, banin mombili minou ye bola I bolomaran fe wo lou soudouman ila.
- I nya lō I bolokinin fe.
- I nya lō I bolomaran ikötounin djani iye I saman ka wa. A disse kela iye mombili do ye I toun ma min ye I ka nya lō sounya foloma dö min kē.

I ba don sila lou nyonben yoro dö, I nya lō I bolomaran fe ani I balokinin fana fe ikötounin. **I kana djii ko mombili too lou d'alou lō waati bee la, hali n'a ka soron ko loli tomasere walima a tayelen bara mènèn.** N'a ka soron sila min ye I nyefe ko bon nou lönin I nyama I tessela sila yela, a lafini walima mombili lou lönin, wa nyefe donin han iye a ye sila ye a nyoumalala

K'I KÖTÖFENEN

I kakane ka to I kofe mombili lou mafelelea sönkènèn. Nafaba leye nin na n'l kedafè ka silabolon mafalen walima k'l kösayı.

Ninou ye sila bolon mafalen ne dö:

- Ka bö sila bolon do kan ka wa sila bolon do kan k'l to sila kan.
- Ka bö doninyoro do kan ka don silaba kan.
- Ka don silaba kan ka bö trotoiri kan walia dedeninyoro kan.

Djani iye sila bolon mafalen, tiliminin tomasere djondjon kē. Ila retrovisèri mafele ani kerkenkerenfe karo lou ani y'l kadan ka lon ko moo tena tamina ila. I kana I bolomala karo lou dron walima lasikalifeng gberé lou dron ma, I nya lō I bolomaran kamankoun n'l bolokinin kamankoun fanfela mafele ya lon ko moo te ila mombili angle mort fe. Agnle ninou mafele kaliya dö. I kana I nya bö sila nyefela do ka tamin segonin kelen na. I ba kē sila lou kan sila bolon saba (3) walima siyaman ye sila minou la na, sila bolon nou mafele sani iye silabolon mafalen kē — a disse kela moo gberé fana ye silabolon gberé kan wo fana yafè ka ka wa sila bolon kelen wo kan I yafe ka wa fan min.

Kösayıli:

Al bake I kosayila, ila mombili kofela mafele waati bee la — wo kē djani iye don ila mombili kono. Demisenin nou walima feng yeko gbeleman k'l to mombiliborila la siifeng dö. Djani iye I kosayi, I koun tlilimin kossa I disse yeli kela kofe karo fe. I kana I bolomala karo lou dron walima lasikalifeng gberé lou dron ma.

GBEKENE MAMINALI

Moun ye kaliya landain di? Kaliyaba ba dan ye moun di? Djabi noman te yininkali ninou la nanin kaliya te yen min nakandanin waati bee la. Kaliya dan min sebenin wo bonini kofe ala, I kakane ka sila lihala lou djate, yeliko lihala lou ani mombili lou wanya sila kan I bake kaliya lakandanin souwandila iye mombili borila min na. N'iyanfè fana, ka kaliya mafalen, a d'l mademen k'l lakanda, k'l miriya fö mombiliborila gberé too lou nyana.

DEMISEN OU LA ACCIDAN TOUNYA

“Ka mombili bori kaliyaba dö” wole ye dalouya No. 1 di min ya kēla san 16 ani san-17 mombili borial lou ye accidan nou kēla.

KALIYA DAN MIN SEBENIN

Kaliya dan minou sebenin wo lou leye a yirakala kaliya dan kaliya lakandanin dan ye moun di sil nyouma kan, mombili ani banda lihala lou.

- Kaliya dan ye 70 ledi Pennsylvania kono.
- Kaliya dan min ye so lou ni nyon teela sila kan woye bilala I ba tamin sila mafalen yoro kelen kelena la.
- Silaba gbere lou kan kaliya dan ye bilala fayida ½ mile teela ledö.
- Ecoliso mayoro lou dö, kaliya dan ye 15 mph ledi ni ecoliso mayoro tayelen ye mènèmènèla walima walima loli bake contèni la. Ecolsio mayoro kaliya dan nou doman ka tamin kaliya too lou kan.

Ni sila soumanin walima a manamanamanin, n'l tessela yeli kela a nyoumala walima ni ko souusou ye ko lou bilala dafabaliya do, kaliya dan min sebenin I bori wo kodo. Hali na ka soron kaliya dan min sebenin ko iye borila wole kodo, sebe disse dila I ma ko iye mombili borila kaliyaba dö.

MANKAN-MOMBILIBORI

Mombilibori lakandanin ye ko gbere kela ka tamin I lakanda kan: a ye wari tola I koun ani a di do bö fönyö dötinyè la. Mombili bori ye nala depansi siyaman nedì, sansé ye wole dö, mombili dabèn, ani piè ye wole do. Mombiliborila lou ani mombili tii lou disse ka sila do lout ä min da kè do di bö depansi ninoua la hali alou te wari gbere sarala.

Kewouya Mombilibori Djo minou kakan ka tä

1. I soumaya. 5% di fara sansé djaninta kan kilometri lolou wo kilometri lolou leri kelen kodo 60mph sanfè.
2. Pedali lou kodota. Ka mombili lamènèn kaliya do ani ka bra k'l lö wo disse a farala sansé djaninta kan han 40%, konin a di 4% dron bö wayasi waati djanya la.
3. Mombili bori a nyoumala. Mombilibori matanka telekounaba dö. Fönyö soumaninba, dogbedenin disse do farala fanka ni kilometrage kan.
4. I mafa. Ila mombili kilimatizèri bilala I bake borila ka tamin 40 mph la.
5. I bori k'l makalaya. Hali ni soumayaba lon nou le, a ye segonin 30 dron ne k'l la mombili dabèn bori nyè.
6. Wa bori ma. I bake borila silaba latelenin nou kan ila sansé masönyönta kè 7% di I bake wo kela iye ila mombili bila kaliya maminafeng na.
7. To tayelen kö. Ila mombili don-kono diyanostiki (OBD) ta ba mènèn, a disse kela do ye bö sansé djanin na ani fönyö datchè ye wara kan. Ni OBD ta mènènda, kouma ila mombili ferebouwa lanyinin n'l mako ye kibaroya siyaman na.
8. Mombili bori lakandali dö. Gbekene siyaman to ini mombili gbere too lout ema. I bake wo kela wo d'l mademen, a di ila mombili tanye fana matanka.
9. Ila mombili labaara. Ni "MANKAN" nyabofegn ye ila mombili la, a labaara. A di il bori pedali maaya, ka kaliya mafalenfeng nanyoumaya, ani ka do bö kilimatizèri ye min kela motèri la.
10. A lasä. Ka to wala ralanti la woye sansé djaninale ani a disse këla a ma ladähä. N'lyafè ka bila ralanti la, a bila point mort la walima iye I lö kossa motèri kana baara frein kontrou ani ka sansé siyaman djanin.
11. Bori donin. Sila siyaman ne yen do disse bola depansi la nya min kan ani kana mombili bori kosiyaman kossa ka wari lamara. Iye fodoba mombili tä, ka fodoba neeso tä walima k'l taama, walima deena mombili. Wo taminin kö, I ba ila taama lou fara nyon kan wo di do la ila waati kan ani ka do bö ila sansé djanin na.
12. Iyèrè karan. Lonin soronfeng siyaman ye yen I disse ka min soron ani iye löninin yeto ka bèn mombilibori lakandanin ko lou ma.

SOUDÖ MOMBILIBORI

Accidan famba bee ye kela sou ledö. Accidan djou famba bee ye kela souba le fè ani dibi dö. A bee dö, soudö silakan accidan kasara kabon sounya saba (3) hansounya naanin (4) ka tamin teledö accida Kasara kan. I ba la teledö accidan ni soudö accidan la nyon ma, soudö accidan masilatin teledö accidan di.

Dalouya siyaman neye wo la:

- Ila yeli fanka manbon soudö.
- Mombili too lou la fari yelen dise I nya lafin'na waati koudounin ködö.
- Moo siyaman sèènin ani mininfeng do y'alou nya la wo lou disse siyayala sila kan sou dö.

Ta yelen ba doya, woulala yeliko di gbeleya I ma, coulèri lou malonko di gbeleya I ma, ani feng yeko di gbeleya I ma I foudou fè. I mombiliborila tö, i kakane k'li dabén ko lou djabila n'l brada feng do dö I nyefe sila dö I toun miriya te min na — sematamala, neesoborila, biyan, ani. — ani ko lou kaliman brala I dö sou ledö. Ci b'a la tomasere lou ni sila kerenkerenfe feng nou ma, sematala lou le ye gboman soudö.

I kakane k'i la nyefe faari lou lamenen a nyoumala soudö ani waaati gbere lou la, yo a fonin sariya dö nya min kan. Koun fila leye nyefe faari lou la: ki mademen yeli la ani k'li mademen iye se yela. Ila nyefe faaro lou salinya a ba doya nyasikan sounya kelen lökoun koro. I ba sansé san ka kè ila mombili kono iye wo kè — faari nöñin bake a kakan ka yelen min naböa a ye wo tala le laböla.

Djamana sariya ya wadjibila mombiliborila lou kan k'alou yeto nyefe faari lou lamenena:

- N'alou tesse yeli kela ka sababu ke tayelen doman lon nafinin nou dö walima ambouteyagi ba dö alou la mombili di malongboya min dö.
- Ni banda djondjon te yen, sandji ye wole dö, nègi, sanprelen djilon, nègi koudou, fanda laninin, sisi walimar dibi. Banda djou waati la, ila djoukoro faari lou dron namenen. Sanfè faari fan ye yeli lagbeleyalale moo bolo waati souya ninou la.
- N'alou tesse sematamala lou walima mombili lou yela k'alou to seng nya 1,000 na alou la mombili nyefe.
- Tele be waati ani tele böwaati.
- I ba ke mombili borila baarayoro lou dö.
- Ila essuie-glaci ba to labaarala waati bee walim kana lalö ka sababu ke banda djou lou di.

DJANTONDÖ: Teledö faari lou t'a böla. Köfè faari lou fana kakane ka lamenen.

Djamana sariya ye tön do bela k'a damina \$25 ma ani depansi gbere ba fara kan, tön di madon \$100 la nin mombiliborila minou ma son a k'alou la faari lou lamenen n'o foda alou nye!

Nin ye lakandali kibaroya nafama do le di ka nyesin nyefe faari ani soudö mombilibori la:

- I bake mombili borila soudö, ila djoukoro faari lou labara I ba mombili gbere ye a madonkan sila bolon gbere kan, ikomi sanfe faari lou disse mombiliborila gbere "na fouyen". Pennsylvania sariya ya wadjibila I kan ko iye djoukoro faari lou labara hali ni seng nya 500 leye ini mombili näto tema ani na ka soron ko I bilanin mombili min kö seng nya 300 leye ini wpo tema.
- Ni mombili min na sanfe faari lamenene wo ye nala ima, ila sanfe faari wolo a dö djona sounya daman. Ni mombiliborila ma la faari ladji, I nya lö sila bolokinin fanfela dö. Wo di latanka ka bö "nya fouyen" ma mombili gbere lou nyefe faari bolo ani wo d'l mdemen ka to ila bori la han mombili do wo ye tamin.
- I kana fö ko iye ko latöna mombiliborila do wo la k'i la faari yelenba lou lamenenin to. N'i ko kè, alou fila bee nya di "fouyen."
- Mombili min bilanin I kofe n'o la faari k'li see banin a lonin ila retroviseèri dö, i dise ila retrorviseri bola teledöta la ka bila soudöta la.
- I kana "ila faari lou kalaya baakè" k'li bori kaliyaba dö hali I tesse I löla waati kelen ka masoubamako minou ye kela sila nyefe ila nyefe faari lou bolo. Faari ladjinin ye menena fayida seng nya 250 nela nyefe. Hali sila djanin dö, a ye a tala ka tamin seng nya 250 lela k'l lö n'l ye borila 55 mph lela. K'li la nyefe faari boriba matanka sila fin dö sou dö, i mankan ka bori ka tamin 45 mph la.

SILA LIHALA LOU

Ila lôliko ye bola sila lihala ledö. I kakane ka do bö ila kaliya la n'l sila lihala lou manyinou, kosa I disse ila mombili minala ka dadja. I di bila masouba ba kodo n'ye borila kaliyaba dö sila namanin kan, yo sila kourounin nou kan. **I tilimin ani iye I kourou donin ni sila namanin.**

• Sila Soumanin

Sila bee namanin na ka soron alou soumanin, konin I djanto bake sila lou kan ni tomasere do bilanin yen min ya fola **NAMANIN NA SOUMANIN.** Sila lou disse namala bake miniti 10 ka was ii miniti 15 la sandji ba na. San ne ya kela

toulou min ye asphalti dö wo di yele ka na la sanfe. Problemoun nin di djouya kalaya waati lou dö, wouyen ni dji ba basan wo da kè toulou siyaman di yele ka la sila kan. Nènèn waati, soumaya waati la, I djanto I bake mombili borila sila fan do lou dö yiri doulen ye fan minou kouna walima bon nou doulen ye fan minou kouna; nènèkoudou ladan douman yoro wo lou dö ani alou dja gboman.

• Dji la mombili kodota

Kaliya danataminin nou, dji d'I la mombili kodota sila soumanin bakè. Dji ye mombilikodotalale ni la pine kodotada ka bö sila kanani ka bori I da fö yo skis ye kela dji filimoun dö nya min kan. Iye borila kaliya dö sila soumanin kan nya min kan, fanka te kela ila pine la nya wole kan ka dji tèè sila kan. Dji d'ila mombili kodota ka bö dou la n'l ki bori 35 mph kaliya djateya la, ni dji dounya ye 1/10 inch ledron di. Pinè tinyènin nou yee problemoun nin nadjouyala. Do disse bola dji lakodotali la n'l k'l bori donin.

I ba ye djibara ila mombili kodota, iye nin kè:

1. I oblo fila to walans na.
2. I seng bö pedali lou la kossa ila mombili di soumaya. I kana I seng dii frein kan walima ka fö ko iye brala k'l tilimin banin wo disse a kèla ila mombili ye sila bila. Ila mombili ye soumayala nya min kan, ila pine di sii damina sila kan, ani a disse nara daminala sila la moutoun.
3. I tilimin donin ani mako ya la nya min kan kossa k'i la mombili sii sila kan.
4. N'l yafè k'l la frein mina, wo kè donin. (wa yoro nin mafele a fonin fan min "n'l yafè ka bra ka frein mina", chapitri nin nabon na n'i mako kèda kibaroya siyaman na ka bèn frein ta convectioneli ka ka la antilökou gbedendo frein tanya ma.)

• Nègi ani glacékoudou

I bake borila nègi kan walima glacékoudou kan, I kakane k'l mombiliborinya ben lihala bee ma. Ila mombili la nara sila kan wo di doya baake, wo min ye ko ba lase I kounlo yoro ani I frein mina nya la. Ani fana, a masouba kabon ka na ye 32° (Fahrenheit) torofè, ni san nada walima sanprelen kisè ye nè — dji fitinin ba la djikoudou kan wo namanin djikoudou yere di.

"djikoudou fiman" könögben, lihala wo ye kèlale ni sila lakanin djikoudou fitinin ye ladan soumaya djii. Sil aba kè yoa soumanin ne konin dji te sarila ka bö mombili do wo lou pine dö, "djikoudou fiman" disse kela yen.

Sariya kono, min nataama daminada 2006 Kuillet karo tile 10 na, tön gnèlèn di be mombiliborila lou kan ni nègi walima djikoudou min ye boudoun'na alou la mombili köfè wo kèda sababu di ka mombiliborila do walima sematamala do madimin walima ka kasara. Ni nègi walima djikoudou böda nö dö walima ka bö mombili borimanatö do koun ka bé ani ka gbase mombili gberé la walima sematamala la wo kö ye laban Kasara ma walima fadikolo madiminin kodjouya, nègi walima djikoudou bönn mombili min koun now borila di tön sara kabö \$200 ka wa \$1,000 tinyeli kelen kelena dö. PennDOT ya kan dila mombiliborila lou ma ko alou ye nègi ani djikoudou bee bö alou la mombili lou kan djani alou ye a bori damina.

Sila lou ba manama, I kakan:

- Ka 5 han 10 mph bö ila kaliya la sila soumanin nou kan ani iye do fara ila bilankö gbékènè kan han segönin lolu (5) walima segonin wörö (6).
- Nègi walima djikoudou ba kè sila lou kan I kakane ka I soumaya fan baakè. Nègi ladènin ba kè, ila kaliya tala bö ala; nègi kan, I woulouma. Mombili min ye I nyefe gbekene do to inin wo tema min tamin kodoman na fayida sounya 10.
- Frein mina donin, I yere dabila ni' mombili bara bo damina sila kan I ba controli soron koudadi. (wa yoro nin mafele a fonin fan min "n'l yafè ka bra ka frein mina", chapitri nin nabon na n'i mako kèda kibaroya siyaman na ka bèn frein ta convectioneli ka ka la antilökou gbedendo frein tanya ma.)
- I kana ila kaliya mafalen feng mina n'l ye borila sila manamanin nekan. Nègi, djikoudou, nègi yelen'na ani sandji dissa kèla pine ye nama ani mombili ye tala ila. Pinè la nama matankanya kelen min yen ani ka ila mombili mina ka dadja wo ye ka do bö fanka la. Konin, kaliya mafalen feng namènènin ba kè wo ditto do farala fanka kan, ila pinè ditto miniminila.
- Ila kaliya dabon kossa ka mombili too lou Manama yoro matanka, yo yoro ladibinin nou ani djikoudou min ye pont nou kan nènè waati lou dö. Wo d'I latanka namala ka wa se mombili gberé ma.
- Djikoudou walima nègi ba kè sila lou kan, waati bila ila nä waati la sila lou ynonben yoro dö ki la mombili bila ralanti la han han ta ye kè fidakèndèlama di ani mombili gberé lou ye tamin damina ila. Bolo wo ma, I mako ten akela ka frein mina I bake I lòla ani k'l kaliya baakè ka damina ikötounin. Ani fana, I ba kè yèlèla kourou la, I mataa mombili min ye I nyefe, wwo ba kè I mako tena kèla k'l soumaya walima k'l lö. Djani iye kourou ladji damina, do bö kaliya la kossa I disse mombili minala ka dadja.

YELIKO LIHALA LOU

Soudöla lanin ala, boumboun ani nègi lou ye lihala lou ledi min ye yeli lagbeleyala moo bolo ani a di gbeleyaima bake ka nyefela ye, ani ko minou ye kela ila minin dö ka wo lou djabi kaliya dö ani lakandalibolo ma.

Boumboun ye waati ledi min masilanin waati too lou di. I nätö gbasiyoro feng min na I tessela wo yela, ani dolou fana tessela I yela.

I kana son ka mombili bori ni boumboun fanka kabon I tessela yeli. N'l k'l yere ye boumboun ba teema, i kakane k'l bö sila dö, a ba kè mombilloyoro di wo di bèn, ka makononi ke han boumboun ye tamin. I lönin bakè, ila sondja ta lou lamènèn kossa ila mombili disse yela djona, ani iye ila sentrou sidi k'a dadja baake.

N'i kakan ka mombili bori BOUMBOUN WAATI LOU la, I hakili to ala waati bee ka ko fila (2) ninou kè

1. **I soumaya baakè kossa I disse I lölä lakandaliboloma woula do kono I disse ka min ye.** I kakane k'ila kaliya djatebola mafele aynoumala baanin boumboun ye yeliko kibaroya siyaman bölale ala min y akela I dissa lon'na iye borila kaliya min na; wo da lasonoya I bolo ka bori kodjouya kè hali I t'a lön.
2. **Ila douma fai lou malènèn (ani boumboun faari lou, n'a ye ila mombili la) kossa too lou disse I yela.** lye wo kè a kèda teledöla di ba walima a kèda soudöla di ba. i kana ila sanfe faari lou lamènèn. Alou d'alou la faari lou kounlö boumboun dö, wo min ye farri gbaasila kawa lö I nya dö, wo di wolo ani yeliko di tamin gbeleyala I bolo.

Nègi fana disse yeliko lagbeleyala I bolo baakè.

N'iyafè ka do fara ila yeliko kan I bake mombili borila NENE WAATI LOU la, ko wörö (6) ninou kè

1. **Ila mombili vitri lou, capot, cöfrou ani sanfela bee masousa djani iye a bori damina.** N'l ma wo kè, nègi d'a gban ila mombili kan ka wa be ila parabrizi kan, ka la I nyèma, ovalima a disse gban'na ani ka wa be mombili min ye I kofe wola parabrizi kan.
Mombili bake borila nègi walima djikoudou ye bö wo kan ka wa mombiliborila gbere gbasi walima ka sematamala do gbasi wo ye laban Kasara ma walima fadikolo madimin ba, tön disse bela mombiliborila wo kan.
2. **Nègi kounlö ta lou, djikoudou ani noo lou mamasousa ka bö ila faari lou kan, kofe ta lou ani kounlö tomasere lou.** Wo di mombiliborila gbere lou demen ka se I yela ani k'l mademen ka nyefela ye. Noo ba la nyefe faai kan wo di a yelen ka tamin 50 pouroucent na.
3. **A to ila motrè ye kalaya djani iye mombili bori damina.** Wo di chanci di nègimasousalan ma ka parabrizi kalaya ani ka djikoudou yelen I tesse min wasan'na.
4. **Ila parabrizi masousafeng k'l la parabrizi masousa a nyomala.** I kadan ila parabrizi masousafeng djilamarayoro lafanin ye kè, ani a ya soron iye djilaka min nabaarakan wo te soumala ka dja.
5. **Nègimasousalan namènèninto ka boo bö vitri lou kan.** Ni mombili kouda leye, ila nègimasousafeng ye ila kilimatisèri systemoun fan dole di. Ila mombili sebe karan kossa I da lon ila mombili nègimasousalan ye labaarala nya min kan.
6. **Ila djoukoro faari lou lamènèn, hali na ka soron teledöla le.** Two d'l yeko lasonoya mombili gbere lou bolo.

NEGI FÖNYÖ KORON

Nègi fönyökoron ye mombilibori masoubamako ba ledi hiver waati la. Nègi fonyokoron ye kela sonkènèn lon nedö min nakènèyanin ani mombili bori douman min dö, brandö nègi kaliman ba yeli gbeleya ka se fossi torofe ani ka sila lanama segönin daman korro. Ile mombiliborila, di bö sila lakeneyanin ni sila ladjanin kan ka wa lihala djou lou ma waati koudounin kodo, ka waati fitinin to I bolo ka djabili ke k'i to kaliya danataminin nay o 60mph so lou ni nynon teema sila

kan. Taarikou ye nègi fonyokoron ninou la walima accidan siyaman bara deri ka kè alou sababu la Pennsylvania sila lou kan, min kèda madiminin siyaman ni Kasara siyaman di. Nègi onyokoron kiya do lou leye djoukörö tenya mombili borila lou nye:

- **WALA:** Banda mafele n'iayafè ka wa wayasi la. Diamana Banda Baara ani ladjensèni teri lou d'alou kadan ka mombiliborila lou laloniya djona nègi fonyokoron disse kèla lon min na. Silakan borifeng kouma wala ani tomasere lou mafele kossa I d'a lon masoubako näkö lou lon.
- **PROGRAMOUN:** Ila wayasi programoun mafalen k'a ben wala waati ma, sila ma, walima a fila ma kossa ka nègi fonyokoron nou matanka. So lou ni nynon tema sila masouba kabon waati do lou la ka sababu kè mombili lou ye borila kaliya-ba la ani mombili kasiya sila.
- **MATANKA:** INi' ye mombilibori la ani I bara nègi fonyokoron do näkö ye walima nègi fonyokoron do madonin ila, I bö sila kan ani iye makononin kè nègi fonyokoron ye tamin.
- **SJANTONDÖ:** N'I benda nègi fonyokoron do di, matankali ba kè iye il soumaya ani iye ila masoubako ta lou lamènèn kossa I disse yeli kèla anyoumala. I kana ila frein nou gbasi I seng na. N'I seng ye accidan do dö, a kèda waati si, I sinin ye to ila mombili könö.

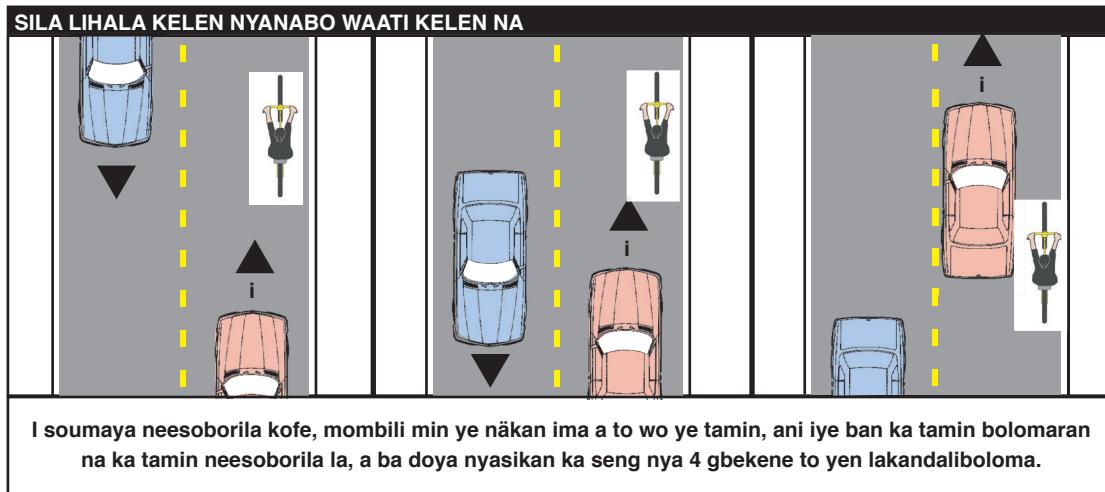
Djamana Banda Baara ye "Nègi Fonyokoron Lasikali" koma do lou lasela moutoun sila djondjon do lou kan fonyokoron masilanin ba ninou kalima ko ba lasela mombiliborila lou ma fan min, min te miniti 45 böla sila kan. Mombiliborila lou disse k'alou too sebe kossa alou ditto lasikala ninou la, ani k'alou lasika banda gbere lou la, ka tamin messagi sila fè walima applicason min ye baara lou ye kela baarayoro gbere bolo. I ba lasika Nègi Fonyokoron na ila sila kan, sila minou yiranin sanfe tenya wo lou kè k'ila wayasi la mèn walima ka programoun mafalen.

NYEFE FAFI/PARABRIZI MASOUSAFENG SARIYA

Sariya nin, min nataama daminada 2007 Janvier karo tele 28 na, ya wadjibila motoborila lou kan k'alou ye alou la nyefe fari lou lamènèn waati la alou la masousalifeng ba kè ka sababu kè banda lihala lou di. Teledö ta lou t'a böla. Ila kofe fari lou fana kakane ka lamènèn. Ni mombiliborila min ma sariya wo mafa \$25 tön disse bela wo lou kan, konin wari sarata ani wari gbere ba fara a kan, tön d'l madon \$100 la.

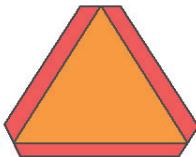
MOMBILI LOU BORINYA

- Accidan ye kela waati do lou lale kamasonor mombiliborila do lou kaliman walima do lou soumaman ka tamin mombili gbere lou di sila kan. I kadan waati bee la iye kaliya dan minsebenin iye bori wo la.
- I mako disse kela k'illa kaliya dabena kossa gbekene min ye ini too lout ema I disse maminala wo ye bola mombili min ye I laminin dö. Misali dö, n'alou mombili krouba ye borilkan silaba kan, I da ye waati do lou iye borila la moo do la angle mort dö gbekene te alou tema gbedendoboloma. N'o kèda, n'l ka mph fila (2) walima saba mph (3) bö ila kaliya la wo di I kokodödiya ka sila laka, I datounin te kèla moutoun.
- N'I yafè k'l ben mombili too lou wanya ma sounya gbere na ka soron a taminin masoubamako kelen (1) na nyefe I di bila wo dö kelendi. Misali dö, neeso ba kè I bolokinin na, I kakan ka ko lakandanin min kè wo ye ka wa i **boloomaran** na gbèba ye to yen I bake tamina. Konin, ni mombili gbere ye nä kan, wo ye näla problemoun nedî banin I tere yafè ka w'i bolokinin ila ila bolon kan lihala nin dö. I kakane ka nin konya nyanabö K'l nya lö ko kelen (1) waati kelen na. I soumaya kossa I d'a to mombili min ye nala ima wo ye tamin ani iye ban ka wa I **bolokinin** na ka tamin neesoborila la, ka gbekene siyaman to to yen lakandaliboloma.
- Ani fana, n'iye madonkan gbedendöko dola, polici löllyoro do la walima mombilisaman mombili do la min ye mombili tinenin do täla, I kakane ka wa sila bolon kan min te dateela. N'I tesse wala yen, I kakane a ba doya nyasikan ka 20 miles léri kelen ködö bö kaliya djateya min sebenin.

DABILI KA NYESIN MOMBILI LOU LASOUMAYA LA

I djanto mombili lou dö minou tessela bèna mombili too lou sengkan ma ani minou yafè ka don sila dö; Alou kaliyako gbelema. Mombiliba do lou ye wole dö, ani sènèkè mouran nou ani soo-wontoro lou. Mombiliba lou, ye too lou laloniyalale a siyaman k'a yiraka k'alou soumaman.

So misèn nou la, trianguili orangilama ye sènèkèmacinin nou kofe ani soo-wontoro lou kofe minou ladanin k'alou la kaliya ke 25 mph walima a ködö; Wo soumaman ka tamin mombili too lou ye borila min na. Pennsylvania yoro do lou dö, a kèdouman bale k'a ye ini sènèkèmacinin nou ani soo-wontoro lou bara dee sila kelen na. Stay a safe distance back, and do not honk to pass.

K'ILA MIRIYA FÖ MOMBILIBORILA TOO LOU NYANA

Accidan ye kèla kamasonon mombiliborila kelen (1) bara ko do kè mombiliborila do wo miriya tounte min na. Pourke ka accidan matanka, kouma mombiliborila lou fè sila kan.

I yiraka too lou la iye fan min ani I yafè ka min:

- Ka llasikali kè I bake I soumayala walima I bake I löla.** Ila fari le ya yirakala mombiliborila gbere lou la ko iyafè k'l soumaya walima k'l lö. N'l yafè ka frein mina yoro le dö mombiliborila too lou miriya te min na, ila frein magbasi kaliya dö sounya saba (3) walma sounya naanin (4). N'l kakan k'l bori 40 mph kôdôle silaba ladanin kan, ila masoubako ta (foudou-naanin) labara ka mombiliborila too lou lasika I kofè.
- Lasikali kè I bake I kountelema mafalena.** I ba too lou lasika wo ya yirakala alou lale ko lye I tilimin. Pennsylvania sariya könö, I kakane k'l bolokinina ta lou labaara a ba doya nyasikan ka seng nya 100 to ala djani iye it tilimin, n'ye borila 35 mph ködö. N'ye borila 35 mph lela walima a koundö, I kakne a ba doya nyasikan ka seng nya 300 to ala ka lasikali kè djani iye I tilimin. N'ilà mombili lasikali ta tebaarala, bolola lasikali ninou kè.
- Ka gbedendö lasikali lou labaara.** N'ilà mombili tinyèda silaba tèma, I kakane k'l bö sila dö. Lasikali kè, iye ban k'l bö sila dö, ani iye masoubamako (foudou-naanin) faari lou labara ka mombiliborila too lou lalöniya. I mataa sila la baakè, ani iye I lö yörö dö mombiliborila too lou disse I yela djona fan min. Ila mombili capot ködöda ka yiraka mombiliborila too lou la ko ila mombili bara tine.
- Pipi labaarako.** Ila pipi leye mombiliborila too lou hakili labilala. A labara n'ilà ka ye ko mombiliborila gbere walima sematamala nya te ila – misali dö, ni dinin do ka bori ka don sila dö walima n'ilà ka ye ko mombili gbere yafè k'l koudou. Ani fana, n'ilà mombili talada ila, ila pipi diin kossa I di mombiliborila gbere lou lalöniya.

BOLO LASIKA LOU		
BOLOMARANA TILIMIN	BOLOKININA TILIMIN	SOUMAYA WALIMA LÖL

TILIMININ, DONIN ANI TAMININ

I kakane k'l miriya to ko siyamana I bake I tilimina. Kaliya ye wo ko loud ö nafama dole di. I bake I tilimina, a ladji ka bila kaliya la kossa I disse ila mombili mcontroli kana bô I bolo, wole y akela I di to ila sila bolonn kan I tilimin waati la ani a d'a to I di bran'dö ko lou djabi. Iye. Iye I tiliminko dö ka wa sila min kan I nya lakalan ni sematamala lou ni mombili gbere te yen. Tomasere, ta lou walima marki lou ye sila siyaman kan kossa ka sila bila iködö. Tomasere do lou ya yirakala I disse sila bolon min nabaarala tiliminibolo walilaa I tesse min nabaarala.

K'I TILIMIN LAKANDALI DÖ

1. Lasikali kè segönin saba (3) ka wa sii segönin naanin (4) djani iye I tilimin.
2. Ila mombili bila sila bolon djondjon kan.
3. Ila kaliya mabèn.
4. Ila tiliminin naban sila bolon djondjon kan.

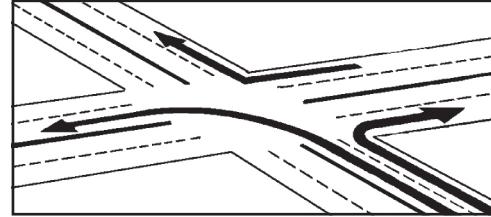
DEMISEN NOU LA ACCIDAN TOUNYA

Tiliminin djou walima djantondöbaliya tiliminin wole ye demisèn, mombiliborila kouda lou accidan famba dalouya di. San 2017 la, tiliminin djou walima djantondobaliya tiliminin ne kèda sababu di accidan 459 kèda Pennsylvania san 17 deng nou seng tere ye min dö.

BOLOMARAN NI BOLOKININNA TILIMININ NOU

I bake sila bolon-fila, sila kountelema-fila walima silaba lou kan, I bake I tilimina I bolomaran na iye kadan k'l madon teema sila bolon na. I bake tilimina I bolokinin na I kadan iye I madn sila kerengerfela bolokinin fanfela la.

I bake I tilimina I bolomaran na sila bolon-siyama ni silaba lou kan, a damina I bolomaran sila bolon ma. i bake I tilimina I bolokinin na, a damina bolokinina sila bolon ma. i bake I tilimina ka was laba kan, min taminin sila bolon kelen (1) na iye borila ka wa kountelema min dö, i madon sila bolona min ye wala kountelema wo dö. i tilimin ka bolomarana sila bolon kan, ani iye tilimin ka wa bolokinina sila bolon kan I bake tilimina I bolokinin fe. N'l kèdafè ka yeleman ka wa sila bolon gberé kan, makononi kè han I ba ban ila tilimini la lakandali dö touma min.

KA TILIMIN KABÖ WALIMA KA WA TEEMA TILIMININ SILA BOLON KAN

N'l ka sila bolon ye sila kountelema-fila teema kerende fila (2) teenin min fanfila fè — kelen (1) kerende latelenin nedì ani tö kelen (1) ye kerende dakoudoun koudounin nedì — wo köröle ko bolomarana tiliminin nou ne dron disse kèla sila bolon wo kan (Diagramoun min ye Chapitri 2 dö wo mafele). Mombiliborila minou ye wala sila kountelema fila bee dö wo lou kakan ka sila bolon nin ne labara k'alou la bolomarana tilimini nou damina, ani mombiliborila minou ye donkan sila dö wo lou fana disse sila bolon nabaarala k'alou la bolomarana tiliminin naban sila kan djani alou ye don mombili too lout ema sila dö

Mombili lou la basan nyondö siyaman ne yen lihala nin dö:

- I ba don tema sila bolon kan k'l tilimin I bolomaran na ka don sila do kan walima siladateeta don kan, I kakane mombili minou ye näto ye tema tiliminin sila bolon kan ani mombili minou ye tilimin ka ka don sila kan k'l nyalakalan wo lou fila ma ani ka sila lou date (i bolomaran na) ka wa teema tilimininsila bolon kan.
- I bake I tilimina I bolomaran na kabö sila kan walima kabö siladateeta kan ka wa teema sila bolon kan, I kakane k'l nyalakala mombili minou ye nakan I bolomaran fè, ani mombiliborila minou ye teema sila bolo kan kodoma n'alou y'alou dabenkan k'alou tilimin kabö fan fila wo be fè.

SILA MINOUYE DOULADÖ TENYA WO LOU LATAAMA KA TEEMA TILIMININ SILA BOLON NOU LABAARA LAKANDALI DÖ

1. Ila bolomarana tilimin kilinyotan namènèn a ba doya nyasikan segonin saba (3) ka was i segonin naani (4) na djani iye don bolomarana-tilimin sila bolon kan.
2. I kana don djona teema tilimin sila bolon kan djona. iye mèn'na borila teema sila bolon kan nya min, I kalima moo do yela nya wole kan ala nyefe faari lamènènin aye näla ima.
3. I baake dona teema tilimin sila bolon kan, iye don a nyoumala. Di kana ila mombili djou to siladö sila bolon do wo kan, ka sila tee mombili too lou nye.
4. I kana tilimin foni a ka soron a lakandanin. I nyalakalan mombili lou ma minou ye näkan ima sila bolon kelen wo kan, I kakan ya lon ko gbekene ba yen djani iye I tilimin mombili näto ma. N'l dontola ye tema sila bolon dö kabö sila dateeta dö, mombili minou botola ye ani minou ye tamina tema sila kan n'alou y'alou debèna k'l tilimin wo lou könögben.

TILIMININ-KÖSAYI LOU

Ninou ladahanin ne na ka tere ko a disse kodjou tena lasela mombili too lou ma. I yafè k'l tilimin k'l kosayi fan min, iye lala ko a ya soron mombili too minou ye nala ima kabö yoro gberé inin wo lou temala ye kè seng nya 500 di, ani alou ye I yela a nyoumala. Tiliminin-kosayi ladahanin tè sila kourouyoro loud ö walima n'l y'l madonkan walima iye tindi näkoro. Tomasere nin ye fan minou dö tiliminin-kosayi lou ma ladaha yen.

KI TILIMIN BOLOKININ NA TA WOULEMAN MENENIN BAKE

Foni a ka soron tomasese nin ye yen, I disse I tilimina I bolokinin na ta wouleman mènènin bake na ka soron sila lateenin. Djani iye I tilimin I bolokinin na, I kakane fölö k'l lö waati bee, ani ka sila bila sematamala lou ni mombili siladatetola lou nyè. N'iye tilimin kabö sila kountelema-kelen ne kan kawa sila kountelema-kelen gberé lekan, I disse I tilimina I bolomaran na fana ka ta wouleman mènènin to n'l banda I löla, na ka soron sila lateenin ani **KANA TILIMIN KA TA WOULEMAN MENENIN TO** tomasese te yen. Tomasere nin ye bilala sila keren keren nefè sila lou nyonben yoro loud ö ani ani ka madon silakan lasikali ta torofè sila lou nyonben yorodjan torofe.

MOMBILI SILADATEELA

I bake sila dateela waati si, a kakane ka soron gbekene djondjon ye yen ka kè lakandali boloma. I mako ye gbene djiateya min ka sila date wo ye bola mombili lou la sila kènya ledö, banda lihala lou ledö ani mombili minou ye nakan.

Konodomiri:

- K'l lö silatèma wo lakandanine naa ka soron tiliminin sila bolon ye yen sila tèma min kabon bake ni mombili kelen disse koun'na a kan.
- N'iye siladate bolo lema walima k'l tilimin, iye lala ko mombili te yen walima sematamala te yen min ye sila tèèla I nyè. I tafè sila ye tèè inyè sila lou nyonben yoro dö mombili gberé ye nakan ima.
- Hali na ka soron ta fidakendelama bara mènè inyè, I kana don sila lou nyonben yoro dö na ka soron mombili do lou ye sila teela inyè. Makononi kè fölö iye lala ko sila bara latee kasoron ka tamin.
- I kana bö mombili do nyèfè min ya madonkan ani ala kilinyotan namènènin walima a yafè ka sila datè. Mombiliborila dissa fola ko aye tilimin sila kan walima sila min ye wala I nyèfè, alou disse alou hakili mafalena walima alou disse nyinala k'alou la kilinyotan nasà. Ni ye motoborila lou yèrè la baara ledi; alou la kilinyotan tena lasala a yèrènyè. **Makononi kè mombili do wo ya tilimin damina fölö djani iye wa.**
- I djanto baakè I bake sila datèèla tindi mafan nou dö walima sila kourou yoro loud ö, I tesse yeli kèla fan min walima I tesse yela fan min.

KA KAFO MOMBILI LOU KAN

Ka kafo mombili too lou kan wo mako ye kodakiti nyoumaba la. A kèda yafè ka sila bolon mafalen silaba kan ba walima iye donkan silaba kan kabö sila lamina sila kan ba, I mako ye gbekenba la ka kafo mombili too lou kan lakandali dö.

Kaliya sila bolon ye silaba lamina sila lou kan sonkènèn. Sila bolo wo lou ye tamina mombili lou bori sila bolon nou ne torofè ani alou kakane ka djanya baakè kossa I disse I kaliyala yo mombili too lou ye borikan nya min kan djani iye don silaba yèrè kan. Sila bolon ninou ne yakèla silaba kan fana mombili too lou d'l ye djani iye don sila kan. **IA ma ladaha iye tamin mombili do nyèfè kaliya sila bolon kan.**

Ko Saba Ninou Kè Kabö Kaliya Silabolon Kan Ka Kafo Mombili Toolou Kan

1. Ila kilinyotan namènèn, ani iya mafele n'l ka don yoro do ye.
2. I bori kaliya yo mombili toolou ye borila nya min kan.
3. Kafo mombili toolou kan sila lakanin inè fan min.

TAMININ

Taminin ye mombilibori nafama fan dole di; n'a make a nyoumala, taminin disse kèla kodjou ba di walima a disse kèla kasaradöko do di. Sariya näto ninou lataama.

A siyaman dö, ni sila lakanin I nyèfè baakè min da kè I disse tamina, wo bèè na ta I kakane

1. I nyalakala tomasere lou ma ani kerende minou teenin sila kan wo lou min ya yirakala ila inyè I disse tamina waati min na ani I tesse tamina waati min na lakandaliboloma mombiliborinya kodo lihala lou kodo. (Ninou misali lou disse yela Chapitri 2 kono.)
2. I nya lö I nyèfè donin djani iye taminin ani iye ya mafele ni masoubako te taminyoro dö, mombili do disse don'na I nyefe fan min I tamin waati.
3. I kerengerenfèoa ni ila retrovisèri mafele ani ila angle mort mafele kaliya dö ka lala ko mombili gberé tafè ka tamn ila I bake ila siladatè daminala.
4. Djani iye tamin, iye lala ko tamin sila bolon nateenin ani iye kilinyotan djondjon namènèn ka yiaraka ko iyafè ka silabolon mafelen. Lasikali kè anyoumala kossa do lou da lon djona iyafè ka min kè.
5. I baban tamina, lasikali kè I bake ikösayila ila sila bolon kan.
6. Djani iye ikösayi sila bolon kan, I kadan I taminin mombili min na iye wola nyèfè faari fila ye ila retrovisèri dö.

I bak è tamina, I djanto yoro do lou dö baakè mombili lou ni sematamala lou disse don'na fan min walima alou disse sila dateela fan min. Siladatee yoro lou ni boutiki lou don'yoro ani alou böyoro lou ye wole dö. Ani fana, mombili min ye tilimina sila dö ani bolomarana sila bolon kan wo tena djiila ko iye sila bolon wo kan ani a disse kèla a fan tena ila sila mafelela.

- **SILA BOLON-FILA KAN**

I bake tamina sila bolon-fila kan wo mako ye dakitili nyuma la kossa ka matanka ini mombili gberé kana gbsi nyon na banin I kakan ka mombili näö la sila bolon ne labara. I bake borila 45 mph la, wo ya yirakalale ko I mako ye 1/4 mile gbekene nyon nela ka tamin lakandali dö mombili soumaman do la.

DEMISENIN ACCIDENTOUNYA

Ka bori sila yoro djou kan woye sababu do ledi min ye tola kèla mombiliborila san-16 ani san-17 ye tola accidan kèla waati siyaman. Ka damina 2013 la kawa sii 2017 la, accida 384 le kèda ani ani moo 15 kasarada.

I kakane ka kè iye tamina mombili minou la iye kaliya wo lou di 10 mph la. Il yafè ka tamin mombili min na ka soron mombili gberé lou ye wo nyèfè, i disse tamina wo lou fana la, konini ye lala ko a ya tere gbekene siyaman ye mombili wo nyèfè I ddisse don'na fan min djani iye ila taminin baara lou damina.

Masouba ya la sou ledö ka tamin banin I tese I nyèfèla yela woulaya, ani a kagbelen ka woula daktiti a nyoumala. N'ye mombili näö la nyefe fari lou ledron yela, I dissia djiila ko a kadjan ila ka soron wo tè tounya di.

- **KA TAMIN BOLOKININ FE**

Lihala do lou dö, I disse tamina mombili gberé la I bolokinin fè:

- Iye tamin kan mombiliborila min na wo ye I lasikala ko a yafè ka tiliin bolomaran fè, mombili min ye taminko dö wo mombiliborila kakane ka to keren keren fè.
- N'ye borila sila do kan sila bolon fila (2) walima sila bolon siyaman kerende teenin min kan kountelema kelenkelena dö.

- **I MANKAN KA TAMIN NI:**

- Iye seng nya 100 la walima iye tamina sila nynonben yoro dola walima train siladatee yoro, foni siladate minafeng do ya fö ko I disse tamina.
- Seng nya 100 ye ini pont teema, feng kodotanin do walima douködö sila teema.
- Iye I madon'na walima iye sila dakourouyoro dö walima tindi sanfè (koundö) min ya kèla I tesela mombili näö yela.
- Silaba bolon-siyaman keren keren fè.

SILA LOU NYNBEN YORO TELEMELI

Sariya te taminin jo dila moo fosi ma sila lou nyonben yoro dö; Moo min kakan ka sila bila ye wole dron föla. Hali na ka soron ko mombiliborila do kakan ka sila bila do gberé nyè sariya dö, n'alou ma son ka wo kè, mombiliborila do wo lou kakane k'alou lö walima ka sila bila k'alou n'o kakan kossa ka accidan matanka. I kana I niidja **Moumè** ka fö ko fo ka taminin djo d'ima; A disse labana accidan ma.

Sariya minou ya föla moo min kakan ka sila bila min nyè mombilibori lihala lou dö, wo sariya lou too leye djoukörö tenya. I kakane ka sariya ninou latelen, ni tomasere lou te yen, ta lou te yen walima polici te yen ka fö I nyana I kakan ka min kè sila lou nyonben yörö dö:

1. Mombiliborila lou kakane ka sila bila sematamala lou nyè na ka soron alou ye: **a)** siladatee kan mombili lou nyonben yoro souusou dö siladatee tayelen te fan min (taminyoro kerendè kèda yen ba a make yen ba); **b)** siladatee kan taminyoro dö kerendè teenin fan min, sila lou nyonben yoro kèda baa a make ba; **c)** taamala trotoiri kan kossa ka sila fan kelen date mombili ye borila min kan walima wayoro dö; ani **d)** ni mombiliborila yafè ka tilimin sila kourouyoro dö ani sematamala lou ye tamina ka tayelen mènèninto. Mombili borila lou kakane ka sila bila nyafouyen nou nyè waati bee gbeleke minanin minou bolo walima woulou bilanin minou nyè.
2. Mombiliborila minou yafè k'alou tilimin alou bolomaran fè wo lou kakane ka sila bila mombili minou ye näkan ka tamin ka wa nyèfè n'alou te tiliminko dö.
3. Mombiliborila minou ye donko dö sila lou nyonben yoro tilimin dö (walima rond-point) kakane taminin djo di mombiliborila minou ye rond-point na kodoman.
4. Mombili fila y'alou madonkan walima alou bara don sila lou nyonben yoro dö kabö sila gberé lou kan waati kelen na walima farida waati kelen na, mombiliborila minou ye bola bolomaran fè wo lou le kakan ka sila bila mombili minou ye bola bolokinin fè.
5. Mombili min ye donkan fodoba silaba kan kabö sila do kan, sila saraböta do kan walima mombili sila do kan wo kakane ka makönöni kè han sila ye latee.
6. Sila-naanin kounben yoro dö, mombili bee kakane k'alou lö. Mombili fölöma min ye sela sila lou nyonben yoro dö wole fölö kakane ka tamin. Ni mombili fila (2) seda sila lou nyonben yoro dö waati kelen na, mombiliborila min ye bolomaran fè wo di sila bila mombiliborila min ye bolokinin fè. N'alou nya benin nyn ma alou bee diss wala donin kelendi, k'alou djanto ni do lou kèda tiliminko dö.

MADONKA SILA LOU NYONBEN YORO DÖ

I bake I madonkan sila lou nyonebn yoro dö, I nyalakan tomasere lou ma, siladatee ta lou ma ani kerende minou teenin sila dö minou ya föla I nyana ko min disse kèla k'l to sila sila bolon min kan. Ilö yoro djondjon dö k'l tilimin walima sila lou nyonben yoro date djona.

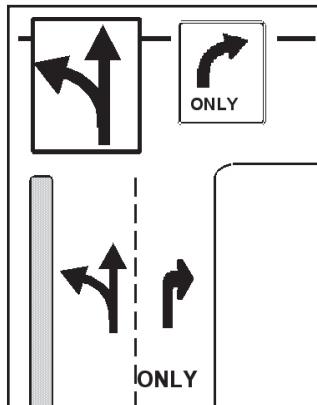
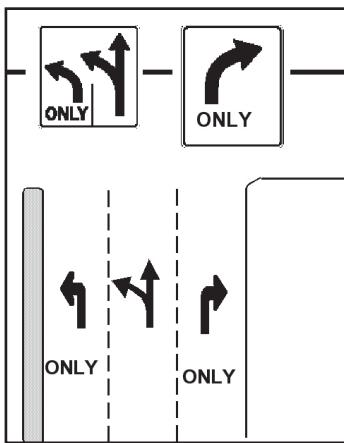
Tomasere lou ani kerende minou teenin sila kan ka sila bolon di

Tomasere ye sila siyaman kan walima kerende teenin sila siyaman kan ka yiraka ko sila bolon min kakan ka labara ka ben mombili minou ye wala kountelema do dö. N'il ki yere ye sila do kan kerende teenin min ka yira ko tiliminin dron ne ye kèla wo kan n'iyafè ka k'l kountelen ka sila lou nyonben yoro date, i kakane k'l tilimin. N'iyafè k'l tilimin, konin I bara I yere ye silabolon do kan kerende teenin min kan ka yira ko I disse k'l kountelen ka sila lou nyonben yoro datee, i kakane k'l kountelen ka sila lou nyonben yoro datee. Sila lou nyonben yoro min yirakanin bolokinin fè, tomasere lou ani kèrèndè lou ya yirakala ila le ko n'iye sila bolon djondjon kan, i kakan k'l tilimin I bolokinin ne dron na, ani n'iye bolomaran sila bolon kan, i kakan k'l tilimin wala I bolomaran nela walima k'l kountelen ka sila lou nyonben yoro datee.

Tomasere lou ni kerenden minou ye diyagramoun kan bolomaran na tenya, fan fila bolomarana tilimin silabolon nou ye wole dö. I disse I tilimina kabö silabolon fila wo dodökelen kan, konin mombiliborila min ye I töröfè wo dissa tilimina bolomaran fè waati kelen wola. I kana silabolon mafalentiliminin waati wola, banin wo dissa kèla mombili min ye I töröfè iye wa gbsi wola. Ani fana, I djanto mombiliborila min könödöfilinin ye I töröfè I tilimin

DEMISENIN ACCIDAN TOUNYA

Demisenin nou na accidan pourcentagi famba ye kèla sila nyonben yoro ledö. San-16 mombiliborila lou la accidan minouye kèla Pennsylvania taminin wo kelen-sabadö (1/3) la, demisèn mombiliborila tere a samana fan min lalöli tomasere la walima a a tere ye a tilimina a bolomaran na fan min ka sila datee.

sila dö Tomasere lou ni kerende minou ye tenya wo lou ya yirakala le ko I kakane k'l tilimin i bolokinin fè na ka soron iye bolokinin silabolon kan. N'iye bolomaran silabolon nekan, I kakan k'l tilimin I bolomaran nefè. N'iye tema silabolon nekan, I disse I tilimina wala I bolomaran fè walima k'l kountelen ka sila lou nyonben yoro date.

SILADATEE TAYELEN NOU NI LÖLI TOMASERE LOU

Ila lakandali sila lou nyonben yoro dö woye bola iye I djo don'na tayelen fidakendelama, nedemounama ani wouleman ma nya min kan iye minou yela siladatee yoro lasikali feng nou kan nya min kan ani sila kountelema-fila ani sila kountele-naanin löli tomasere lou la nya min kan.

SILA KOUNTELEMAKELEN, SILA DJOU ANI DON'BALIY I KANA DON TÖMASERE LOU

Sila siyaman ye so könö wo lou ye sila kountelema-kelen nou ledi. I da lon ko ko mombili lou ye borila ka wa kountelema kelen (1) nedron dö n'ika **SILA KOUNTELEMA KELEN** tomasere lou ye a sebenin sila lou nyonben yoro dö. Ko gbere min fana ya yirakala ila ko sila ye kountelema kelen nedî woye n'ika mombili lou lönin ye sila kerekern fè alou bee koun lönin yörö kelen na.

I di **SILA KOUNTELEMA KELEN** tomasere lou ye, ka **SILA DJOU** tomasere lou ye ani **I KANA DON** stormasere lou ye nyon fè sila lou nyonben yoro dö ani silaba dafadanin nou. I dissa djiila ko silaba dafadanin sila kountelema-kelen fila (2) ledi. A siyaman ye yen danin ne bilanin alou ni nyon tèma mombili lou kana to wala kountelema bee dö. NA disse kèla danin do di min nadanin béton dö, walima a disse kèla ciment ba di walima bin mayoro. I di **SILABA DAFADANIN** tomasere ye a siyaman dö ila sila kan iye I madona sila lou nyonben yoro dö nya min kan.

K'l tilimin bolokinin fan fè silaba dafadanin kan wo ni k'l tilimin bolokinin fan fè sila lou nyonben yoro do wo lou mabö nyon ma. Iye lala ko a ya soron gbekene djondjon ye yen ka se tiliina bolokinin na mombili min ye näkan I bolomaran fan fè wo nyèfè.

Masoubamako ya dafè I ba fö ko iye I tilimina I bolomaran fan fè silaba dafadanin kan, konin. n'l ma lon ko iye tilimin kan silaba dafadanin nekan, I disse I tilimina I bolomaran fè djani iye se sila dafadafeng ma ani a ye laban mombili min ye nala I bolomaran fè ini wo ye noun ye-gbasi nyon na. I kakane ka **I KANA DON** ani **SILA DJOU** tomasere lou lakörösi.

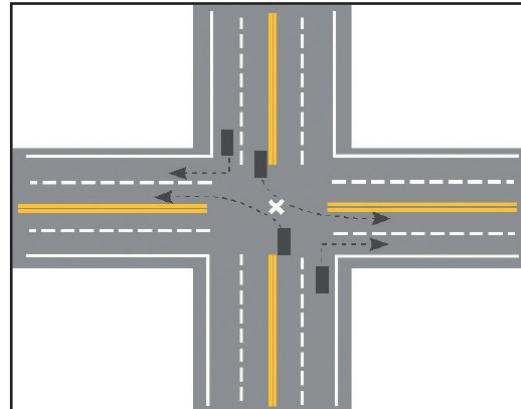
I bake I tilimina I bolomaran fan fè silaba dafadanin kan, i kakane ka sila "fölöma" date ni gbekene djondjon ye yen kabö mombili min ya madonkan I bolomaran fè, ani iye ban k'l tilimin I bolomaran fan fè barièri fan do wo fè, ni gbekene djondjon ye yen mombili min ya madonkan kabö bolokinin fan fè sila "filana" kan.

KA WA ANI KA TAMIN SILA LOU NYONBEN YORO DÖ LAKANDALI DÖ

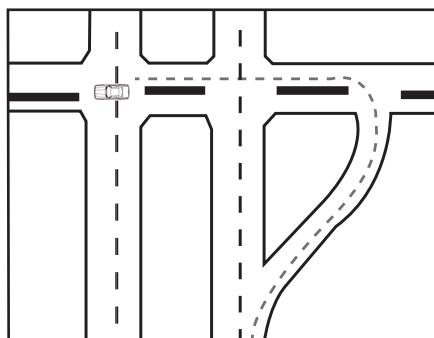
- Ka sila lou nyonben yoro date löli tomasere kountelema-fila ye fan min** – I mako ye fayida segöñin-6 gbekene nyon na kountelema fila bee dö kossa ka sila min ye borila 30 mph la ka wo date walima fayida teela koudoun do la I bolokinin n'i bolomaran na. Löli tomasere, I nya lö I bolomaran na fölö, iye ban k'i bolo lö I bolokinin na gbekene djondjon ko dö, ani lye I bolomaran fanfela mafele kaliya dö djani iye tamin.
- Ka tilimin bolokinin fè** – I nya lö I bolomaran na, I nya lö I nyèfè, I nya lö I bolokinin na ani I bolomaran na ikötounin ka lon ko mombili fossi tenäla. Segöñin seyin (8) gbekene to inin mombili min ye a madonkan kabö I bolomaran fè.
- Ka tilimin bolomaranfè** – iye lala ko gbekene ye yen mi disse a kèla mombili min ye näla ima I disse tilimina wo nyèfè ani mombili min ye sila min ye ila sila dateela wo lönin. N'iye tilimina kabö kabö sila misènin ne kan ka wa sila koumba kan, mombili souusou bake näla kabö I bolokinin fè segöñin-9 gbekene to ini wo tèma.

Nafa ya la I bake I tilimina I bolo maran fè ani mombili min ye nala ima wo ye tiliminko dö a bolomaran fè ka matanka ini wo kana sila tee nyon nyè. Diyagramoun min ye bolokinin na wo kono, a djiate ko "X" min ye sila lou nyonben yoro tèma. N'l ka I tilimin djani iye se "X" ma, iye "tiliminiyoro gbelen" do matankala ani mombiliborila do ye tiliminkan-bolomaran fè. I ba to tilimina waati bee silabolon min madonin tema silabolon na, i ya matankala fana mombili min ye näkan ima n'a ye yafè ka tilimin bolokinin na sila kelen wo kan inin wo kana sila tee nyon nyè.

Nafama ba: I kana I tilimin damina I bolomaran na fewou foni a ka soron I yafè ka silan bolon minou bee date I nya ye ala wo lou bara laka, ani I disse k'l tilimin lakandali dö.

- Jughandles** – Sila do lou ye djamamayoro ba do lou dö, barièri le sinin yen dö min ye mombili lou tèfadala minou te wala kountelema kelen dö ani tomasere lou n'a ye lasikali nyonben yoro dö a fonin fan min ko **BOLOMARANNA TILIMIN TE KELA** walima **TILIMIN-KOSAYI TE KELA** ani **TILIMIN TE KELA KA BÖ BOLOKININ SILABOLON KAN**. Lihala nin dö, sila disse ladan'na ka bila jughandles sawoura dö kossa ka bolomarana tiliminin nou kè mombili minou ye nala wo lou fè. I dina bolokinina tilimin silabolon nabaara k'l kourou k'l kosayi sila lou nyonben yoro ma siladatee tayelen na kaban k'l tilimin I bolomaran fè.

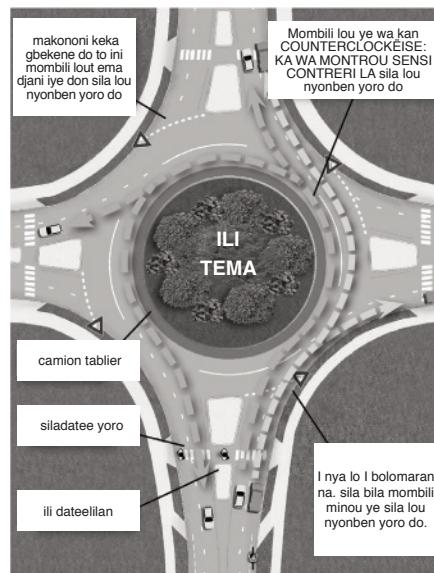
- Sila lou nyonben yoro lamininin nou** – Rond-point nou ani mombili rond nou ye sila lou nyonben yoro laminin nedî mombili lou ye mini-minina fan min, kossa a bee ye minimini ka don ani ka bö rond ma wo lou ye kè bolokinina tilimin nou di. Wo di nynon-ben accidan, bolomarana accidan ani bolokinin-konko accidan nou masouba matanka. Sariya bolomalanin ni sawoura bolomakanin do ye rond-point nou la min ya kèla alou ni rond nou bola nyon ma, konin.

An dina an banabn rond-point nou kan wo lou min ba sila lou nyonben yoro lamininin kodomanta lou mafalen walima a lou bla ye idö kounda siyaman na djani sila lou nyonben yoro siladatee tayelen ma ka sababu kè alou lakandali di alou baaranya nafa lou di. Rondpoint nou ye bilala silalaba lamina sila lou laban nela waati siyaman mafalenin yoro lou dö.

SILA BILA tomasere lou ye don yoro bee dö ani sila bila silabolon bee kerende teenin min kan don yoro bee dö. Kounö yoro tomasere ye rondpoint famba bee fana la I bake I madona kossa I da lon sila feng feng ye bola wo këtö I tâla ka w'l di fan min.

I TOUN KA LON WA?

Accidan minou ye kèla rondpoint nou la wo lou sababu famba ye ni mombiliborila lou m'alou son ka sila bila djani alou ye don.

SILA LOU NYONBEN YORO LAMININ MINININ YE LABAARAL DI

MADONIN ANI DONIN:

- I bake imadona rondpoin na iye I SOUMAYA ani iye I dabèn ka sila bila sematamala minou ye siladatee yoro dö.
- I saman ka don sila bila silabolon kan, i nya lö i bolomaran na ani I ya mafèlè mombili minou ye alou madonkan ronpoint na, MOMBILI MINOU YE MININMININ KAN TAMININ-DJO YE WO LOU BOLO.
- Iye don rondpoint na na ka soron ko gbekene djondjon ye mombili lou tèma.

BÖ RONDPOINT KONO:

- I ba don rondpoint kono iködö, I tilimin montrou sansi controu la ka wa bö yoro dö. Taminin-djo ye i bolo moutoun.
- Iye I madona I bö yoro la nya min kan, iye i BOLOKININA KILINYOTAN nabaara.
- Sematamala minou ye siladatee yoro dö wo lou könögbèn ani iye I dabèn ka sila bila.
- Bö rondpoint kono.

I DABEN NINOU NYE:

Gbèdèndö mombili lou – I kana don rondpoint na na ka soron gbededendö mombili do lou y'alou madonkan, I saman ka wa keren keren fè. Na ka soron iye rondpoint kono, bö rondpoint kono iködö ani iye I saman ka wa keren keren fè. I KANA I LÖ RONDPOINT KONO HABADAN.

Neesoborila lou – Sila lou ye neesoborila lou bolo ka tamin yo mombili walima sematamala lou ya kèla nya min kan rondpoint na. A bake tamina yo mombili, alou ye saria kelen nou le lataamala. I BAKE TAMINA YO MOMBILI I KANA SON KA TAMIN NEESO NYEFE RONDPOINT NA HABADAN.

Sematamala lou – Motoborila lou kakane ka sila bila sematamala lou nye alou bake don'na walima ka bö rondpoint kono. Sematamala lou di tamin yoro labara ani dafadalilan ka rondpoint seng kelen kelena bee datee.

SILA KOUROU YORO LATAMININ

Nafabe ye feng min na ka famoun sila kourou yoro lou kan wo ye i tesse ka fiziki sariya lou masoso. Mombili lou gibiliman, ani alou tesse alou yere mafalena. Wo korole ko n'ye n'ye mombili borila kaliya dö sila kourou yoro dö, ila mombili ito a borila a kountelenin djani a ye a kourou sila kourou yoro fè, I ba fö nyasima ko I ya koun tiliminin walima ka lasoumaya ka to silabolon kan. Wala I di bö sila kan (sila kourou yoro dö bolomaran fè) walima ka don sila bolon do wo kan mombili lou ye min kan (sila kourou yoro dö bolokinin fè). I mako tè k'l bori kaliya dö kossa nin ye kè. Ni sila dagbèrènin ani sila soumanin walima djikoudou yak an I kakan ka siyaman bö ila kaliya la.

DEMISENIN ACCIDAN TOUNYA

San-16 mombiliborila lou la accidan souya min ye kèla Pennsylvania ka tamin a beela wo ye **mombili-kelen, sila böyoro-kelen accidan nedî**. Kabö 2013 ma ka wa sii 2017 la, accidan 3,291 ne kèda ani moo 20 ne fouwada.

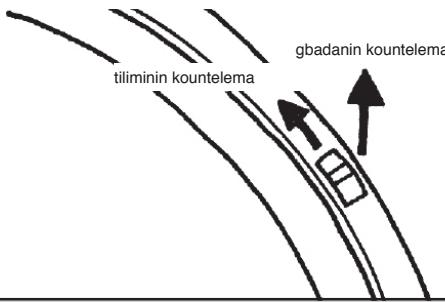
POURKE MOMBILI DADJANIN YE TO I BOLO SILA KOUROU YORO LOU DÖ, I KAKANE K'I SOUMAYA. A KE DJANIN IYE DON SILA KOUROU YORO DÖ.

Iye I madon'na sila kourou yoro do nya min kan, a siyaman dö I di tomasere nedemoun diyamanama ye a ya fola sila lou ye kouroula nya min kan. Ni sila kourouda degré-90 la, a disse kèla I di tomasere nedemoun rectanguiilama ye flèchi belebeleba yak an min koun lönin bolomaran na walima bolokinin na. Lasikali tomasere chevron'nama ye sila kourou yoro dagbèrènin do lou fana fan bee; nafaba leye ninou la soudö walima yeli tessela kèla waati minou la a nyoumala. Sila kourou yoro tomasere souya minou ye Chapitri 2 kono wo lou mafele.

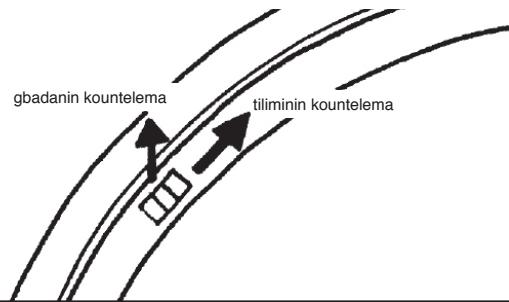
I DISSE MOMBILI BORILA LAKANDALI DÖ SILA KOUROU YORO LOU NYA NINOU LEKAN:

1. Iye to tema silabolo bolokinin fan fè donin sila kourou yoro lou bolokinin fan fè ani ila sila bolon tèma sila kourou yoro lou bolomaran fan fè.
2. Sila dagbèrènin nya min kan, I kakan ka do bö ila kaliya la wo nya le.
3. I nyalakalan mombili minou ye näkan ima. Kaliman do dissa lôla lla silabolon dö.
4. N'l yafè ka sila bila I ködö ka bèn iye ila mombili koun natelena nya min kan, ka nyefela mafele ani k'l nya lö sila kourou yoro lou dö. Ni kourou yoro siyaman ye yen, I nya lö sila kourou yoro kelen kelana kono woula la nyè fè.

KALIYA BA BOLOMARANA SILA KOUROUNIN KAN WO FIZIKI

KALIYA BA BOLOKININA SILA KOUROUNIN KAN WO FIZIKI

SILABA LOU NI SILA MAFALENYÖRÖ LOU LATAMININ

Accidan minou ye kèla silaba lou kan wo lou kadjou a bee di banin mombili lou ye borila kaliya dö. Iye masouba kodo silaba lou sila mafalen yoro lou dö, I bake silabolon nouafalena, ani ni mombili barada k'l soumaya walima ka lö, ka sababu kè djönyonkan di.

KA DON SILABA LOU KAN

I kakan ka foloma gbelen min dakiti I bake don'na silaba kan wo ye ka lala I kana fili ka don sila bö yoro kan ani k'l soron mombili lou nyefè. **SILA KOUNTELEMA KELEN** tomasere lou ye böli sila kan ani I **KANA DON** ani **WSILA DJOU** stomasere lou. Waati do lou la, konin waati bee tè, tomasere fidakendelama ye donin sila la a sebenin min kan ko **SILABA DON YORO**. I ba kerende gbèmanta ye I bolokinin na ani kerende nedemounama I bolomaran na, iye wa kan kountelema djondjon nekan.

Silaba do lou don yoro ni alou bo yoro madoninbale nyon na ka “bolofili silabolon” fitinin dron bila alou tema. Mombili min ye don kan ani kabö silaba kan wo lou kakane ka dee bolofili silabolon na. Mombiliborila fila (2) minou ya föla k'alou ye tamin na gbekene kelen dö waati kelen na wo lo leye masilaani kèle. N'iye mombiliborila ledi min yafè ka don silaba kan, I kakane ka sila bila mombiliborila min yafè ka bö sila kan. Mombili lou ye borila kaliya dö silaba lamida sila lou kan sokènèn. Silabolon ninou ye tamina silaba keren keren nefé ani alou kakane ka djanya baakè kossa I disse k'l kaliya yo mombili too lou kaliman nya min kan djani iye don silaba yere kan. I bake I nyalakalana gbekene do ma k'l to mombili bori la silaba lamida sila kan, I nya lö I kamankoun kan ani ila retrovisèri dö.

KA BÖ SILABA LOU KAN

Don silabolon djondjon kan kosa I disse bola djona. I kana I soumaya foni a ka soron I bara don böli sila bolon kan. N'i ka I böyoro djan, wa don min näkö. I kana I lö walima k'l kosayi silaba kan. I kana I mabö silabolon siyaman na kaban ka fö ko iye böla köla. Sila min tamin I nyefe I kana wo date ka fö ko iye I kosayila. Baara wo lou ma ladaha ani wo disse kodjou lasela ila kèndèya ni ila lakandali ma. Lasilaki tomasere do ye böli sila lou kan min ya föla I nyana I kakan ka bori kaliya dan min na.

KA BORI SILABA LOU KAN

Silabakan accidan Kasara tala bee ye ko mombili do lou bara sila bila ka sababu kè kaliya di ani/walima mombiliborila bara sèè - **65 mph ye fayida seng nya 100 ledi segönin ködö – aye a täla a te segönin kelen (1) bola ka sila bila**.

I ba silabolon mafalen kosa ka tamin mombili soumaman na silaba kan, iye silabolon kelen (1) dron mafalen waati kelen na, ila kilinyotan nabaara waati bee la I bake silabolon nou mafalena, ani iye a lamènèn sounya siyaman kossa mombiliborila too lou da ye.

N'i ka ye mombili do yafè kabö silaba lamina sila kan ka don silaba kan, djo nyouma ye min di wo ye min iye silabolon mafalen ka to mombiliborila wo ye don silaba kan sölihina dö. Hali na ka soron ko mombili min yafè ka don ko wo kakani taminin djo d'ima, djo nyouma sou wo da kè mombili lou ditto borila nyon kö a nya koroma a nyoumala. Konin, a mafale folo ni sila lakanin I laminin dö.

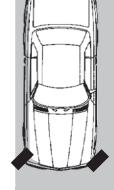
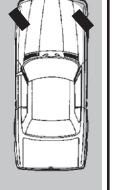
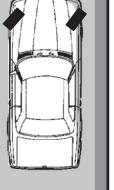
Masoubamako gbere min ye yen I bake borila silaba kan wo ye djantondöbaliya ledi ka sababu kè “silabakan djinkön” di. Wo ye kèlale n'i ka I kountelen yoro kelena sila kan ka waati djan kè wo dö, ani k'l ban nyefela mafelela, k'l ban kofèla mafelela ani il mombili keren keren fèla. N'i “böda” nya wo kan, a disse kla a siyaman dö iye gbsi mombili dola min soumamanwalima mombili min yafè lö I nyefè. Kasarama accidan minou ye kèle silaba lou kan, a pouroucentagi 20 bee ye köfè gbasili ledi. Mombiliborila la djantondöbaliya ani k'l bila do wo köfè I madonin ala ale accidan famba ye bola wole dö.

LÖLI

Iye sila min kan a ka soron trotoiri ye wola, I lö a wo torofè ye I madon ala baakè, konin a kana tamin 12 la. Ni trotiri t'a la, I saman iye I mabö sila dö.

N'i kakan k'l lö sila dö, ila ila kilinyotan naanin bee labara ani iye sila bila mombili minou yafè ka tamin. Iye lala ko ila mombili disse yela a ba doya nyasikan k'l to seng nya 500 la kountelema fila bee dö.

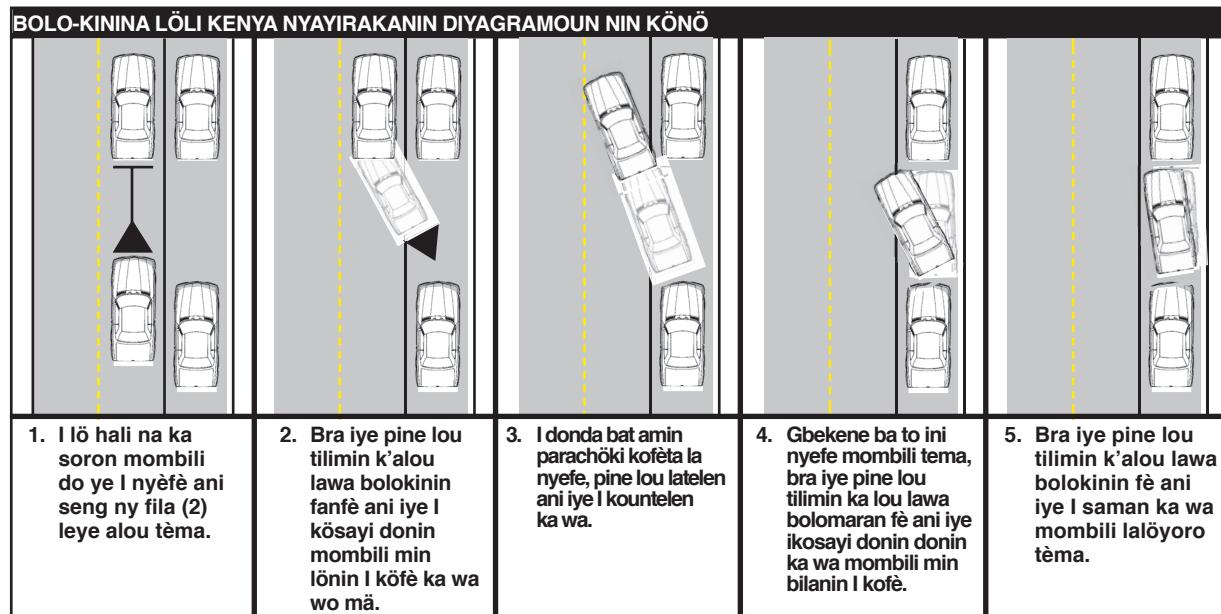
Mombili lou kounlönin fan min na I kakan k'l lö k'l nya bén wo ma. Iye lala ko ila mombili tesse lamouala. Ila löli frein mina ani ya yeleman ka bila “Lö” la, n'ilä mombili ye otomatiki ledi walima “Yeleman” walima “Fölö,” n'ilä mombili ye manuëli ledi. N'i lönin tindi lela, ila pine lou tilimin yo a yirakanin diyagramoun kan nya min kan. I bake ila mombili lalöla kourou nakodo trotoiri ye min na walima trotoiri te min na, I kakane k'ila walana tilimin kossa ila pinè di latelen fewou.

KI LO KOUROULADJI walima KOUROULAYELE		
	walan tiliminin bolokinin na KI LO KOUROULADJI LA ka TROTOIRI to yen	
	walan tiliminin bolomaran na KI LO KOUROULAYELE DO ka TROTOIRI to yen	
	walan tiliminin bolokinin na KOUROULADJI walima KOUROULAYELE TROTOIRI te fan min	

Foni gbèdèndako leye walima foni polici do ka fô I nyana ko I ya kè, I kana I lö habadan, I kana wili k'l lö walima k'ila mombili lalö yoro ninou dö:

- Sila foudou do fè mombili gbere lonin fan min walima a lalonin sila kerefè walima sila trotoiri torofè (fanfila löllyoro).
- Trotoiri kan.
- Sila lou nyonben yoro dö.
- Siladatee yoro.
- Sila dasen yoro kerefè walima sila min nya benin a ma walima baara yoro.
- Pont do kanwalima feng kodotanin gbere kan, walima silaba doukodo sila kan.
- Train tamins sila lou kan.
- Silaba dateenin sila lou tèma, nyonben yoro lou ye wole dö.
- Ka seng nya 50 to ini train sila tamin yoro tèma.
- Placi souusou sariyado tomasesre lou ya fola ko loli ma ladaha fan min.
- Placi souusou sariyado tomasesre lou ya fola ko loli ma ladaha fan min.
- Fodoba sila walima sila sarata do nyèfè.
- Ka seng nya 15 to ini ta lasafeng tèma.
- Ka seng nya 20 to ini siladatee yoro tèma sila lou nyonben yoro dö.
- Ka seng nya 30 to ini ta mènèmènèna do tèma, loli tomasesre do, sila bila tomasesre walima feng do tèa min ye mombili lou ladji ni kayèlè maminala.
- Kan seng nya 20 to ini sansé fereyoro donda tema.
- Yoro do dö ila mombili disse ka sila tee silakan mombili do nyè fan min.
- Silaba do kan min doko ladanin, foni feng min ye mombili lou la djii ni kayèlè maminala wo ya fô ko I disse.

MOMBILI LALÖYORO MINOU YE NYON KEREFÈ WO KIYA LOU

Iye sila min kan na ka soron trotoiri ye wola, I kakane k'l lö k'l madon wola bakè, konin alou temala kana tamin 12 inches la. Ni trotoiri ya la, I kakane k'l mata sila la.

Djani iye bö ila mombili kono, ila motèri lasä, kilé bö a kono ani iye da lou bee soo. A mafele mombili minou ye I köfè djani iye bö.

Line min ye djoukorò tenya wo ladji I koun kossa I disse an na PennDOT Mombili lou ye alou lola nyon kerefè nya min kan wo makaranyali Video mafelela.

[https://www.youtube.com/watch ? v=iZs-q6PmC7E](https://www.youtube.com/watch?v=iZs-q6PmC7E)

LIHALA LOU NI GBEDENDÖKO BOLOMAKANIN NOU

Pagi ninou neye kibaroya dila ima I kakan ka mombili bori lakandali dö nya min kan ani ka do bö ila accida kèko masouba la lihala ninou dö – Silaba baara yoro lou, train sila tamin yoro lou dö, ani I ba bèn sematamala lou di, neesoborila lou di, mombiliba lou di, busu lou di walima gbedendö mombili lou di – ani ini moo lou bake djamana i nyon ma k'i to walani kofè ani mombili bori gbedendöko siyaman gberre lou.

Nafa ye ko lou ni gbedendoko bolomakanin nou kibaroya la motoborila lou ma k'alou la wayasi dabèn. Motoborila te kölatoli minou fè a disse ka wo lou matanka, walima lakandalibali lihala do lou sila kan, ka media mafele, yo www.511PA.com kossa ka lon n'alou la wayasi sila kanyin djani alou ye wili ka wa.

BAARA YORO LOU

Baara yoro lou ye bonlö yoro lou ledi, dji walima kouran dabeèn yoro ani alou ye malön'na silabilanködö feng lomounou koulèri lama le ma, yo coônin, walima mombili lou la djinikayele mamma feng gberer lou. I disse moo do lönin yela drapo minanin a bolo aye sila bilala moo lou ködö ani faanin do ya kana yelen ye bola min dö. Lasikali tomasere lou, mombili lasikali djona lou, walima kouma sebenin do lou wala kan wo disse bilala k'l to seng nya 200 la I bake I madon'na baara yoro la. I ba tomasere foloma ye, I djan bila sila dö bake, mombili lou dö, mouran ani I disse bèna moo min di. Pennsylvania Diamana Polici le bilanin baara yoro do lou dö.

Taamadö baara lou, yo ka prentrou la kerende lou kan, ka woo lou lafouwa lou ye feng mombililama do labarala waati do lou la baarayoro kofè ka borifengtii lou lalöniya ko baara ye idö nyèfè ani aye kèla lakandalafeng fana di. I kana tamin taamadö baarayoro nin na foni a föda ko iye tamin.

Baara kèkan baara yoro min dö wo ye yoro ledi baaradeng nou sila torofè fan min walima sila kèrèfè. **I nyalakalan bonlö baaradeng nou ma waati bee** ani iye I dabèn lihala djou do lou nyè yo sila lasorongbé lou, gbosongbasan, sila lakanya bali lou ani brandö sila mafalen nou.

Mombiliborila lou kakane ka taminin-djo di baarala lou ma ani mombili minou ye baara yoro dö. Sariya dö, I kakane k'ilà mombili nyefè fari lou lamènèn, teledöbori faari lou dron kotè, i bake bori la yoro ninou dö. Tön disse bela ikan n'l k'l ban ila faari lou lamènèna baara yoro dö. Ani fana, fn'l ka sariya masoso kè baara ye idö baarayoro minou dö I di tön sara sounya fila, borikodjouya ye wole dö. Wo taminin kofè, sariya masoso do lou da kè mombiliborila lou la mombiliborila sèbè di mina alou la.

Vidéo koura min bönin mombilibori lakandanin kan baara yoro dö walima a torofè wo disse sorona yan:

<https://www.penndot.gov/TravelInPA/Safety/TrafficSafetyAndDriverTopics/WorkZone>.

Video nin disse sorona fana ecoliso la Mombiliborila Djoodon walada kno.

Iye I dabèn mombili do lou nyè minou disse k'alou soumaya walima k'alou lö I bake I madonkan baara yoro la, ani iye lakandal sariya ninou lataama:

- I dabènila wayasi nyè. I disse ila wayasi kölatoli matankala n'ika sila gberre ta baara yoro laminin dö.
- I kana kaliya mafalen feng nabaara baara yoro loud ö.
- Ila bilankofè gbekene kè fila di; kofè-fodon'na le kasiya baara yoro accidan bee di.
- I ba kouma do sebenin ye min ya föla ko silabolon datounin nyefè iye I dabèn iködö ka sialbolon mafalen.
- I KANA SILA DATEE KE kèrèndè djanin gbèmanta ye fan min baara yorodö; to ila silabolon kan.
- Tamin solihina do ani iye to wala kaliya lakandanin dö iye borila ka wa baara yoro ma nya min kan; I kana I soumaya walima k'l lö ka silakan baara mafele.
- I kana I lö baara yoro dö ka baaradeng nou manyininka sila wa yoro ma.
- Drapo minala lou bounya – alou ye min föla wo taminin siladateefeng sou gberre lou la.

Konodomiri: Baara yoro drapo minala lou disse ka Polici Lalöli Sèbè ta ka borifengtii lou, minou ye mombili borila kaliyaba dö ani mombili borikodjou lou kofò polici nyana!

I TOUN KA LON?

San wo san Ameriki kono, fayida moo 40,000, silabakanbaarala lou ye min dö ani borifengtii lou ye min dö, wo di madinin walima ka Kasara ka sababu kè baarayoro accidan di. Djantondöbaliya ani borikodjouya leye bara yoro lou Kasara lou sababu di.

TRAIN SILA TAMINYORO LOU

Lasikali tomaserere do le bilanin trains sila tamin yoro lou famba kan touma bee ani nee gbeleke. Da t etamin yoro famba la min ye mombili lou lalöla. I kakane ka lasika I bake I maona train sila tamin lou yoro la.

Dari kènin tamin yoro minou la train siyaman te fan min wo disse kela yoro djou ba di. N'l ye tamina yoro wo do kosiyaman ani ite te train yela kasiyaya, I di la daminala la ko train fossi te tamina yen; n'i lada wola wo disse kèla kodjou ba di.

I konodomiri kouma daman ninou ma I bake trains sila tamin yoro lou dö:

- I nya lö I bolomaran, bolokinin fè ani bolomaran fè ikötounin waati bee la I bake I madonkan train sila tamin yoro la. Wo kè hali na ka soron train sila tamin yoo lakanin ani tomasere lout e mènèmènèla – a disse kèla alou tinyènin ne.
- N'l lönin train sila tamin yoro dole la min silabolon taminin kelen na, I kana fö ko iye tamina train taminsan bake. Makononi kè fo iye ban sila fila bee mafelela djani iye tamin damina. Hali ni silabolon kelen (1) neye, I kana fö ko iye tamina ikdödö train taminsan bake – a mafele ikötounin a disee kèla train gbere ye a madonkan.
- I kana fö habadan ko iye tamina moo dola I bake I madonkan walima I a don train sila tamin yoro dö.
- I kana I nya masi k'l bila mombili do kofè min ye train sila tamin yoro sila bolon ou datee kan. N'l bilanin mombili gbere kofè, a mafele ya lon ni gbekene ye yen min disssa kèla iye tamin djani I ye don train tamin silabolon nou dö. Ni mombili lou k'alou soumaya I nyèfè, makononi kè alou ye bö I nyèfèf djani iye tamin. I kana to habadan iye balan train sila dö.
- N'l filida iye balan sila dö train ssila tamin yoro ani train ya madonkan, I kaliya iye bö mombili kono ani iye I mata sila la ponpon.

I TOUN KA LON?

Lèri kelen ni tala wo lèri kelen ni tala, train di giasi mombili do la walima sematamala do la. I Kasara douman train accidan dö ka tamin mombili accidan na sounya 40 ini mombili gbere.

ALOUNISEMATAMALALOU, NEESOBORILALOU, MOTOBORILALOUANI MOTOMANKAN BORILA LOU YE DEE SILA LA

Sematamala lou ani neesoborila lou n'ilà bounya le kakan. Moo ninou ne madimin douma accidan dö, konin djo y'alou bolo ka bori fodoba sila lou kan yo ile. I konodomiri lakandali kiya kiya ninou ma.

SEMATAMALA LOU

- Sematamala minou ye sila lou nyonben yoro dö walima siladatee yoro do iye sila bila wo lou nyè.
- Ka tilimin wouleman na wo korole ko I lö, I nya lö kountelema bee dö, ani iye ban ka tilimin n'a lakandanin. I nyakalan sematamala lou ma, ani iye alou makono alou ye ban sila dateela.
- Do bö ila kaliya la waati bee, ani iye I djanto baakè dinin nou ba kè I dinkira dö. TA disse kèla alou ma masoubamako lon ani alou disse alou borila ka tamin I nyèfè hali alou te sila mafele.
- Kaliya dan ye min di eecolisomayoro loud ö I kakane ka bori wola ani iye I lö ecoliso busu lou bake tamina ta woolen nou ba kè mènèmènèla. Ecoliso mayoro lou ani ecoliso busu löyoro lou ye yoro lou ledi dinin nou kasiya fan min.
- I mafa sematamala moobakodod lou ni fëtö lou ba kè tamina. Alou ye mèna sila datee la.
- Djani iye i kosayi, iye I nyakalan sematama lou ma ila sila dö touma bee.
- Taminin-djo di (I soumaya ani iye I dabèn k'l lö) siladateela nyafouyen nou ma, gbeleke gbema kèda alou bolo ba walima woulou bilanin kèda alou nyè ba, walima moo gbere bilanin alou nyè.
- I bake I madona mombili lönin do kofè, iye I soumaya ani I kana tamin fo I ba lala ko sematamala te siladateela I nyèfè.
- Ni sematamala lou don ka iye, a lalakandanintè nya sikan k'l bolo fili sematamala do nyè ka sila tema waati si la surtou kerende teenin sila fan min kan.

NEESOBORILA LOU

Lakandali Kiya lou (wa Chapitri 5 na mafele n'l mako ye kibaroya siyaman na)

- I bake I madona walima ka tamin neeso borila do la, I soumaya ka wa kaliyalakandanin na.
- I ba ban tamina neesoborila wo la, I kana I soumaya walima ka I lö kaliya dö. I ba I lö kaliya dö wo dissä këla neesoborila ye gbasi ila mombili la.
- I kana ila pipi dii neesoborila lou torofe, foni a ka soron I kakan ka wo kè ka accidan matanka.

N'l mako ye kibaroya siyaman na, Pennsylvania Neeso Borila lou la Sèbè (PUB 380) disse sorona yan: <http://www.dot.state.pa.us/public/pubsforms/Publications/Pub%20380.pdf>

MOTOBORILA LOU ANI MOTOMANKAN BORILA LOU

- Sariya la kouma dö, I kakane ka silabolon kelen (1) to motoborila lou/motomankan borila lou nyè.
- Momto/mombili walima motomankan/mombili famba accidan ye këla sila lou nyonben yoro ledö. Sonkènèn, mombili di tilimin bolomaran na mto/motomankan nyèfè min ye borila ka soron mombiliborila le toun kakan ka taminin djo di.
- I kana djate ko moto/motomankan ye tilimina n'l ka ye ala kilinyotan ye miniminin kan. Moto/motomankan na kilinyotan disse këla a ma sä a yere nyè, yo mombili lou ta. i kana I samn kabö moto/motomankan nyèfè fo n'l ka ye a yafé ka tilimin ne.
- Lanooli min disse këla ko fitinin di mombiliborila nyana wo disse këla Kasara di motoborila/motomankan borila ma. Kë motoborila loudi/motomankan borila lou di min kasse ka bra ka silabolon mafalen walima k'l kaliya ka masouba matanka sila dö.
- Iye bilankö woula sengönin-4 kelen wo to walima ka tamin ala ini mombili gbere lout ema. Do fara ila bilankö woula kan I bake moto/motmankan kofè, na ka sila lihala walima ban kadjou.

Line nin sonkin kosa I di an na PennDOT Moto Lakandali Video mafelela.

<https://www.youtube.com/watch?v=SZjHD9ilz-o>

ALOU NI CAMION NOU NI BUSU LOU YE DEE SILA LA

A kèdaba ini mombili, camion, busu walima mombili belebeleba gbere ye deela sila la ba, nafa ya la lakandali tafanfè ka sila sariya lou mafa ani mombiliborili sariya lou mafa. Sariya bolomakanin gbere lou ye yen ini camion nou ni busu lou bake deela sila la, ani ko daman minou kofonin I nyè tenya wo lou ye do lou ledi min disse ka I lakanda wayasi sila la. Silaba lakandali kilé ye ka camion nou walima busu lou anguili mort (Yoro-teyen) lon. Yoro-teyen ye masoubama yoro ledi camion torofè ani busu lou torofè accidan kaliman këla fan min.

KA TAMIN CAMION NA

I bake silaba lateleninin kan, aye segönin saba (3) han lolou (5) le tala ka camion natamin ka tamin I bake mombili misèn natamina. A ba kè sila kodotanin di, camion ye lasoumayalale waati do lou la, wo dö a lataminko Sonoma mombili misèn di. A ba kè kourouladji la, camion fanka d'a lakaliya, wo dö I kakane ka do fara ila kaliya kan.

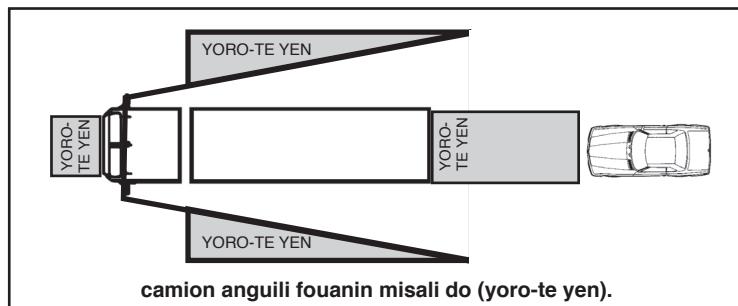
Mombili lou b'alou lö djona alou tamin köfè ani ka bra k'alou soumaya, a di kè diyagboya di camionborila lou ka k'alou kaliya ka tchè a dö waati fitinin koro walima gbekene fitinin dö.

I kadan mombili min ye I nyèfè taminin silabolon kan I kadan gbekene siyaman ye to ini wo tèma kossa sila kana tee inyè, ni camion ka saman damina ka don ila silabolon kan. I kaliya iye tamin djona I kana mèn camion na aguili mort kono. I bolofila to walani na kossa iye gbosongbasan manoo. I disse tola taminin silabolon bolomaran fan fè. I kaliya iye ila taminin nabani djona, ani kana to mombili do fo foudou fè. I kadan I kana tamin foni a ka soron I bara camion nyèfèla ye ila retrovisèri dö. I ba ban tamina camion na, iye to borila ila kaliya kodoman wola. I miri sounya fila I bake tamina sila dakourou yoro lou dö I disse filial djona fan min ani accidan kèdouman fan min.

Tounya: Waati siyaman di I yere ma I bake tamina camion na. Silaba bori kaliya lou la, a dissa tala segönin 30 ka tamin camion na lakandali dö. I ba tamin, wo kè kaliya dö. I kana to borila camion foudou fè – iye camion borila la anguili mort kono. I ba ban tamina, iye silabolon mafalen na ka soron iye camion nyefèla fari walima a nyèfèla yela ila retrovisèri dö.

CAMION NA TAMININ

Camion bat amin ila mombili la, i disse camion borila mademena ka to ila silabolon fan do wo fè k'l ata camion na. I ba donin bö ila kaliya la ani ka to kaliya kelen wo ma l di ko lou lasonoya camion borila bolo. A ba kè ko souusou di, l kana ila do fara ila kaliya kan camion bake tamina ila. Yoro-teyen kabon camion nou foudou fanfila fè ka tamin moo madonin mombili lou la. I b'l bori Yoro-teyen fan wo lou dö, camion borila lou tesse l yela. I ba kè camion na anguili mort kono ani a bara don damina ila silabolon kan, iye mafarin yeto ani iye l djanto ila mombili ni camion nyefèla ye nya min kan. A miriya ta k'l kaliya walima k'l soumaya kossa ka accidan matanka. Kamankoun djate tala sila di.

camion anguili fouanin misali do (yoro-te yen).

Ini camion do ba bèn aye nakan ima, i mabö ala ka wa foudoufan do wo fè kossa ka foudoufan accidan matanka ani ka do bö fönyö fanka la ila mombili ni camion tèma. I konodomiri, fönyö fanka ye mombili lou mataala nyon na le. Ate alou madona nyon na. Gbekene djondjon to ila mombili ni mombili min ye l nèfè.

KA BILA CAMION KOFE

Alou fonfon koson, camion nou mako ye wouladjan na alou bake alou lôla. Konin, mombili min bilanin a kofè wo yena sela a lôla kaliya dö ka camion bilako matanka kofè. N'ye bila kan camion kofè, iye to ala Yoro-teyen kukan. A matanka ki bila a kofè k'l madon ala ani iye ila mombili bila yoro dö camion borila disse l yela keren kerenfè karo lou dö. I disse ka sila nyefela ye a nyoumala moutoun, ani camion borila disse l lasikala kosiyan a bake a lôla walima a bake tilimina. Waati siyaman di kè l bolo ka djabili kè ani k'l lô lakandali dö. I bilanin ba kè camion walima busu kofè, mombili min ye l nyefè n'l tesela wo la kern kerenfè karo lou yela, tmombili belebeleba borila tesse l yela.

Gbekene siyamn don ini camion tema min ya lôko dö kabö tindi la. Camion disse sayila a kofè ni a borila ka seng bö frein kan.

I bilanin bake camion kofè walima l bilanin bake mombili souusou kofè soudö, ila fari lou ladji waati bee. Kofè mombili la fari yelen ba di camion borila nya lafin alou ba mènèn camion keren kerenfè karo lou dö.

Tounya: A ba doya nyasikan mako ye segönin naanin (4) k'l bö camion na angili mort kono, ani nin ye sila sonoman nedî ka woula djondjon to alou ni nyon tèma: Camion bat amin feng do lonin na sila keren keren fè, a kontè damina, wa kelen ni kelen, wa kelen ni fila, ani. N'l seda djani wa kelen ni naanin ye se, wo korole ko l bilanin camion kfè l madonin ala kodjou.

TIIMININ NOU

I djanto bake tiliminin lasikali lou dö. Camion borila lou kakane ka tiliminin belebeleba kè kosa camion retrovisèri walima macininba retrovisèri disse ka konko laka walima lasikali feng min lonin bake. Waati do lou la, gbekene min silabolon dowo lou kan wo lou leye labaarala ka konko laka. Kossa ka accidan matanka, l kana tamin fo tiliminin ba ban kèla. Ikotounin, I djanto bake tiliminin lasikali lou dö. (*Douma tomasere nin mafele.*)

Bolokinina tiliminin belebeleba tomasere.

Tounya: Camion nou ye tiliminin belebeleba le kèla. A diss kèla yo camion nou y'alou kountelenale ka wa nyefe walima k'alou tilimin bolomaran fè alou bake tilimin alou bolokinin fè. Tekiniki nin – ka fara anguili mor lou kan camion keren keren fè – yafè ka taminin camion do la min ye tilimina a djouman na. Camion borila lou tesse ka mombili lou ye minou ye a lou sorona alou ni sila kourouyoro tema. To l noo dö, ani iye gbekene to camion nye aye tilimin.

DONIN DANATAMININ NOU

Donin danataminin nou ye malöla mombili pilöti lou le bolo. Donin danataminin ye madoninale yo remorkou-fitinin ani sariya min ye lala camion nou kan wole kakan ka la alou fana kan. Donin danataminin famba lou ye latamina silabolon nekan min kofönin; konin, ka sababu kè alou fonfon danataminin di, lanooli min ye sila foudoufè sila kan wo dissa kèla alou ye kerende nedemou walima gbeman datee.

A wadjibinin mombili piloti lou k'alou ye demeni kè ka mombili too lou laloniya donin danataminin nou la ani/walima mombili minou soumaman. Tomasere lou ani fari lou kakane ka bila piloti mombili lou la ka demeni kè k'alou malon yo, ani mombiliborila lou kakane ka lon alou ba ye alou ye alou madonkan mombili danataminin. I ba mombili ninou ye, I djani iye i djanto bake.

KOSAYILI ACCIDAN NOU

I ka fö fasayi ko camion min ya dabena ka kosayi ko iye tamina wo kofè. Sonkènèn, ni camion borila kèda dabenkan camion nakosayi kabö sila kan ka wa donin ta yoro do, choi t'l bolo konin a bara sila tee waati koudounin ködö. A ye kèla yan ne mombiliborila do lou ani semamatamala do lou ya föla k'alou ye tamina camion kofè djani alou ye makononi kè segönin daman camion ye ban ala baara la. I madonin ba kè tamina camion kofè, tmombiliborila walima semamatamala di don camion na Yoro-teyen kono, ani accidan disse kèla.

FREIN MINA

Min ni idroliki frein bönin nyon ma mombili lou la, camion nou ni busu lou la frein disse kèla yen ani aye mèna a tessela a löla. Camion nafanin min pine lou kanyin ani a rein nou damenin a noumala, min ye borila 65 mph la sila lakanin, djanin kan, wo mako ye seng nya 600 ka se a löla (n'l ka la moo madonin mombili lou ma wo lou min löli woula ye seng nya 400 di). Nafaba leye ala ka ban don'na sila dö ani n'iayfè kabö sila dö, ka silabolon mafalen matanka ka tamin mombili belebeleba lou nyefè.

TALALI SILABA LAMIDA SILA LOU

Korouladji djan ba lou dö, "talali" walima "borisila" silaba lamida sila bolomakanin nou disse kèla yen camion nyè. Mombili belebeleba danataminin nou ne dron disse tamina silaba lamina sila ninou kan walima mombili minou tesse k'alou lö banin alou la frein bara tèè. I kana i lö habadan walima k'l la mombili lalö sila lamina sila ninou dinkra dö.

BUSU LOU

Busu lou fana ye mombili lou ledi minou ye placi siyaman täla sila kan ka tamin mombili misèn nou kan. Sila kelen wo lou le kakan ka labara ini busu walima camion ba dee sila la.

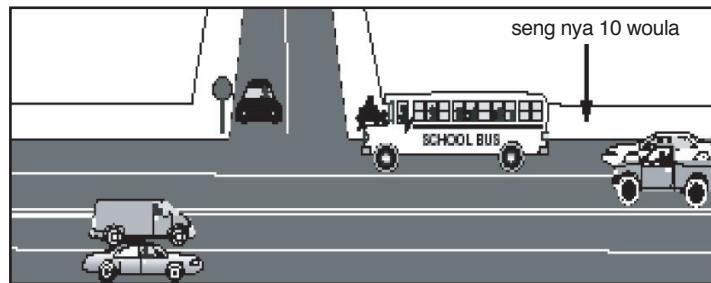
ECOLISO BUSU LOU

Sariya bolomakanin do lou ye Pennsylvania I kakan ka minou latelen I ba kè borila ecoliso busu torofè. Sariya ninou le dinin nou ni mombiliborila lou latankala.

Ecoliso busu ba kè a dabèna k'l lö, ala kilinyontan (nedemounama) lou di mènèmènè damina. Ni busu k'l lö ka soron ala fari woolen nou ye mènèmènèla ani a löli bolokala dasamnin, I kakane k'l lä a ba doya nyasikan ka seng nya 10 to ini busu tème I lönin kèda a kofè ba walima I kèda näla ma ba k'alou to sila kelen kan walima iye madonkan sila lou nyonben yoro do dö ecoliso busu do lönin fan min. I lönin yeto han fari woolen nou ba mènèmènè boloka touma min, löli bolokala bara ladon, ani dinin nou bara se yoro lakandanin dö (djiya mafele djoukoro).

**MOMBILI LOU BEE
KAKANE K'ALOU LÖ!**

N'l m'l son k'l lö ecoliso busu la min fari woolen namènènin ani a löli bolokala dasamnin ila mombilibori sèbè di mina ila han tele-60, point lolou (5) dila ila mombili bori tarikou sebe kono ani töñ.

Masösöli kelenpe leye ecoliso busu löliko sariya la. N'iye I madonkan ecoliso busu do la min lönin ye ani a löli bolokala dasamanin ani iye nakan a ma silaba dafadanin dö, (wo köröle barièri djondjon/nèèlama lou, sila bilankodo rayi lou walima yiridjou lou/kabakoudoun nou/köbolon nou/bin sènè), I mankan k'l lö. Do bö ila kaliya la ani I yeto borila k'l djanto.

Djiya nin mafele wo min ye demenin kèla ka Pennsylvania ecoliso busu löli sariya nafö.

<https://www.penndot.gov/TravellInPA/Safety/TrafficSafetyAndDriverTopics/Pages/School-Bus-Safety.aspx>

GBEDENDO MOMBILI LOU ANI LIHALA LOU

Sirènin ni fari woolen mèmènè la lou ye mombili do lou la walima fari woolen ni bouleman mèmènèla ladèènin. Fari lou leye gbdendo mombili lu mademena ka bori kaliya dö ka tamin mombili too lou ni nyon tèma ani ka gbedendo kilili lou djabi. Talasa mombili lou, polici mombili lou, ambulance lou, djali samba mombili lou ani deekrou lou la mombili bolomaknin do lou bee ye gbedendö mombili lou le dö. I djanto alou dö.

I ba sirènin mankan mèn walima mombili doye a madonkan ila ka bö kountelema do dö ala fari woolen nou ye mèmènè kan walima fari woolen ni bouleman nadènin ye mèmènèkan, I kakane:

- I saman k'l madon trotoiri la walima sila kerengeren fè k'l lö. • I bori damina ikötounin gbedendo mombili ba ban tamina ila, a ba doya nyasikan iye seng nya 500 to alou ni nyon tèma.
- I bori trotoiri fè ani k'l madon ala. I ba kè sila kountelema-kelen nou kan, di bori iye I madon sila kerengerenfèla min madonin ila ani iye I lö. • I kadan ya lon ni gbedendo mombili gbere te nakan.
- I mataa sila lou nyonben yoro lou la.

Gbedendo waati la, polici, sheriff, polici agean, walima fanin bilanin moo do kana, talasa polici ye wole dö lou ye sila minou bilala moo lou kodo mombiliborila lou bee kakane k'olatelen.

Sirèni nou djate anyoumala, ani iye sila bila ambulance nyè, talasa camion nyè walima polici mombili nyè. Lon do a disse kèla ilele k'alou kili ko kana I mademen, walima moo min k'alou kili wo disse kèla I teri di walima I badema do di.

TAMIN A KÖKAN (MOVE OVER) SARIYA

Tamin a kökan, ya wadjibila borifengborila lou kan k'alou ye bori silabolon kan min te sila dateela gbedendo mombili lout e borila min kan walima mombili tinyènin do lönin te min kan. Gbedendo djabili yoro sla fan dole di walima sila torofela dole di polici lou, sheriff lou, coroner lou, dotro mafelelila lou, talasala lou, talasa polici, talasala lou, pompier, gbedendo dotro baaraden, mombili samana, masoubamako djabili deekrou moo do lou ani/walima silaba dabèna walima baaradeng ye baarakan fan min. Mombili tinyènin ye mombili ledi min lönin silabolon dö walima silabolon kerenkèren fè a ba doya nyasikan siladatee tayelen lampou fila ye min kan, sondja ta lou, lasikali tomasere lou ani/feng gbere minou ye kèla ka mombili lou la djinikayèlè mamina. Ni mombiliborila lou tesse wala ka sababu kè mombili di walima lihala gbere lou, alou kakane k'alou la kaliya ladoya ka kè a ba doya nyasikan ka kè 20 miles di léri kelen kaliya min sebenin. Ni sariya moo lout e yen konya minou dö, sariya ya tola silakan baarala lou ani gbedendo djabili la lou ye wa fô borifeng borila lou ka sariya masoso min kè. Sorasi lou disse kela do bilala ka bèn rapori wo la konya ma. N'i mason wala nyèfè walima k'l soumaya wo disse kèla sariya masoso do di I disse tön Sarala min dö han \$500 sariya masoso foloma dö, \$1,000 sariya masoso filana dö ani \$2,000 sariyamasoso sabana dö ani sariya masoso natö lou. Wo taminin kö, n'l ka silakanbori sariya masoso baara yoro loud ö I di tön wo sara sounya fila. Moo souusou ba mina aye sariya wo masosola point 2 di bila wola mombiliboril tarikou sebe kono. N'l silakan sariya masoso ka moo do madimin walima ka moo do Kasara, ila mombili sebe di mina ila tele-90 ani tön disse bela ikan han \$1,000. Ni sariya masoso ni keda sababu di ka gbedendo djabilila do madimin kodjouya walima moo do min ye mombili tinyènin kono walima a lönin a torofè, ila mombiliboril sèbè di mina ila han karo-6 ani tön disse bela ikan han \$5,000. Ni sariya masoso ni keda sababu di ka gbedendo djabilila do Kasara walima ka moo do Kasara min ye mombili tinyènin kono walima a lönin a torofè, ila mombiliboril sèbè di mina ila han san-1 ani tön disse bela ikan han \$10,000.

SOO-WONTORO LOU ANI SOO BORILA LOU

Ko nafama do lou ye yen moo kakan ka min to I kono I ba bèn soo-wontoro di walima soo borila lou di yoro do dö. Soo-wontoro lou siyaman koulèri ye fimanta ledi wo dö alou yeko gbeleman soubafè, wouradafè walima soufè. I bilanin ba kè walima I lönin ba kè soo-wontoro kofè, I dadja iye gbekene siyaman to mombili fila (2) lou nin nyon tèma. Soo-wontoro ba ban a lòla, aye a kosayilale waati do lou la, I b'l madon kodjouya soo-wontoro la wo da kè soo-wontoroborila tesse I yela a nyoumala. Nin di gbekene djondjon to I ba kè I dabèna ka tamin. I ba kè tamina soo-wontoro la walima sooborila la, I kana I baroi kaliya dö walima I kana ila pipi dii, banin wo di soo lasilan. Ani fana, ko soo lasilan matanka I ba ban tamina, I kadan iye gbekene siyaman to ila mombili ni soo tèma djani iye I kosayi bolokinina silabolon kan. I konodomiri a ma touma bëè, djokelen nou neye bee bolo sila kan.

CAMION KOUN-NAKANIN KONO MOO LOU

Camion koun-dalakanin walima camion koun- dalakanin dafèdènin tes borila la katamin mankan ka bori ka tamin 35 mph la, na ka soron moo do sinin camion kofè. Camion souya wo mankan ka bori na ka soron dinin do sinin a kèfè min ma san 18 soron fölö.

Ko minou disse sariya wo masoso wo lou ye:

- Dinin sènèkèla, wo min madonin ye idö ka w'a di sènè walima sènè lou fan do lou dö sènèkèla do taye min di walima sènèkèla do ye mmin sènèkan kossa dinin di baara kè yen.

- Dinin min tannin kossa aye sènèdö baara lou kè, wo min madonin ye idö ka w'a di sènè walima sènè lou fan do loud ö do dö labaaralila walima labaaralila lou ta ye min di n'aye a sènèkan.
- Donsoya sèbè ye dinin min bolo, min madonin ye idö ka wa di fèlèyoro do dö ani fèlè yila do dö fèlè waati la.
- Dinin do, min seng ye defile do dö tön bara bé min kan, defile kè waati dron na.

NEGI TOUNTOUN MACININ

Nègi tountoun macininborila minou ye nègi tountounkan wo lou tesela yeli kèla alou la kado dö a nyoumala. Nègi tountoun macinin nou y'alou miniminilale waati do lou, ani a borila lou tesse l yela alou kofè. I kadan iye gbeken djondjon to alou ni nyon tema l bilanin bake a kofè. Kö, nègi yelen dji ani nama matankafeng ye tinyèli min lala mombili kan wo d'l madèmèn k'l la mombili matanka ka bö wo ma.

Ani fana, käba disee kèla nègi tountoun macinin na min djanya disse wala han seng nya siyaman a foudou lou fè. Wo lou yeko gbelemen mombiliborila ban djou lou dö walima soufè ani alou seng bara tere yoro-mafidan accidan siyaman dö. N'iyafè k'l lakanda, yi mankan ka fö ko iye tamina nègi tountoun macinin na.

SILAKAN MONE NYANABÖLI

I kana djaman moo si ma sila kan **HABADAN**. Waati do lou la silakan mònè sababu ye nyon famoun baliya ledi mombiliborila lou ni nyon tèma. Mombiliborila do disse fili kèla waati koudounin mombiliborila gberé ye min djiila fankamako di, ka soron wo miriya toun tè ala.

I kana djo l yèrè ma **HABADAN** ni moo do tamin l nyèfè walima ka saman ka don l nyèfè. A toyen, ani iye dinyè mombiliborila do wo ma.

Ni ko do kèda, **I KANA I TA SÄRÄ**. Wo ye djantondöbaliya ba ledi k'l hakili to "nyon dant" dö mombiliborila gberé fè. A di gbeleya ima ka djabil kè silakan tomasere lou la, siladatee ta lou walima mombili gberé lou baarada ani sematamala lou la, yo mako y'a la nya min kan ka accidan matanka.

I KANA FÖ KO IYE MOMBILIBORILA GBERE KARAN'NA WALADA DO LA. I kana fö kofo l ba to bolokinin fè, hali na ka soron l djole. Tounya disse kèla ifè ka!

Kiya do lou lye tena minou dissa kèla l di lakanda, n'l bënda mombiliborila do di min ye mombili borila fanka la:

- I kadan iye l bö mombiliborila kodjou nyè sila dö.
- I kana tamin silabolon tèè, a toyen alou ye tamin.
- I kana l kaliya k'l bila mombiliborila kodjou fè. Wo di tamin mombiliborila wo lamönèla ani k'l bila masouba kodo.
- Mombiliborila kodjou la nya löndö matanka.
- Bolo fili lou matanka, ani kana l bolofili ikofè.
- Polici kili walima iye 911 kili, na ka soron bololakolon macinin doye l bolo ani l disse a kèla lakandali do, walima moo madoninta do bara l kili.

I TOUN KA LON?

Fayida silabakan Kasara 1,500 min ye kela PA san wo san, ko fayidaa pouroucentagi 60, wali ma min ye sera 900 ma, wo ye bola mombiliborili kodjouya ledo.

Mombiliborila kodjou ba i gbèn, I kana wa louma. Djani iye wo kè, wa policiso la, mombili dabén yoro dö walima yoro gberé l disse mademena fan min ani sereya lou soron fan minconvenience store or other location where you can get help and there will be witnesses.

GBEDENDO MOMBILIBORI NYANABOLI LOU

Si usted es como la mayoría de los conductores, no tendrá la oportunidad de practicar cómo actuaría en una emergencia antes de que suceda. Pero sabiendo qué hacer en ciertas situaciones automovilísticas críticas puede hacer la diferencia. Actuar mal o no actuar cuando hay un problema obviamente aumentará sus posibilidades de chocar su vehículo.

K'I SAMAN KA WA GBEDENDÖKO DO BA KE

N'l disse ka frein mina walima k'l saman ka wa ka accidan do matanka, n'l seda k'l saman ka tamin wole ka masoubamako matanka wole kafisa ka tamin frein minala, yo n'l keda borila ka tamin 25 mph la. Banin iye waati min tala ka tamin wo kaliman ka tamin iye waati min tala ka frein mina k'l lö.

I TOUN KA LON?

Accidan 12,000 mafele min kera, mombiliborila lou pouroucentagi 37 ma son accidan matankala.

Konin, a kakane ka sron I kousan I samana ka tamin ka se ila mombili dadjali gbeden dö.

Fodoba sariya dö, I kakane ka walanc mina I bolofila la. Nafaba leye nin na gbeden waati lou la, banin I bake I samana ka tamin fo iye walanc ne tilimin kaliya dö han tiliminin-tala, ani iye ban k'l bolo lasayi ka walanc tilimin fayida han a dan na, I ba feng böyen. Y'I bolo lasayi ka na tème ka ban kato wala kountelema kodo dö. I ba kè borila kaliya min kabon a bèè di, I mako siyaman tè k'l saman ka tamin ka wa bolomaran na walima bolokinin na.

I yèrè dari wala minala yo a yirakanin djiya dö nya min kan bolokinin na. I ba wala kala djate montrou di, I bolo lou kakan ka walanc mina wala lèri 9 ani lèri 3 yoro ledö walima lèri 8 ani 4 yoro ledö, min ba sönöya ima. I bolo kounkourouba lou la wala yoro min bènin ima djani iye a mina kono.

I b'l bolo to walanc yoro ninou dö:

- A di kè gboya iye I danatamin I ba kè mombili latilimina gbeden dö, wo min disse kèla sababu di mombili ye tala ila walima mombili ye sila bila.
- A di gbeleya fönyöbada ye I bolo kala ani I tèfèdè lou lafili ka lawa I nya kodo, toumadö k'alou kadi, n'l ka accidan kè.
- I bolo lou di lafönyö ani alou tena sèèla a nyoumala wayasi djan nou dö.

Lèri tan (10) ani lèri fila (2) bolo mina yoro kanyin; konin, ila fonyobada ba bö, I disse madimina. Walanc nabaaranya fila (2) leye yen I ba kè I tilimina. A kènya min too ko "bolo la bolo-kökan", mombiliborila da bolo la walanc kan ka wa yoro min nya bènin a ma ani ka walanc saman ka layèlè, ka sayi wo ma. "dii-saman" kènya dö, bolo kelen (1) di walanc tilimin ka lawa sanfè fanfè ka soron bolo do wo d'a lanama ka lawa sanfè ani ka ban ka walanc saman ka ladji, ka to wo kèla han tiliminin ba ban.

N'i tena sela gbasinyöna matankala, I könödömiri nin ma: N'iyafè I kana madimin accidan dö wo ye bola ila sèntrou sidi ledö a siyaman dö a nyoumala, k'l koundèn yoro sii a nyoumala, fönyö boda ye kè ila mombili könö ani a ba doya nyasikan inches 10 (10) ye kè ini ila fonyobada tème.

N'I KEDA BRAKO DÖ K'L LÖ

N'I kèda ila frein minako dö bgèdèn boloma, ila lakandali ye bola k'a lon ni frein conventionèli leye ila mombili la walima ni antiblocagi le ya la (ABG), ani ka lon aye labaarala nya min kan.

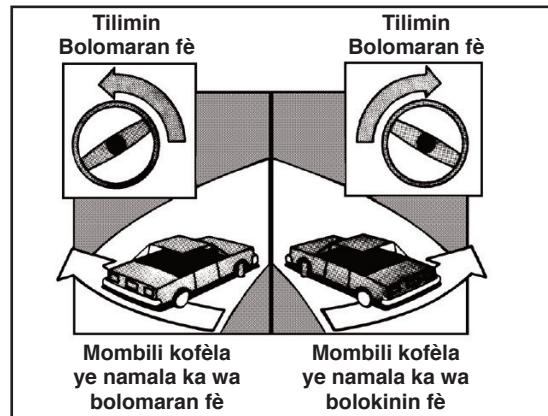
- **Ni ABG t'a la**, to I seng diila frein kan kaban ka bö a kan. I ba to frein dödiila wo d'ilä mombili lasoumaya ani I disse a controlela. Frein magbasi disse ila walanc nou sööla, wo da kè ila mombili di sila bila.
- **Ni ABG y'a ka**, frein minanin to ani kato a diila – ila mombili tena sila bilala. **I kanato frein kala magbasila.** Mombili ye tola mankan minou laböla wo lou kana I lasilan.

I kakane k'l la mombili sèbè mafele ka lon frein sistèmoun souya min ba kè ala. **Wok è djani iye bila gbèdèndöko do dö. Ka kousanya ila frein nabaarala gbèdèndöko do loud ö wo disse I nii lakandala.**

ILA MOMBILI BA SILA BILA DAMINA

Illa mombili ba sila bila damina sila soumanin kan walima djikoudou ye sila min kan, I nya lö iye ban ka walanc tilimin ka lö iyafè ka wa fan min. illa mombili köfèla ba fö k'aye sila bilala ka wa bolomaran fè, iye walanc tilimin ka lawa bolomaran fè. illa mombili köfèla ba fö k'aye sila bilala ka wa bolokinin fè, iye walanc tilimin ka lawa bolokinin fè. I ba ila mombili koun tilimin ka fö ko iye sila bila do matankala, a disse sila bilala fan do wo fana fè, konin wo tena djouyala yo silabila foloma. I dabèn iye sila bila matanka nya kelen wo ma – ka mombili koun tilimin ka lö a köfèla ye silabiala ka wa fan min. A disse "dabènin" daman ninou do lou tâla djani iye se ila mombili controlela.

I ba kè sila bilala, I kana ila frein nabaara. I ba frein mina, sila bila di djouya. I disse ila pinè sööla ani ila mombili controli di bö I bolo.

DJI BÖNIN SILA MIN KAN

Dji ba bö sila minou kan, hali ni mombili soumaman, a ba doya nyasikan a ye kè dji inches wörö (6) di wo dissä këla ila mombili controli ye bö ibolo walimaila camion controli ye bö ibolo ani mombili missèn do lou disse foun'na dji kan. Dji min djateya ye seng nya fila (2) dö wo dise wala mombili fankelen di, mombili utilitèri sportivou lou (VUS) ye wole dö. Mombili ba foun dji kan ka wad ji dounba do dö, a disse wolola ani ka dji don a könö, ka mombiliborila ani moo gbere minoy ya kono k'olou mina kono. **Ni dji ye woyola sila kan, I disse min këla wo ye ka wa sila gbèrè kan.**

DJANTONDÖ: wo ye sariya masoso ledi n'l ka mombili bori ka tamin tomasere do lou la walima mombili lou la djiinikayèlè minafeng do min ye sila datouna ka sababu kè masoubamako do di. N'l mako kèda kibaroya siyaman na sariya nin kan ani tön minou kakan ka sara iye Chapitri 5 mafele.

DJI BÖ:

Dji' bö ye Pennsylvania masoubamako dole di min ye kèla baakè. Djankaro Dandali ani a Matanka Yoro la kouma dö, kabini 2006 fayida dji bö la Kasara minou bara kè Pennsylvania wo lou sababu kéra mombili lou ledi. I ba to mombiliborila iye wa se dji bara bö sila kan fan do, I konodomiri kouma nin ma: "I tilimin, I kana I Soun dji dö ®". Sila gbere nyinin ani I kana fö dji bönin sila min kan ko iye wo dateela. Barièri min ye bilala ka sila tee dji ba bö n'l ka wo latamn wo ye sariya masoso ledi. Too minou ye tenya wo lou ye dalouya siyama nou nedì min ya kèla dji ba bö wo masouba kabon:

- Dji bolokounkourouba nya wörö, doalari wari biyè djanya, wo lou dissä këla mombili controli ye bö I bolo walima ka mombili do lou mina alou ka se wala.
- Dji woyola bolokounkourouba nya tanifila disse wala mombili siyaman di.
- Dji woyola seng nya fila disse wala mombili utilitèri sportivou siyaman ni camion siyaman nou di.
- Dji ba kè sila souusou kan wo disse ka masoubamako don, sila keren kerentèla ani pont nou ye wole dö. Dji woyola disse fana ka sila tinyè.
- Soufè mombili bori dissä këla I tena löna ko dji bara bö sila kan.

Ko min nyontè I ba se yoro do dö dji bara bö sila kan, wo ye k'ila la sila mafalen ka wa I wayötö. Ni dji bönin k'l mina, I kaliya iye bö ila mombili könö ka dji douma ani yoro min ködötanin. Dji bö kibaroya siyaman ka fada Djamana Banda Baara wo disse yela linyin nay an: www.weather.gov/safety/flood-turn-around-dont-drown

ILA ACCELERATERI BA DJA

Illa acceleratèri (kaliya samanfeng) djada, ila mombili ditto kaliyala ka ban ka kaliya kato wala.

N'o kèda:

1. I nya to sila dö. I disse acceleratèri magbasila ka lon n'a disse a kosayila a nokodo dö, walima n'l disse a kodotala I seng mènsèn na, konin I kana fo ko iye I bolo lawala acceleratèri kö ka lawili.
2. A bila point mort la iködö ani iye frein mina, ni acceleratèri djanin toda. Wo da kè ila motèri di bori, konin fanka di bö ila pinè lou la.
3. I banban walancan ani iye I bö sila dö a ba soumaya ka na kaliya lakandanin dö. I lö, motèri lasä, ani iye ila gbededndö fari lou lamènèmènèn.

DJANTONDO: N'l kèdafè k'l soumaya walima ka bra k'l lö, ila kontaki bila "OFF" la. I kana bila "LOCK" la banin walancan controli di bö I bolo. Wo taminin kofè, ila frein nou mina. Illa kontaki lasanin ba kè a mako ye fanka ba la k'l la mombili tilimin ani ka frein mina.

N'ILA MOMBILI FREIN TINYENIN NE

Mombili kouda lou kono, frein sisitèmoun dafadanin ya do bola frein na tinyè ba la. N'ilà frein sisitèmoun lasikali ta mènènda, a da sodon pinè naanin (4) nou dö fila (2) frein ye minala, toumadö nyèfè pinè kelen (1) ani köfè pinè kelen (1). Wo da kè I disse I löla sil keren keren fè walima I näto sela sansétyörö min ma. I da ye frein gbali y diikan a dö ka tamin a tere nya koro min ma djani mombili ye soumaya, ani kakane k'l seng dii bake frein gbali kan. I löli gbekene bara djaanya, wo dö a lon ila mombili ye wakan kountelema min dö. N'l ka do bö ila vitèssi la wo d'l madèmèn k'l lasoumaya.

NI MOMBILI KÖDÖ LEYE I BOLO ANI ILA FREIN BARA BRA KA TINYE, I KAKAN KA

1. A bila kaliya dömtanta la ani iye I nyalakalan yoro do ma k'l soumaya kaban k'l lö.
2. Frein gbali magbasi gbasisounya siyaman. Wo ye fanka dila frein ma waati do lou la ka mombili lalö.
3. Löli (gbèdèndö) nabaara n'l frein gbali te baarala. Frein mina ya bila kossa I disse löli frein bilala, N'ilä kofè pine lou bara söö, ani I bara sila bila damina.
4. I nya lölön to iye wala fan min, ani iye I nyalakalan yoro lakandanin do ma k'l bö sila dö. I nyalakalan yoro lakanin do ma kossa I d'l kounlö yen na, walima iye I kounlö kouroulayèlè do la sila kan.
5. Ila kontaki bila "OFF" la tölaban na, ni mombili mason a löla wo bëè dö ani iye accidan masouba kodo. I kana bila "LOCK" yoro la banin wo d'ila wala dja. Ka ban, ila vitèsi ladji, wo disse ila trasmission tinyèla, wo dö I kana wo kè foni a ka soron fossi gberé tese kélè ka accidan matanka.

I ba ban ila mombili lalöla, Kilili kè demeniko dö. I kana fö ko iye mombili borila.

N'ILA PINE KELEN BARA FODON

Waati do lou la I di mankan do lou mèn djani pine ye fodon, konin a siyaman dö I tena lönä djani pine ye fodon. I kakane ka I bolo don ila pine ou kodo ani ka fonyö djateya djondjon kè a kono kossa ka pine fodon matanka.

Nyèfè pine ba fodon, ila walans di yèrèyèrè, ani I da ye mombili y'l saman'ha ka wa fankelen fè. Ni kofè pine do fodonda, mombili fankelen dj bra ka madjii, ani I da ye mombili kofèla ye wala fan kelen fè kaban ka wa fan do wo fè.

Ila pine kelen ba fodon, iye nin kè:

1. Walan mina ya dadja.
2. I mata ila frein na! N'l ka frein mina pine fodon kofè wo di kè sababu di ila mombili ye sila bila ani ila mombili controli di bö I bolo.
3. I seng bö acceleratèri gbali kan donin donin.
4. I kounlö iye wala fan min, konin walans tilimin donin – I kana fö ko iye wala tilimina fankaba ala.

I disse I borila ila pine söönin kan yo I mako ya la nya min kan, kossa I disse yoro lakandanin do lasodon kossa I d'l lö ka dabèn. N'l kédafè k'l la frein nou labaara, alou dii donin. A to mombili ye soumaya han ka lö. I kadan ya bö siladö djani iye pine mafalen.

PINE SOONIN YE MAFALENA DI

Pinè mafaleng mouran nou to ila mombili kono touma bëè, n'alou ye, bolomasi pinè, clé à ergot, kriki, tournevis, lampe de poche, fusées éclairantes et triangles réfléchissants, cales de roue, kit de réparation de crevaison, bolo madon, ani.

Pinè mafalenga nyayirakali lou. **DJANTONDÖ:** Tmombili lou pine mafalenga bonin nyon ma, wo dö I djanin mombiliti la mombili sèbè mafele.

1. Mombili lalö sila keren keren fè yoro dö min natelenin ani ka mata sila la.
2. Löli frein mina ani iye mombili lakanda ka briki sii a kofè, ka yiri koudoun bila kofè, walima ka kale bila nyèfè pine kodo ani pine nyanama do dö kelen kodö.
3. Ni enjolivèri do ye pine ma walima pinèmadon, tourounèvisi do walima kilé kérèfèla kè ya lawili söilihina dö.
4. Mombili ba siinin ba kè dou kan, kilé à ergot kè ya boulon nou bö wo min ni mombili pine böfeng ye kelen di. I bake nin kèle, i kana boulon de roue lou écrous de roue lou bee saman ka bö.
5. Kriki sii douma lakandali dö ka sii mombili chasi kodo walima a susupansion kodo, ani/walima ka mombiliti la mombili sebe mafele ka kriki siinya bèdè lon. Ila mombili ködöta kriki han pièn ni dou tè bake fayida 6 inches di.

6. Écrous de rou lout à ka boyen k'alou bila yoro djondjon do dö (enjolivèri kono walima capuchin de moyeu konola kanyin). Pinè tinyènin mina I bolo fila la ka bö ani iye a saman ka bö boulon de roue kono.
7. Roue/pine bila boulon de rou kan ani iye écrou de rou bee don I bolo la. Écrou lou ba ban don'na ergot louma, clé à ergo disse labaarala ka écrou lou séré; konini ye fanka fitinin dron nabaara (I kana écrou lou bee séré waati nin na)
8. Mombili madjii douma donin, konin I kana kriki bö mombili ködö etapou nin dö.
9. I ba ban mombili sebe mafelela ka baara ninou Kenya djondjon lon, kilé ergo kè iye écrou lou séré.
10. Kriki, pinè/roue, mouran nou, ani lakandalifeng nou bila mombili köfrou könö.

Ni anjolivèri lou ye mombili la, mombiliti sebe kakan k'alou don nya nyayiraka. Ni tèma capouchon ye mombili la, tèma capuchin dèn pine la ani iye I bolo kè ka magbasi. Enjolivèri walima tèma capuchin don'nya mafele djani iye mombili lamènèn ka wa.

N'ILA MOMBILI KA SILA BILA KA WA KEREN KEREN FE

Accidan djou do disse kèla n'l ma lon iye ila mombili controlela ni "böli-sila kan" do ka imasoron ka wa sila kerent fè. "böli-sila kan" ye kèlale, N'l toda mombili borila k'l madon silakerefèla la walima n'ika I bori kaliya dö ka don sila kourou yoro dö ani ka to ila nyèfè pine ye sila bila.

"böli-sila kan nou" ye kèla ka siyaya, surutou somisèn sila lou kan. Alou disse kèla fana sila dabènin fan min, ani rebòri ye sila kérè fè.

"böli-sila kan" disse kèla gbedendökô di kaliya dö, n'l ma lon a ye dandala di. I kakan ka ko nafama minou to I miriya la wo lou ye: I kana bra ka mombili kountilimin, ani I kana bra ka frein mina. I ba bra ka walans tilimin kossa I d'l kosayi sila kan, mombili ditto wala a foudou ma ani ka sila datèè mombili min ye nakan ima. I ba frein mina baakè ka pine fila (2) to dou ani ka pine fila (2) ködötan to dou la, mombili disse sila bilala I don tesse a controlela.

ESTO ES LO QUE DEBERÍA HACER SI SE SALE DEL PAVIMENTO

1. I seng bö acceleratèri gbali kan kossa I di lasoumaya n'ilala bolokinina pine fila böda dou la. I kana bra ka frein mina. N'l kakan ka frein mina ka masoubamako do matanka kerent fè, frein mina nyon kö, kossa ka pine lou söö matanka.
2. Walans mina ka dadja, ani iye ila sila kerent fè ka wa ka pine fila (2) sila kan ani ka pine fila (2) to sila kökan (djiili kerent fèla kan). A matanka pine kana sila kerent kernfèla mawasan. I mafa ani iye walans dadjanin to I bolo. Kèrènkerènfèla soumanin d'ila mombili samn ka wa di bolokinin fè. **I kana bra ka walans tilimin, kossa iye sé ikösayı sila kan.**
3. Iye to I soumayala ila mombili ye soumaya baakè – a doya ka tamin 25 mph la ani min kafisa a ye madon 10 mph la – ani ila mombili controli ye I bolo.
4. A mafele ni mombili ten ala I köfè I yafè ka don silabolon min kan. Ila bolomaran kilinyotan namènè.
5. I madon bolomaran fè donin kossa k'ila bolokinin pine lou ladon sila kan, a ba böyen. I ba ye pine lou bara don sila kan iködö, walans tilimin ka lawa bolokinin fè donin ka latelen.
6. I ba yèlè sila kan lakandali dö ani k'l la mombili controli se I bolo iye I bori mombili too lou kö kaliya dö kossa alou wanya di bèn nyon ma.

MOMBILI DO NYASININILA A YE NAKAN

Iye ko folo min kèla wo ye, ila pipi dii kossa k'a hakili labila. N'l mombiliborila do wo m'a bö I nyèsila dö, i kadan iye wa bolokinin fè, n'o disse kèla. I ba wa bolomaran fè ani mombiliborila do wo ye ala fili dabèn waati kodo wola, wo bè na ta I di gbasi. Ni accidan tesse matankala, frein mina bake nyon kö. Iye do bola ila kaliya la nya min kan accidan tinyèlida ye doyal wo nya le.

SOUU MALÖ

I ba mombili lou ye sila kan alou watö souu malö yoro, sila bila mombili wo lou nyè. Mombili min ye nyèfè wo bat amin sila lou nyonben yoro la iködö, sou malö mombili too lou d'l bila kö sila lou nyonben yoro dö, mombili gberé kakane ka sila bila. A to souu malö mombili lou ye tamin, ani I kana tamin alou nyèfè, foni polici do ka wo fö I nyana walima souuko baarden do ka wo fö soumalo waati la.

Souu malö mombili bee kakane k'alou la fari lou ni alou la kilinyotan nou lameennin to ani ka drapo souu malö waati la. Mombili minou ye souu malö kan wo lou fan ana kilinyotan violè lamenenin disse kèla souu malö waati la.

Souu malö mombili lou disse siladatee ta woolen menenin tola ka tamin walima ka tamin löl tomasese do la, ni mombili min ye nyèfè wo donda sila lou nyonben yoro dö ka soron ta fidakendelama menenin to. Löl tomasese tafan fè, mombili min bilanin nyèfè wo kakane k'a lõ fölö djani a ye don sila lou nyonben yoro dö. Souu malö mombili lou kakane ka sila bila gbedendo mombili nyè.

CHAPITRI 3 MAFELELIKOUADA NYININKALI LOU

1. ACCIDAN KALIMAN KELA DEMISENIN MOMBILIBORILA LOU BOLO NA KA SORON:

- A. Alou ye mombli bori la alou la kolofeng y'alou töröfè
 - B. Alou ye mombili borila moo koumba lou y'alou koun mombili kono
 - C. Alou ye mombili borila demisenin nou y'alou koun mombili kono
 - D. Alou ye mombili borila moo t'alou koun mombili kono
-

2. MOMBILIBORILA MINOU YE DAMOUNIN KELA ANI K'ALOU MIN:

- A. Ma dari ka tinyèli kè mombili bori dö
 - B. Mombilibori gbeleman a ma k'i soumaya
 - C. Alou le nyon mombiliborila nyouma tè banin könkö t'alou la
 - D. Alou la mombili contreli gbeleman alou ma
-

3. YA DABENKAN KA SIGUARETI MIN ANI AYE SIGARETI MINKAN K'A TO MOMBILI BORI LA:

- A. Te ko kèla mombili bori sebaya lou la
 - B. Di demeni kè ka mombiliborila lasika
 - C. Wo lou ye ko lou ledi min moo löla fili kèla
 - D. Wo lou te ko lou di min moo löla fili kèla
-

4. PENNSYLVANIA SAN 16 DEMISENIN MOMBILIBORILA LOU ACCIDAN SOUYA YE:

- A. Mombili kelen/ka bö-sila-kan
 - B. Ka nama so lou ni nyon tèma sila kan
 - C. Ka mombili bori ka na köfè kerén kerén fè sila kan
 - D. Ka mombili bori silaba kerékeren fè
-

5. I BAKE TAMINA NEESOBORILA LA, I KAKAN:

- A. K'I la pipi dii kossa ka neesoborila lasika
 - B. K'I madon bolomaran na ponpon
 - C. Ka totèma silabolon kan
 - D. K'ilà kilinyotan fan-nanin nou lamene
-

6. N'IYE MOMBILI BORILA KA TAMIN YORO DO DÖ DININ NOU YE TOLON KAN FAN MIN, I KAKAN K'I MIRIYA TO ALOU LA:

- A. K'a lon a lakandanin ka tamin waati min na
 - B. K'I lö trotiri torofè djani iye tamin
 - C. Ka bori ka tamin I nyèfè hali a te sila mafele
 - D. Kana tamin f'alou ni moo koumba ba kè
-

7. N'IYE BORILA MOTO KOFE, I KAKAN KA:

- A. A to moto ye sila fan bee mina
 - B. K'I bori sila kerén kerén fè moto torofè
 - C. Ka to moto ye silabolon fankelen dron mina
 - D. Ka tamin silabolon kan moto ye tamina fan min
-

8. I BAKE WAYASILA MOTO KOFE:

- A. Bilankofè gbekene to alou tèma a ba doya nyasikan mombili 2 djanya
 - B. A ba doya nyasikan segonin 2 bilankofè gbekene to alou tèma
 - C. A ba doya nyasikan segonin 4 bilankofè gbekene to alou tèma
 - D. Bilankofè gbekene to alou tèma a ba doya nyasikan moto 4 djanya
-

9. I KAKANE K'I DJANTO BAAKE I AKE BORILA SEMATAMALA TOROFE GBELEKE GBEMAN MINANIN MIN BOLO BANIN:

- A. Tologbeden n'alou di
- B. Hakilido djankaro y'alou la
- C. Alou ye nyafouyen nedî
- D. Taama gbeleman alou ma

10. I BAKE BORILA SEMATAMALA NYAFOUYEN DO TOROFE GBELEKE GBEMAN MINANIN MIN BOLO WALIMA WOULOU BILANIN MIN NYE, I KAKAN:

- A. I soumaya ani iye I dabén k'l lô
- B. Taminin djo tâ
- C. Tamin iye nya koro ma
- D. Tamin kaliya dô

11. DJON KAKAN KA SILA BILA NI MOMBILIBORILA YE TILIMINKAN ANI SEMATAMALA YE SILADATEEKAN KA SORON SILADATEEE TA TE YEN?

- A. Min ka damina a laban na
- B. Mombiliborila
- C. Min soumaman
- D. Sematamala

12. TRIANGUILI LOMOUNOU KOULERI LAMA MIN SININ MOMBILI KOFE WO YA YIRAKALALE:

- A. Ye radioactivou feng nou madonin kan
- B. Ye tiliminin ba kêla
- C. Soumaman mombili too lou di
- D. Ye tola a lôla

13. SOU DÖ, NIN NE YEKO KAGBELEN A BEE DI:

- A. Silakan tomasere lou
- B. Sematamala lou
- C. Mombili gbere lou
- D. Siladatee ta lou

14. CAMION BORILA DO BAKE I KÖFE A YAFE KA TAMIN ILA MOMBILI LA, ILA KALIYA KAKAN:

- A. Ka to a nya ma walima ka do bö ala
- B. Ka sila silabolon nou mafalen
- C. Mafalen
- D. Mayèlè

15.INI CAMION NOU BAKE SILA KELEN KAN, NAFA YA LA K'I HAKILI TO ALA KO, A SIYAMAN DÖ, CAMION NOU:

- A. Ye mèna alou m'alou lô ka tamin mombili lou la
- B. Mako waati fitinin na ka tamin mombili lou la
- C. Mako ye waati fitinin ka tilimin ka tamin mombili lou la
- D. Mako ye ye waati fitinin na ka tamin kourou la ka tamin mombili lou la

16. N'I KAI LÖ TRAIN SILA TAMIN YORO MIN TAMIN SILABOLON KELEN NA:

- A. Makononi kë han iye ban silabolon fila bee mafelela
- B. I lô train train sila tamin yoro la ani ya mafelel ni train gbere te naala
- C. Tamin djona train ba ban tamina
- D. Tamin ni sila bolonkelen nabilada

17. N'I BILANIN CAMION DO KOFE MIN YE WALA A BOLOMARAN FE DJANI A YA TILIMIN A BOLOKININ FE SILA LOU NYONBEN YORO DÖ, I KAKAN KA TO I HAKILI LA KO A MASOUBA KABON KA:

- A. Fö ko iye I söröna camion ni trotoiri téladö k'i tilimin i bolokinin fè
- B. Frein mina han camion ba ban tilimina
- C. "Segönin - 4" bilankofè gbekene sariya masoso
- D. Ila pipi mankan nabö camion borila la

18. I MANKAN K'I LÖ WAATI KELEN MIN NA KA TO ECOLISO BUSU MAKONO MIN NA FARI WOULEN NOU YE MENEMENELA ANI LÖLI BOLO BARA LADJANYA WO YE WAATI LEDI I:

- A. Bakè borila silaba dafadanin fan do wo fè
- B. Ba kè busu kofè
- C. Nyantè dinin fossi la yen
- D. Disse tamina bolomaran na lakandali dö

19. ECOLISO BUSU FARI LOU BAKE MENEMENELA ANI A LÖLI BOLO LOU LABÖNIN, I KAKANE:

- A. A ba doya nyasikan iye I lö ka seng nya 10 to ini busu tèma
- B. Tamin ni dinin nou banda bola busu kono
- C. I lö na ka soron busu ye barièri fan do wo fè
- D. I bori busu fè donin

20. TRAIN BA BAN TAMINA, I KAKAN:

- A. Ka mafele fan ani train do te a madonkan ani iye I djanto ka tamin
- B. Makononi kè han ta fidakendelama ye mènèn
- C. Train sila lou date
- D. Ila pipi mankan nabö ani iye tamin

21. N'I KAKAN KAKAN K'I SOUMAYA WALIMA K'I LÖ KASORON MOMBILI TOOLOU MIRIYA TE WOLA, I KAKANE:

- A. K'I la frein gbali gbasi sounya daman
- B. Ila gbedendö frein nabaara
- C. I nya lö I kamankoun kan ka mafele ni mombili do lou ye ila aguili mort dö
- D. Get ready to blow your horn

22. I BAKE I DABEN K'I TILIMIN, I KAKANE K'ILA KILINYOTAN NOU LAMENEN:

- A. Foni a ka soron mombiliborila gberé lou ye I köfè
- B. Ila mombili nyèfèla ba se ba se sila lou nyonben yoro ma iködö intersection
- C. Segönin 3 han 4 ba to ala djani iye se sila lou nyonben yoro ma
- D. Mombili 2 djanya ba to ini sila lou nyonben yoro tèma

23. DJANI IYE TAMIN MOMBILI GBERE LA I KAKANE:

- A. K'ila fari lou lamènèn ka mombiliborila lasika
- B. K'ila kilinyotan fan-nanin nou lamènèn ka mombiliborila lasöbi
- C. Ka kilinyotan djondjon namènèn ka yiraka ko iye silabolon nou mafalenko dö
- D. K'I la pipi mankan nabö ka mombiliborila hakili labila

24. ILA ANGUILI MORT YE SILA FAN DOLE DI:

- A. I tesse min yela fo n'ika I kou nabö
- B. Min ye ila mombili köfè
- C. Iye min yela ila retrovisèri dö
- D. Iye min yela ila keren kerenfè karo dö

25. DJANI IYE TAMIN MOMBILI GBERE LA, I KAKANE KA LASIKALI KE:

- A. Djani iye silabolon nou mafalen IKödö
- B. Waati si
- C. I ba ban silabolon nou mafalena
- D. Djona kosssa do lou da lon I yafè ka ko minou kè

26. DJANI IYE SILABOLON MAFALEN SILABA SILABOLON-SIYAMAN KAN I KAKANE KA:

- A. Illo pipi mankan nabö
- B. Illo fari lou lamènèn
- C. Do bö illo kaliya la
- D. Illo karo lou ni illo anguili mor lou mafele

27. I BA I LÖ SILA DÖ, I KAKANE:

- A. Illo kilinyotan fan-nanin nou labara
- B. I lö konko do fè
- C. Illo kilinyotan namènèn
- D. Illo fari lou lamènèn

28. DJANI IYE IKÖSAYI, I KAKANE:

- A. K'I bolomala illo retrovisèri lou ma ka ye ni sila bara laka
- B. K'I la fari lou lamènèn ka lasa
- C. Illo da laka ka ye ni sila bara laka
- D. I kou tilimin ani iye I nya lö köfè finèntrou dö

29. NI YE ACCIDAN NOU MATANKALA, I KAKANE:

- A. Ka kouma mombiliborila too lou fè sila kan
- B. K'I djanbö mombiliborila too lou kan sila dö
- C. K'I bori sila keren keren fè sila lou ani kofè sila lou kan
- D. Gbedendö waati lou mombilibori boloka

30. MOMBILIBORILA YE:

- A. A soumaya kan walima a ye a lö kan
- B. Tilimin bolomaran fè
- C. Tilimin bolokinin fè
- D. K'alou la da laka

31. N'ILA KILINYOTAN NOU MA SON MENELA, I KAKANE KA ___ NABAARA KA YIRAKA KO IYE TILIMINKO DÖ.

- A. Illo pipi lou
- B. Illo fari lou
- C. Bolola lasikali lou
- D. Illo gbedendö kilinyotan nou

32. I BAKE BORILA 40 MILES LERI KELEN KÖDÖ SILABA MASODONBALI DO KAN, I KAKANE:

- A. Ka bori sila keren keren fè
- B. K'ilä sanfè fari lou lamènèn
- C. K'ilä pipi dii ka too lou lasöbi
- D. K'ilä kilinyotan fan-nanin nou lamènèn

33. I KAKANE K'I LA PIPI LOU MANKAN NABÖ I:

- A. Bakè tamina sila lou nyonben yoro dö
- B. Bakè tamina neesoborila la
- C. Ba dinin do ye a yafè ka bori don sila dö
- D. Ba kè mombili lalö yoro dö minou ye nyon kirin kirin ma

34. I KAKANE K'I LA FARI LABAARA NI MOMBILIBORILA GBERE LOU YELA K'ALOU TO SENG NYA _____ NA.

- A. 1000
- B. 1500
- C. 1800
- D. 1200

35. NI MOMBILI DO YE NALA IMA ALA SANFE FARI LOU LAMENENI, I KAKANE:

- A. K'ila sanfè fari lou lmènèn
- B. K'I la fari lou lasa
- C. K'I la pipi mankan nabö
- D. K'ila sanfè fari lou lamènèn kaban k'alou lasa

36. NI MOMBILI DO YE NALA IMA ALA SANFE FARI LOU LAMENENI, I KAKANE K'I NYA LÖ SILA _____ DÖ.

- A. Fan fila
- B. Yémala
- C. Bolokinin fanfèla
- D. Bolomaran fanfèla

37. I DISSE ILA PIPI MANKAN NABÖLA I:

- A. Ba I lö kaliya dö
- B. Ye tamina mombili gberé la
- C. La mombili controli bara bö ibolo
- D. Ye tamina neeso la

38.ILA FREIN FARI BARA YIRAKA MOMBILIBORILA TOO LOU LA KO I:

- A. Yafè k'l tilimin
- B. Ia gbedendö frein y'a la
- C. Ye yafè ka silabolon nou mafalen
- D. Ye I soumaya kan walima I lökan

39. DJANI IYE I TILIMIN, I KAKANE:

- A. K'ila kilinyotan nou labara
- B. Ka walan tilimin
- C. Ka do fara ila kaliya kan
- D. Ka silabolon nou mafalen

40. MOMBILIBORILA YE:

- A. Tiliminkan bolomaran fè
- B. A soumaya kan
- C. A lökan
- D. Tiliminkan a bolokinin fè

41. MOMBILIBORILA YE:

- A. Tiliminkan bolomaran fè
- B. A lökan
- C. A soumaya kan
- D. Tiliminkan a bolokinin fè

42. NI MOMBILI DO YAFE K'I KOUDOU, I KAKANE:

- A. Ila fari mankan nabö
- B. I bolo lou fili
- C. Ila gbedendö fari lou labara
- D. Ila fari lou lamènèn kaban k'alou lasa

43. N'I BARA SEE DAMINA K'I TO MOMBILIBORI LA, KO MIN YE KETA DI WO YE:

- A. Ka café min
- B. K'ila finèntri laka
- C. Ka mombilibori boloka
- D. K'I la radio lamènèn

44. SOUNÖBALIYA YE KÖFILI MIN NASELAILA MOMBILIBORI LAKANDANIN SEBAYAMA WO NI NINTA YE KELEN DI:

- A. Köfili min ye dölö
- B. Köfili min ye amfétaminin na
- C. Köfili min ye mönè la
- D. Köfili min ye ka mombili bori demisèn nou di

45. DEMISENI NOU KKANE K'ALOU KADAN A BA DOYA NYASIKAN KA_____ SOUNÖ SOU WOSOUKA DJINKÖNMOMBILIBORI ACCIDAN NOU MATANKA.

- A. Lèri 7
- B. Lèri 6
- C. Lèri 8
- D. Lèri 9

46. NI MOMBILIBORILA DO DONDA I NYE SILA DÖ, I KAKANE:

- A. Ka wa mombiliborila foudou fè ka djaman a ma
- B. K'I djanbö mombiliborila do wo dö
- C. K'ila sanfè fari lou lamènè ka lö mombiliborila wo dö kaban k'a lasa
- D. K'I ta sara mombiliborila do wola ka tamin a nyèfè

47. NI MOO DO YE MOMBILIBORIKODJOUYALA IKOFÉ, I KAKANE:

- A. K'I kadan k'l bö mombiliborila kodjou nyèsila dö
- B. K'ila mombili kounbèn mombiliborila ma a bake tamina ila
- C. K'I kaliya alou ba fö k'alou ye tamina ila
- D. Ka tamin silabolon tèè

48. MOO TALA LOU DÖ, FADIKOO MAKO YE MINITI DJALI LA KA ALIKÖLIMINYE DÖLÖ KELEN DÖ KA WOYELEMAN?

- A. 15
- B. 60
- C. 90
- D. 30

49. _____ILA HAKILI SII, YELINYA, DAKITILI, ANI MIRIYALADAN.

- A. Djali dölö nivo min dron taminin dan min fonin sariya dö wo di
- B. Dölö tena
- C. Hali dölö djateya fitinin di
- D. Djali dölö nivo min dron taminin .05 la

50. KA DRÖGOU NI DÖLÖ TÄ NYONFE:

- A. Wo di accidan kèli masouba lasiyaya
- B. Wo kadjou tè ka tamin dölö yèrè di
- C. Di do bö dölö kofili ye min nasela ila mombilibori sebaya ma
- D. Te ko kèla ila mombilibori sebaya la

51. DÖLÖBA SII NYONKANI DJALI DÖ, A:

- A. D'ila ko kènya lou lasoumaya
- B. D'l latèè l yèrè dö
- C. Di yeleman damina a yèrè nyè kaliya dö
- D. Di do bö ila mombilibori fili lou la

52. N'I DJALI DÖLÖ NIVO YE .04 DI, I:

- A. Kaliman accidan kèle sounya 2 – 7 ka tamin moo min ma feng min
- B. Dölö da nivo min fönin sariya kono iye wo sanfè konin I disse mombili borila
- C. Ye lala ko I disse mombili borila lakandali dö
- D. Kakan ka café siyaman min djani iye wa I sii ila mombili walan kofè

53. I BA TALASA MOMBILI DO MANKAN MEN, I KAKANE:

- A. K'i soumaya han a ba ban tamina ila
- B. Ka mombili bori k'ila kilinyotan nou lamènènin to
- C. I saman iye wa sila keren keren fè ani iye I lö
- D. I kaliya ani iye bö yoro min soudouman ila

54. N'ILA PINE FODONDA, I KAKAN:

- A. A bolo bö walans na
- B. A to mombili ye soumaya ka wa lö
- C. Mombili bori han iye se garage la
- D. Frein mina bake ka mombili lalö iködö

55.ILA MOMBILI BA TINYE SILABA KAN, I KAKANE:

- A. K'il siiinto ila mombili kono iye makononi kè demeniko dö
- B. K'ila kilinyotan fan-naanin nabaara ka mombiliborila gbere lou söbi
- C. K'ila pipi mankan nabö I bake tamina motoborila lou la
- D. K'ila la fari lou lamènèn ka lö mombili min ye näla ima

56. I BA GBEDENDO MOMBILI DO YE A FARI LOU YE MENEMENELA, I KAKANE:

- A. K'i soumaya kato wala ila silabolon kan
- B. Ka to borila ila silabolon kan
- C. K'i saman ka wa trotoiri ma ani k'l lö
- D. I lö iye fan min djöti

57. I BAKE BORILA SILA BOLONKELEN KAN ANI GBEDENDÖ MOMBILI DOYE ILA MOMBILI KOFE ALA FARI LOU YE MENEMENELA, I:

- A. Ye mombili bori k'ila kilinyotan nou to ala
- B. Ye I bori ka wa sila kerenkerenfèla min madonin ila ani k'l lö
- C. Ye I kaliya ani iye bö böliyoro min soudouman ila
- D. I soumaya han mombili ba tamin ila

58. GBEDENDO MOMBILI DO BA BAN TAMINA ILA AYE MANKAN NABÖKAN, I KAKANE:

- A. K'l bori k'l madon polici mombili la
- B. K'l bori yo polici mombili ye borila kaliya min na
- C. K'a matanka kato I borila k'i bila gbedendo mombili kofe ka alou tèma min doman seng nya 500 di
- D. K'l bori soumaya dö trotoiri kerenkeren fè

59. ACCDAN MINOU YE KELA BAARA ORO LOU DÖ WO LOU SIYAMAN YE BÖLA NIN NEDÖ:

- A. Pinè fodon nou
- B. Dji di mombili kodota banin dji ye sila kan
- C. Ka walans tala ila I ba ban borila pèntrou soumanin kan
- D. Djantondöbaliya ani kaliya ba

60. I BAKE BORILA KA BAARA YORO LATAMIN, MOMBILIBORI LAKANDANIN KEWALI LEYE KA:

- A. Mombili bori k'l madon mombili min ye I nyèfè ko mombili lou ditto wala
- B. Do bö ila darina bilankö woula la — fayida a tala la
- C. Ila kaliya mafalen feng namènèn
- D. Do färä ila darina bilankö woula la — sounya fila

61. I BAKE SILA BOLON-FILAMA KAN, KOUNTELEMA FILA KAN WALIMA SILABA LOU KAN, I KAKAN KA BOLOMARANA TILIMIN NOU DAMINA:

- A. Tèla sila torofè
- B. Kôkan sila torofè
- C. Tèma silabolon kan
- D. Silabolon fan si

62. I BAKE TILIMIN I BOLOMARAN FE SILA BOLON-SIYAMAN NOU KAN ANI SILABA LOU KAN, I KAKAN KA DAMINA:

- A. Sila lou nyonben yoro tèma le
- B. Bolokinin silabolon
- C. Bolomarana silabolon
- D. Silabolon souu sou

63. I BAKE SILA BOLON-FILAMA KAN, I DISSE TAMINA MOMBILI GBERE LA I BOLOKININ FE NA KA SORON:

- A. Iye borila sila lamina sila silabolon kelen ma lekan
- B. I yafe ka tamin mombiliborila min na wo la kaliya döman ka tamin kaliya dan min sebenin
- C. Habadan
- D. I yafè ka tamin mombiliborila min na wo ye tilimin kan bolomaran fè

64. I BAKE TAMINA MOMBILI SOUMAMAN DO LA SILA BOLON-FILAMA KAN I KAKANE:

- A. I kana tèma sila datee
- B. Mombili minou ye näla ima ila fari lamènèn k'a lö wo dö kaban ka lasa
- C. Kernkernfèla labara
- D. Sila wo labara mombili min ye nala min kan n'o ta ye

65. KERENDE MINOU TEENIN WO LOU LE YA FÖLA I NYANA KO SILA LOU NYONBEN YORO YE NYEFE:

- A. Tèma silabolon disse tola wal nyèfè walima ka tilimin bolomaran fè
- B. I disse ka tilimin bolokinin ne dron fè kabö tèma silabolon kan
- C. Tèma silabolon ye farina nyon kan ka kè silabolon kelen di
- D. Tèma silabolon mombili kakane ka tilimin bolomaran fè

66. HAKILI KAKAN KA TO KO NAFAMA MIN NA KA NYESIN KALIYA ANI SILA KOUROU YORO LOU DÖ:

- A. Kaliya dan djateya min sebenin iye bori wola I bake don'na sila kou yoro dö, iye ban k'l soumaya sila fan min kourounin a bèè di
- B. I soumaya djani iye don sila kourou yoro dö
- C. I bori kaliya dö donin djani iye don sila kourou yoro dö
- D. Kaliya dan djateya min sebenin iye bori wola, djani, fan bee ani I ba bö sila kourouyoro dö

67. MOMBILIBORILA MINOU YE DONKAN ROND POINT NA WALIMA MINOU YE MINIMINILA:

- A. Kakane k'i lö djani iye don
- B. Kakane ka sila bila mombili lou nye rond point na walima minou ye miniminila
- C. Tamin djo y'alou bolo n'alou näda
- D. Tamin djo y'alou bolo ni silabolon fila ye yen

68. SARIYA LOU ____ TAMIN SILA LOU NYONBEN YORO LOU DÖ.

- A. Te djo dila moo fosi ma ka
- B. Djo dila mombiliborila minou tiliminko dö bolomaran fè ka
- C. Djo dila mombiliborila y'alou kounteleko dö ka wa ka
- D. Djo dila mombiliborila minou tiliminko dö bolomaranè fè ka

69. I BAKE SILA LOU NYON NYONBEN YORO DÖ LÖLI TOMASERE YE FAN MIN, I KAKANE K'K LÖ ANI KA:

- A. Ila retroviseri lou mafele mombili min ba I kofe
- B. Ka wa mombili min ye I nyèfè wo ba wali
- C. K'l nya lö bolokinin na folo, ka ban ka lö bolomaran na, ka ban I bolokinin na ikötounint
- D. I nya lö I bolomaran na folo, ka ban ka lö bolokinin na, ka ban bolomaran na ikötounin

70. I BAKE DON'NA SILABA KAN KA BÖ SILA LAMINA SILA DO KAN, I KAKANE A SIYAMAN DÖ:

- A. K'I kaliya yo mombili too lou kossa I di wa nyefe
- B. Ka don donin donin ka mombili gbere lou matanka
- C. K'I lö fölö, kaban k'l sounaya ka don mombili lou fè
- D. K'I bori kaliya dö mombili too lou ye borila min na

71. I BAKE BÖLA SILABA KAN, I KAKANE K'I SOUMAYA:

- A. Sila kan, djani iye se böli silabolon kan
- B. I ba pegi koun ye iködö
- C. I ba ban tamina böli silabolon kan iködö
- D. I ba böli tomasere ye sounya fölö min dö

72. I BAKE BORILA SILA LAMINA SILA KAN, I KAKANE K'I NYALAKALAN GBEKENE DO MA MOMBILI LOU NI NYON TEELA DÖ KA:

- A. I nya lö kono retrovisèri dö dron dö
- B. I nya lö retrovisèri dron dö
- C. I nya lö retrovisèri lou ni keren kerenvè karo lou fila bee dö
- D. I nya lö ila karo loud ö ani k'l koun tilimin k'l nya lö I kamankoun kan

73. N'I YAFE KA BÖ SILABA KAN, KONIN I BARA BÖLI YORO DJAN, I KAKANE:

- A. Ka wa böli yoro näötö dö, ani ka bö silaba kan yen dö
- B. K'I tilimin-ki kösayı ka médiani datee
- C. K'I saman ka wa kèrèn kèrèn fè ani k'l la mombili lasayi fo böli yoro
- D. A fö polici do nyana kossa di wa I malö fo böli yoro

74. I YE MAKONONI NA KOSSA KA TILIMIN BOLOMARAN NA SILABOLON SIYAMAN SILA NYONBEN YORO DO, ANI MOMBILI MIN NYA BENIN IMA WO LÖNIN I NYEMA, I KAKANE:

- A. I kliya bake n'l kakan ka silabolon foloma min date wo bara latee
- B. Makononi kè han I kakan ka silabolon minou date I ba wo lou ye toumana min na djani iye wa tilimin nyèfè
- C. Makononi kè mombiliborila min nya benin ima wo ya bolo fili ima sila lou nyonben yoro dö
- D. Ila mombili lö silabolon kelen kelena min nya benin ima a ba latee iködö

75. NI TOMASERE LOU, SILADATEE TA LOU, WALIMA POLICI LOU MA FÖ I NYANA IYE MIN KELA SILA LOU NYONBEN YORO DÖ, SARIYA YA FÖLA KO:

- A. Ko mombiliborila min ye bolokiin na wo kakan ka sila bila mombiliborila min ye bolomaran na
- B. Sariya te yen min ya föla moo min kakan ka sila bila
- C. Mombiliborila minou kakan k'alou kountelen ka wa wo lou kakane ka sila bila mombiliborila minou kakan k'alou tilimin alou bolomaran na sila lou nyonben yoro dö
- D. Mombiliborila minou yetiliminko dö bolomaran fè wo lou kakane ka sila bila mombiliborila minou kakan k'alou kountelen ka wa

76. "SILABAKAN DJINKÖN" YE MOMBILIBORILA LIHALA DOLE DI MIN DISSE BÖLA:

- A. K'I nya lö sila dö ka mèn waati djan
- B. Nyönyönin lölì siyaman nou
- C. Sounö siyaman djani ila wayasilon dousa ye gbè
- D. Woula soudouman silaba lou kan

77. I BAKE TAMINA SILABA BOLON-SIYAMAN KAN:

- A. Iye lala ko tamin silabolon bara latee
- B. Tamín bolokinin dron na
- C. I nya lö mombili minou ye näla
- D. I mako tè ka lasikali kè

78. “SEGÖNIN-NAANIN SARIYA” KAN YE MOO KAKAN:

- A. Ka sila bila mombili too lou nyè nya min kan
- B. Tilimin loli siladatee ta la nya minkan
- C. Ka bila mombili gberé kofè nya min kan
- D. Ka sila lou nyonben yoro date nya min kan

79. NAFA YA LA KA GBEKENE DO TOYEN DÖ:

- A. Ila mombili kofè dron
- B. Ila mombili bolomaran ni a bolokinin fanfèla dron na
- C. Ila mombili nyèfè dron
- D. Ila mombili foudou bë fè

80. KA GBEKENE DO TOYEN WO KANYIN BANIN A:

- A. Ye I matankala kabö mombili too lou la djanböli ma
- B. Di waati d'ima iye ko lou djabi
- C. Ye mombili tola borila nyon ko lakandali do
- D. Mombiliborila too lou hakili labilinan to

81. GBEKENE BA TOYEN I BAKE I LÖLA:

- A. Tindi la
- B. Sila lou nyonben yoro dö
- C. Löli tomasere la
- D. Peagi yoro dö

82. I BAKE I TILIMINA, I KAKANE KAILA KALIYA_____.

- A. Mayèlè
- B. To a nyakörö ma
- C. Mafalen
- D. Madjii

83. I BAKE BORILA MOMBILI TOO LOU TEMA, A LELE LAKANDANIN KA:

- A. Ila kaliya mafalen ila sikanin ye to
- B. I bori kaliya dö ka tamin mombili too lou la
- C. I soumaya ka tamin mombili too lou la
- D. I bori mombili too lou ye borila kaliya min na

84. DJAMANA NIN KALIYADAN YE KILOMETRI_____LEDI LERI KELEN KODO.

- A. 55
- B. 50
- C. 60
- D. 70

85. I YE BORI KALIYA DAN MIN SEBENIN NI:

- A. Ko do ka kè lihala lou dafanin tè
- B. Mombiliborila gberé lou k'l bori kaliya dan körö
- C. Ye don'na silaba do kan mombili gberé lou ye fan min
- D. iye sila bolon nanin kan

86. I MAKO YE GBEKENE DJATEYA MIN NA KA SILA DATEE WO YE BÖLA:

- A. Sila ani banda lihala lou ledö ani mombili min ye näla
- B. Löli tomasere min ye yen
- C. Ila kilinyotan nou labara ledö
- D. Mombili minou ye I kofè

87. NIN NE YE YELI LAGBELEYALA I BOLO:

- A. Siladatee ta lou
- B. Mombili gbere minou ye sila kan
- C. Tele waati
- D. Slla lihala

88. KOUMA NINOU DÖ MOUN YE TOUNYA DIILA MOMBILIBORI KALIYA DÖ?

- A. Kaliya lakandanin bori ye bola lihala siyaman nedö
- B. Ka mombili bori k'l lasoumaya wo lakandanine waati bee
- C. Kaliya dan lakandanine waati bee
- D. Ka bori kaliyaba dö wo masouba kabon ne waati bee

89. KO MINOU DISSE BILALA DÖ SILA NYEFE I BAKE I DABENA WO NY, I KAKANE:

- A. Ka sila fan bee ani sila keren keren fèla bee mafele
- B. K'l nya lòi nyèfè waati bee
- C. Ka mombili bori k'l seng maran lanyönyöninto frein gbalì kan
- D. K'l djansininto sila temala dö

90. I BAKE BORILA SILABA KALIYA LOU LA, SILA DJANIN KAN, BILANKÖFE GBEKENE BA DOYA NYASIKAN A YE:

- A. Segönin 3 bilanköfè gbèkènè ledi ka bö mombili min ye I nyèfè
- B. Segönin 2 bilanköfè gbèkènè ledi ka bö mombili min ye I nyèfè
- C. Segönin 4 bilanköfè gbèkènè ledi ka bö mombili min ye I nyèfè
- D. Mombili 2 djanya bilanköfè gbèkènè ledi ka bö mombili min ye I nyèfè

91. IDISSE KA MOUN KE KA MATANKA KA FADA I LÖLA GBEDENDÖ (WALIMA “SILAN”) SILA DÖ K'I TO MOMBILI BORI LA?

- A. Illa pipi mankan nabö kossa ka too lou lalöniya ko iye yen
- B. I nya lò I nyèfè ani iye bilankofe gbekene lakandanin to ini mombili too lou tèma
- C. Bori silabolon djondjon kan
- D. I bori k'l soumaya mombili too lou di

92. MOMBILI DO BAKE NALA IMA A I BOLOMARAN FE ANI NEESOBORILA DO YE NALA IMA I BOLOKININ FE, I KAKANE:

- A. K'l madon keren keren fè
- B. Ka danfadabö dafada
- C. Ka to mobile ye tamin kaban ka to neeso ye tamin
- D. Ka tamin neeso la kaliya dö

93. MOMBILI DO BAKE NALA IMA A SININ IMA ILA SILABOLON KAN, I KAKANE:

- A. Ka don I bolokinin fè, k'ilà pipi mankan nabö, ani k'l kaliya
- B. Ka don I bolomaran fè, k'ilà pipi mankan nabö, ani ka frein mina
- C. Ka don I bolokinin fè, k'ilà pipi mankan nabö, ani ka frein mina
- D. Ka to ilasilabolon tèma, k'ilà pipi mankan nabö, ani ka frein mina

94. ILA MOMBILI KOFELA BA NAMA DAMINA KA WA BOLOMARAN FE, I KAKANE:

- A. Don bolomaran fè
- B. Illa frein gbasi
- C. I kaliya
- D. Don bolokinin fè

95. I DISSE KA KO NAFAMA MIN KE KA DO BÖ ILA MADIMININ WALIMA KASARA MASOUBA LA I BA ACCIDAN KE WO YE:

- A. K'ila sèntrou sidi
- B. K'ila mombilibori kè baaralon nou dron dö
- C. Ka to silabolon djondjon kan silaba bolon-siyaman kan
- D. K'ila mombilibori kè 3:00 p.m. ani 6:00 p.m tèladö.

96. I BAKE MOMBILI BORILA SILA NAMANIN NOU KAN, I KAKANE:

- A. K'I tilimin donin donin
- B. Ka silabolon nou mafalen kaliya dö
- C. K'I bori kaliya dö
- D. Ka frein mina baakè

97. NINOU DÖ MOUN YE TOUNYA DI I BAKE MOMBILI BORILA SILA SOUMANIN KAN?

- A. Iye I borila kaliya dö nya min kan, ila pine fanka ye ban'na wonya le
- B. Pinè nyanama lou ye mombili minou la dji te ko kèle wo lou la
- C. Dji douman masouba manbon
- D. Iye ila kaliya ladöyala nya min kan, sila ye tamina namala wo nya lema slippery

98. I BAKE MOMBILI BORILA SILA NAMANIN NOU KAN, I KAKANE:

- A. Ka wat amin sila gbere lou kan
- B. Ka mombili bori yo I bake borila sila djanin nou kan
- C. Ka ila bilankofè gbekene makafò
- D. Ka pon nou walima sila lou nyonben yoro date matanka

99. I BAKE MOMBILI BORILA SILA SOUMANIN NOU KAN, I KAKANE:

- A. K'I bori kaliya dan na
- B. K'I bori ka tamin kaliya dan na donin
- C. K'I bori kilomètri 5 ka wa kilomètri 10 kaliya dan ködö
- D. K'I madon mombili la

100. I BAKE MOMBILI BORILA SILA SOUMANIN NOU KAN, I KAKANE:

- A. K'Illa bilankofè gbèkènè mayèlè ka kè segönin 5 walima segönin 6 di
- B. K'Illa bilankofè gbèkènè madji ka kè segönin 2
- C. K'I djan bö bilankofè gbèkènè dö
- D. K'Illa segönin-4 bilankofè gbèkènè to a nya ma

101. GLACEKOUDOU KEDOUUMA SILA LOU KAN NA KA SORON ALOU:

- A. Dafèdènin
- B. Dakourounin
- C. Ye tele ködö
- D. Doulen y'alou kouna

102. SILA LOU DI MANAMA BAKE:

- A. Ni san bara léri kelen kè näla walima ka tamin léri kelen na
- B. San ba tèè wo lonkelen wo dö
- C. Fönyö koron tèè ba miniti 10 bö ka was ii miniti 15 la
- D. Right after the rain has stopped

103. DJIE LA MOMBILI KÖDÖTA YE BÖLA:

- A. Löli danataminin nou nedö
- B. Brandö löli lou ledö
- C. Brandö tiliminin nou nedö
- D. Kaliya danataminin

104. DJI LA MOMBILI KODORA DISSE MADOYALA NI KA MOMBILI BORI:

- A. Dji min douman tè
- B. Kaliya dö
- C. Lasoumaya dö
- D. Dji douman dö

105. I BAKE MOMBILI BORILA KA BANDA LADIBININ TO, I KAKAN K'ILA _____ LE LABAARA.

- A. Douma fari lou
- B. Sanfè fari lou
- C. Löli fari lou
- D. Sondja fari lou

106. N'ika teledö mombilibori ni soudö mombilibori la nyon ma, soudö mombilibori:

- A. Le masouba döman
- B. Masouba kabontè moutoun
- C. Le masouba kabon
- D. Le sonoman I nyaködö

107. KO SOUU SOU BA I LÖ _____ WO DISA KELA IYE ACCIDAN KE.

- A. I nya lou böla sila dö
- B. I bolo lou böla walau na
- C. I miriya böla mombili bori baara lou la
- D. Fen feng ye sanfè tenya

108. MOMBILI BORILA MINOU Y'ALOU DJAN BÖLA WOLOU YE ACCIDAN MASOUBA KÖDÖ N'ALOU KA FENG DJOUMAN NABAARA NINOU DÖ:

- A. CD tololfeng
- B. Radio
- C. Telefönin
- D. Fen feng ye sanfè tenya

109. I LÖNIN BAKE MOMBILI LOU KOFE MINOU YAFE KA TRAIN SILA DATEE SILADATEE TA TE MIN NA WALIMA DA TE MIN NA:

- A. Tamin djo ye I bolo ani I mako tè ka mafele ni train nou näkö
- B. Mombili minou ye train sila dateekan n'alou soumaman I disse tamina wo lou la
- C. I kakane ka lala ko placi ye yen min da kè I disse ka train sila datee I ma I lö, djani iye tamin damina
- D. Feng feng ye sanfè

110. I BAKE I MADONKAN ECOLISO BUSU LÖNIN DO LA A FARI WOULEN NOU YE MENEMENEKAN ANI A LÖLI BOLO LABÖNIN, I KAKANE:

- A. K'l lö ka seng nya 5 to ini busu tèma
- B. K'l lö na ka soron ko dinin nou ye yen
- C. K'l lö ani k'l lönin to han a sebenin ba bö ko I disse tamina lakandali dö
- D. K'l lö ani k'l lönin to han fari woulen nou ba mènèmènèn boloka ani löli bolo lou bara ladon

CHAPITRI 3 DJANI LOU

1.	C	41.	A	81.	A
2.	D	42.	A	82.	D
3.	C	43.	C	83.	D
4.	A	44.	A	84.	D
5.	B	45.	C	85.	A
6.	C	46.	B	86.	A
7.	A	47.	A	87.	D
8.	C	48.	B	88.	A
9.	C	49.	C	89.	A
10.	A	50.	A	90.	C
11.	B	51.	A	91.	B
12.	C	52.	A	92.	C
13.	B	53.	C	93.	C
14.	A	54.	B	94.	A
15.	A	55.	B	95.	A
16.	A	56.	C	96.	A
17.	A	57.	B	97.	A
18.	A	58.	C	98.	C
19.	A	59.	D	99.	C
20.	A	60.	D	100.	A
21.	A	61.	A	101.	D
22.	C	62.	C	102.	C
23.	C	63.	D	103.	D
24.	A	64.	D	104.	C
25.	D	65.	A	105.	A
26.	D	66.	B	106.	C
27.	A	67.	B	107.	D
28.	D	68.	A	108.	D
29.	A	69.	D	109.	C
30.	A	70.	D	110.	D
31.	C	71.	C		
32.	D	72.	D		
33.	C	73.	A		
34.	A	74.	B		
35.	D	75.	D		
36.	C	76.	A		
37.	C	77.	A		
38.	D	78.	C		
39.	A	79.	D		
40.	D	80.	B		

CHAPITRI 4:

MOMBILIBORI TARIKOU KIBAROYA

Chapitri nin ye kibaroya nafama le dila ila mombilibori tarikou kan. Mombilibori sebe ye mombiliborila feng feng bolo Pennsylvania kono PennDOT ye wo lou la mombili bori tarikou lou lamaralale. Mombilibori Sèbèko Biro ye rapöti lamandila mombiliborila kelen kelena kan alou ka sariya masoso feng feng kè polici la kouma dö alou ma djo soron kiti souu sou dö kitibon na kouma dö. I disse ila mombili bori tarikou kopi masorona an na siti kan yan www.dmv.pa.gov. I mako dina kè ila mombilibori sebe nimoro la, ila södon lon, ila Sociali Securitté nimoro naanin nabon na ani ila carti de credit kibaroya la.

PENNSYLVANIA POINT KO SISITEMOUN

Point sisitemoun nin kounye le ka demenin kè ka mombili bori djo lou labèdèya ani ka lakandalí kè. Point nou ye bilala mombili bori tarikou le kono, n'a yeda ko mombiliborila son ye sariya masoso do lou dö. PennDOT bara djo don baara do lou kè damina mombili bori tarikou ba se poin wörö (6) dö walima ka tamin ala.

Mombilibori tarikou ba se point wörö (6) dö walima ka tamin ala sounya fölö dö, lalöniyalí sebe do di lasamba mombiliborila ma k'aye ködöboli sebeta do kè point ko kan. Mombilibori tarikou ba djii point wörö (6) ködö ani ka se wörö (6) dö walima ka tamin ala sounya filana dö, a di fö mombiliborila nyana k'aye wa biro ka tolomalö kè ala. Ni point wörö (6) lou toda làla nyon kan walima kato tamina ala a di fö ko iye wa biro la ka tolomalö kè ila ani/walima k'ila mombilibori sèbè mina ila waati koudounin.

Ka fara wadjibi ninou kan, moo min ma san 18 soron fölö wola mombili bori bounya di lalö ni moo wo ka point wörö (6) lou lala nyon kan walima ka tamin ala walima a son bara ye a dö ko a bara mombili bori ka tamin 26 mph walima ka tamin kaliya dan min sebenin. Lalöli fölöma djanya ye tele 90 ledi. N'l ka kè sounya gberé fana ila mombilibori di lalö han tele 120.

Point min ye dila mombilibori sariya masoso kelen dö wo disse yela yan www.dmv.pa.gov, "The Pennsylvania Point Sisitemoun" tounya sèbè kono.

DO DI BÖ POINT NA N'IKA MOMBILI BORI LAKANDALI DÖ

Point saba (3) di bö ila mombilibori tarikou la ni ka karo 12 toun nyon na ila mombilibori ma lalö walima walima ka boloka walima I ma sariya masoso fossi kè, min ka kè point do bilada I koun walima k'ila mombilibori sèbè mina ila lalö walima k'ila mombilibori bounya boloka. Ila mombilibori tarikou ba ladji ka kè poin fossi di karo 12 ködö ka toun nyon na, I ba point si la nyon kan wo di djiate ko point nou la kofölö leye nyon kan.

LALÖLI LOU ANI BOLOKALI LOU

Ila mombilibori bounya di lalö walima ka boloka, n'l son yeda silakan sariya masoso ninou do dö (a bee te nin di):

- Ka mombili bori ka drögou walila dölä to I nya la.
- Mombili do seng ye tinèli min dö.
- Kasara do bara kè mombili bolo.
- Mombilibori kodjouya.
- Ka nyondan kè silaba lou kan.
- K'l bori polici ma.
- Ka mombili bori ka soron ila mombilibori sebe bara lalö walima ka boloka.
- Ka mombili bori ka fari lou lasaninto kosa I kana malon.
- K'l ban I löla ka soron ila mombili bara accidan kè (*gbasili-ani-k'l bori sariya masösö*).
- Mombilibori sariya masoso filana walima sariya masoso makafo nin souusou ka soron ila mombili bori sèbè bara tinyè san-5 ködö.
- K'l ban I löla ecoliso busu la k'a fari woolen nou lamènènin to ani k'a löli bolo labönin to (*tele-60 lalöli*).
- K'l ban train sila tamin yoro da walima barièri sariya latelena (*tele-30 lalöli*).
- K'l ban Tamin a Kökan sariya latelena (*Pagi 59 mafele n'l mako ye kibaroya siyaman na*)

Ni mombilibori bounya lalötöle, ka boloka, ani/walima k'l sengbö a dö (kolaton), lalöniyalí sebe do di kè ka lasamba ima ila adrèsi la kolaton damina lon sebenin sebe wo kan. Ila mombilibori sèbè ani/walima makaranyali sèbè walima camera carti kakane ka lakösayi Mombilibori Sèbèko Biro ka damina kolaton damina lon ma min sebenin sebe lalöniyalí sebe kan ani kounda polici di lalöniya k'aye wa mombiliborila la mombilibori sèbè lamina.

Lalöli lou, bolokali lou, ani sengböli lou (kolaton nou) ye damina lon min sebenin kolaton laloniyali sebe kan, a te a tena djatela mombilibori sebe walima I ka fo lon min na k'l bara masoron. N'l ka feng ninou do dö kelen di djani kolaton contèn damina lon wo tena kèle kolaton di damina djona. Sariya dö, mombilibori sebe walima masoroni sebe kakane ka di. I disse madiyali kèle kolatonko dö Djama la Madiyali Kitibon na (Division civile) ila djamana kono. I kakane ka madiyali sebe ladon tele 30 kodo ka damina Sebeda la laloniyali lon ma. Kolaton taminin kofe, lasayili ko sarati lou kakane ka mafa djani ila mombilibori bounya ye lasayi ima.

Ila mombilibori bounya ba lakosayi, ila mombilibori tarikou di point lolou (5) yiraka, a tena djatela point djate min sebenin tere ila mombilibori tarikou kono djani ila mombilibori bounya ye lalö, fo konya nin dö:

- Tele-15 lalöli min böniñ kitit lamènin dö ka ben poin woro (6) fara nyonkan sounya filana dö.
- Lalöli ka sababu kè ima son djabili kèle.

KA MOMBILI BORI KA SARON ASURANCI T'I LA

- Pennsylvania djamana sariya la kouma dö, i kakane k'ila mombili asuranci sebe bila ila mombili kono waati bee la.
- Ni PennDOT böda a kalama ko a bara tele 31 bö walima ka tamin ala ko assurance toun te ila mombili la, ila anregistrema ndi lalö han karo saba (3). Wo taminin kofe, n'ika ila mombili bori walima ka to moo gbere ya bori ka soron assurance t'a la, ila mombilibori bounya fana di lalö han karo saba (3).
- N'iyafè ila mombilibori walima anregistraman ye lasayi a nyakodoma, I kakane kana feng daman ninou di:
 - ◆ Ka yiraka ko asuranci ye ila mombili la.
 - ◆ Lasayili a nyakodo ma wo sonko.

I KAKAN KA MOUN KE NI POLICI K'I LALÖ

Sariya baaramoo di lètri sebe k'a lawa moo lou ma Pennsylvania Borifengko Sariya masoso kounko bara be minou kan. Polici ba I lalö a ba min fö I kakan ka wole kè note I disse minala. I da lon ko polici yafè k'l lalö n'alou ka ta woolen ni ta boulelama min y'alou la mombili koutèma n'alou ka wo lou lamènèmènèn. Waati do lou la, sebeli te polici mobii minou kan I da ye ta woolen ne dron ye mènèmènèla wo lou kountèma.

Polici mombili ba lö ikofè waati sila, ini too lou lakanda boloma, polici lou ya magbeleyala inyè iye ko damndö ninou kè:

- Ila kilinyotan namènè ani iye mombili bori k'l madon sila bolokinin keren keren fèla la, ka I lö, ani ka ila mombili lalö a nyoumala ka bö sila dö.
- Ila motèri n'ila radio lassa, ani iye ila fitri ladji ka kouma polici fè.
- Ila mombili kono ampoulou lamènèn kaliya dö I ba ban I lôla iködö ani djani polici ya madon ila, ni soudöla leye.
- Ila ni moo minou ye ila mombili kono alou ye do bö alou la lamouwali la – I kana I bolo mouwa feng si la mombili kono.
- Polici lalöniya kaliya dö, ni morifa do kèda ikoun mombili kono.
- I bolo la walans kan, ani ka fö ila mombilikono moo lou nyana k'alou y'alou bolo yiraka.
- Ila mombili da lou tounin yeto polici ya madona ila nya min kan, ani iye to mombili kono, foni poilici ka fö I nyana ko iye bö.
- Ila sèntrou sidinin yeto foni polici ka ye ko I sidinin a nyoumala.
- Makononi kè fo polici ba fö I nyana ko iye ila mombilibori sebe yiraka, ila anregistraman sebe ani ila asuranci carti yiraka. I kana ila wari bilafeng don polici bolo – feng minou dron nyininkanin ima.
- I mafanin ye kè touma bee. Polici da fö I nyana I ka ko min tinyè. Djaseremalali disse kèla I nyè walima a di fö I nyana ko I bara silakan sariya do masösö. N'l mason kouma wo ma, I disse wala kitibon na k'l lamèn iye I dalouya lou fö. A mandi ila ini polici ye dadösösö kè ko kènin fan min. N'l lanin ala k'alou mi mamina a nyoumala, i kakane ka Kilili kè pliciso djondjon na alou k'l lalö waati min na wo kofè iködö, ani ka fö ko k'ilà ko dakiti n'l tounya ye I fè.

I hakili to ala, ko polici mombili ta disse kèla wouleman ni boulelama di, walima a disse kèla wouleman dron di polici mùombili kan sebeli te minou kan. I dissa yela fana ta gbeman mènèmènèla bara fara ta wo lou kan. **Ni mombili ye ta boulelama lou le dron namènèn kan, wo dö polici te wo di.** N'ika ta wouleman ni boulelama mènèmènèla ye walima ta wouleman mènèmènèla lou dron ani I ma lala bake moo min ya fôla ko iye I lõ ni polici leye wo di, I disse I borila ka wa yoro do dö min nakènèyanin ani djama ye fan min, n'a soudouma ila, konin ka soron I bara ila kilinyotan nou lamènèn ani ka do bö ila kaliya la banin i bara famouya k'a bara fô I nyana ko iye I lõ. I dissa fôla polici nyana ko aye a yere fô, ani a kakan ka wo kè na ka soron moo min ka ila lalö polici fanin te wo kana walima sebeli t'a la mombili kan min ya yirakala ko polici mombili leye. Polici minou ye kèla polici mombili kono sebeli te min kan wo lou famba bee ye polici fanin don'na, ani cartidantité ye polici lou bolo photo ye min waati bee ani badji.

ACCIDAN NOU

I kana I lõ accidan do la foni a ka soron ko I seng ya dö walima gbedendö demenina lou ma nä folo. I hakili to ila mombilibori dö ani iye to wala, ka to I nyalakalana ni moo doye sila dö walima sila torofè. I kana sila tèè polici nyè, talasala lou nyè, ambulance nyè, mombili samn camion nou nyè ani makadani mombili gbere lou.

N'I seng ye accidan dö, I kakan ka ko damn ninou ne kè:

1. Ila mombili lalö accidan kèyoro torofè. N'I disse, ila mombili bö sila dö kosa I kana sila tee mombili too lou nyè. Accidan siyaman ye kèlale ni mombili do k'l lõ walima k'l soumaya ni accidan do kèda.
2. Polici kili, ni moo do madiminda walima ka Kasara. Ni mombili borila lou bara madimin ani alou tesse ka polici kili, wo dö sereya minou ye accidan yoro walima a torofè wo lou le kakan ka polici kili.
3. Polici kili, ni mombili do kakan ka saman.
4. Kibaroya minou ye djoukoru tenya wo mina mombiliborila minou ka accidan kè:
 - Too ani adrèsi
 - Anregistraman nimoro lou
 - Telephonin nimoro lou
 - Asurani antreprizi too lou ani sariya nimoro lou
5. Moo gbere minou seng ye accidan dö ani accidan kèda sereya min nyana wo lou too ni alou la adrèssi mina.
6. Ni mombili lalonin do seng ye accidan dö walima I bara gbsi moo lou bolofeng do la ka tinyè, iye I lõ iködö, ani kadan ka feng tii ye. N'I mase ka feng tii ye, sebeli do kè ya bila yen a disse yela fan min ani iye polici kili. Accidan kèlon ani a këwaati, I too ani I disse masorona telefonin nimoro min na wo lou kakane ka kè sebe wo könö.
7. Ni polici ma accidan do nyanyinin ani moo do don bara Kasara walima a bara madimin, walima mombili kakan ka samn, iye Mombiliborila la Accidan Rapòri Sèbè (AA-600) lawa tele lolou (5) ködö yoro nin dö:

PA Department of Transportation
Bureau of Highway Safety & Traffic Engineering
P.O. Box 2047
Harrisburg, PA 17105-2047

I djani a to I hakila:

Pourke iye Mombiliborila la Accidan Rapòri Sèbè (AA-600) masÖdön, wa an na siti nin mafele www.dmv.pa.gov, Walim iye ila kouna walima djamana policiso kili.

K'I BORI WALIMA K'I TALA POLICI LA

San wo san, fayida accidan 450 neye kèla ka sababu kè mombiliborila ka fô ko a ya borila walima k'a tala, wo kèda sababu di ka moo 40 ka wa sii 50 la min madiminda walima ka kasara Pennsylvania sila lou kan.

N'a yeda ko mombiliborila son yad ö ko a ka bori walima ka tala polici la, ton ye san-kelen mombilibori lalö ledi, wari min ye Sarala wo ye \$500 ledi, ani kitiko depansi lou ani wari sarata gbere lou, ani kasos labilali disse kèla dö.

KA MOMBILI BORI KA DÖLÖ WALIMA DRÖGOULAKA DO TO I NYA LA

MMN (MOMBILIBORI KA MININFENG DO TO I NYA LA) YE MOUN NASELA IMA?

Ka mombili bori ka dölö walima drögou to I nya la wo tön kagbelen baale. Pennsylvania könö, N'I bara dölömin san (21 walima ka tamin ala) södön, I di djate ko iye mombiliborila "ka feng to I nyaala " **n'I djali alcöli nivo ye .08 ledi walima a taminin ala.** Konin, MMN kounko disse layèlèla ikoun BAC nivo domanta lou la, ni polici k'l lalö ko ima mombili bori a nyoumala (soumaman baakè, kaliman baakè, wala yo soo ila silabolon kan, ye tilimin ba lou kan, I lola dalouya do koson, ma son ka to silakan tomasere walima siladatee ta lou kö, ani.).

N'iye san 21 ködö, Pennsylvania sariya t'a ladahala ka ka mombili bori ka dölö daman do to I fadi ködö. N'iye san 21 ködö, I di djate ko iye mombiliborila ka feng do to I nya la n'l djani alicöli nivo ye .02 ledi walima a taminin ala.

PENNSYLVANIA DJALI MAFELE SARIYA (KA DJALI MAFELE NI DÖLÖ WALIMA DRÖGOU T'A DÖ)

Nafaba leye djali mafele la ile mombiliborila ma. Sariya min ye djali mafele kounasila wo ya föla ko I bara son mafeleli wo ma – k'l to Pennsylvania mombiliborila ya la mombilibori sebe ye ibolo. Ni polici k'l mina iye mombili bori la ka ka dölö walima drögou do to I nya la ani I k'l ban dasouma walima djali mafele kelen (1) walima siyaman kèle, ila mombilibori di lalöa han san kelen (1). Lalöli nin ye kafola kounko min beda I kan walima walla Accelerated Rehabilitative Disposition (ARD) ko I bara mombili bori ka feng do to I nya la.

Hali n'l year mombili borila ka soron feng t'l nya la, ila mombiliboriko di lalö fo san kelen (1) I b'l ban sounya folo min dö k'l dasouma walima I djali tä. N'l k'l ban ko k'l mafele ani ani I son bara ye MMN dö, ila mombiliboriko disse lalöla san fila ani tala (2 1/2), aye bola ila BAC nivo ledö I mina waati la. N'l k'l ban djali mafele ma ani I son bara dari ka ye MMN dö walima I mason djalita mafele ma, ila mombili bori di lalö fo karo-18 ka ma soron k'l bara I ban, ka ban ka karo 18 gbere fara a kan ko banin I son bara ye MMN dö, ka mombilibori lalö di han san saba (3).

N'I K'I BAN DJALI MAFELE MA WO LASAYILI NYA KOROMA SONKO

Mombiliborila mminou ma son djali mafelele ma a di fö ko wo lou ye alou ban sonkoo sara. Masosoli foloma ye \$500 ledi, filana ye \$1,000 ledi, ani sabana walima min ye nala wo kö wo ye \$2,000 ledi. Djali mafele banin sonkö ani lasayili sonko ba la wo kan n'a fonin Pennsylvania Mombili Codi kono, Too 75, télén 1960. Djali mafele banin lasayili sonko kakan ka sara chèki ledö walima wari gbè.

TON SIYAMAN NOU

Ko saba (3) le ya kèle ton ye gbeleyala bake: alicöli siyaman baa ye I djali dö, madimin da ladjouya ba ani tinyèli minou kènin I bolo k'l to mombilibori la ka mininfeng do to I nya la, ani I son yeda MMN dö waati min na.

Taboulo saba (3) ninou ne ya yirakala ini ton minou kakan I ba mombili bori ka mininfeng do to I nya la ani tinèli lou bonin nyon ma nya min kan. Ton minou ye taboulo nin kono djoukorwo lou bonin ala, silabakan dölö lakandali ecoliso di wadjibi I kan I ba tinyèli souusou kè. Sounya foloma dö ani minou ye sayila ka mombili bori MMN kodo ka dölö siyaman to alou djali dö ani moo min na mombiliboriko ye lalöla ka sababu kè a ma son ka djali tä Tayele Sooli sisiteémoun do kakane ka bila wo tii la mombili kono. Tayelen soolifeng bara bila moo min na mombili kono n'o yafè ka to aye mombilibori damina, wo kakane, k'a ala mombili bori sebe ladanin nadanko sarati kè, wala ka Tayelen Soolinfeng dobila ala mombili kono ani ka toye kono han ladanin waati ba ban walima, ni mombili t'a bolo, min anregistrenin, walima ate feng nabaarala, min kalanoyanin kabèn PennDOT la sariya lou ma. A disse fola kitibon bolo fana ko k'l mafele dolominko do ani k'l danda tinyèli foloma dan sousou ani I ba min kè wo kofè. Wo taminin kofè, kititeela disse léri 150 kounda baara bela I kan.

N'I ye san 21 ne kodod ani I son bara ye a dö ko I bara mombili bori ka mininfeng do to I nya la (ila ye .02 ledi walima a taminin ala), ton minou sebe Taboulo 2 kono wo lou di be ikan, "Djate Mayèlènin," hali na ka soron ila BAC doma ka tamin nivo min fonin ton wo lou kono.

N'I seng ye accidan do dö madiminin, Kasara walima tinyèli bara kè min dö, ton minouye Taboulo 2 kono wo lou di be ikan, "Djate Mayèlènin," djani do minou ye Taboulo 1 kono, "Fodoba Tinyèli," hali na ka soron ila BAC doma ka tamin nivo min ye Taboulo 2 kono, "Djate Mayèlènin."

Moo sousou ba mombili bori kan mininfeng do to I nya la ani mombiliborila ùinou ma son k'alou djali mafele ton minou ye bela wo lou kan wo ye Taboulo 3 kono, "Djate Mayèlènin."

Sariya masoso foloma tinyè nivo dan ba la, son disse kèla I dö Ladarili Kouda Kaliman (ARD) programoun dö.

TABOULO 1 – FODOBA TINYELI: .08 TO .099 DJALI ALICÖLI DJATEYA

(Djantondö: ton ninou ye bela moo lou le kan minou san bara se dölömin ma.)

Ton	Masosoli Foloma	Masosoli Filana	Masosoli Sabana
Koumaya	Karo 6 lakorosili	Tele 5 ka was ii karo 6 kasolabilali	Tele 10 ka wa si san 2 kaso labilali la
Tön	\$300	\$300 - \$2,500	\$500 - \$5,000
Mombilibori sèsè	Ko ma kè	Ka lalö han karo-12 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1	Ka lalö han karo-12 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1

TABOULO 2 – DJATE MAYELENIN: .10 TO .159 DJALI ALICÖLI DJATEYA

(Djantondo: Taboulo nin ye lataamala mombiliborila lou lekan minou ma san 21 soron folo ani BAC .02 di walima a taminin ala; mombili sarabota borila lou minou la BAC ye .04 di walima a taminala; ecoliso busu borila lou minou la BAC ye .02 walima a taminin ala; ani mombiliborila minou la BAC ye .08 di ka wa sii .099 la ani minou seng bara tere accidan do dö moo bara madimin min dö, ka Kasara walima moo do bolofeng bara tinyè.)

Ton	Masosoli Foloma	Masosoli Filana	Masosoli Sabana
Koumaya	Tele 2 ka wa sii karo 6 kaso labilali la	Tele 30 ka was ii karo 6 kaso labilali	Tele 90 ka wa sii san 5 kaso labilali la
Tön	\$500 - \$5,000	\$750 - \$5,000	\$1,500 - \$10,000
Mombilibori sèsè	Ka lalö han karo-12 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1	Ka lalö han karo-12 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1	Ka lalö han karo-12 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1

TABOULO 3 – DJATE MAYELENIN: .16 DJALI ALICÖLI DJATEYA ANI SANFE

(Djantondo: Taboulo nin ye lataamala mombiliborila lou lakan minou mason k'alu djali mafele BAC nivo sousou la ani mombiliborila minou son bara ye a dö mombilibori Dö ka annexi I, II walima III mininfeng do to alou nya la min ma sèbè dotro bolo, ka drögou gbere ni alicoli fara nyon kan walima feng min ye samana noun na.)

Ton	Masosoli Foloma	Masosoli Filana	Masosoli Sabana
Koumaya	Tele 3 ka wa sii karo 6 kaso labilali la	Tele 90 ka wa sii san 5 kaso labilali	San 1 ka wa sii san 5 kaso labilali la
Tön	\$1,000 - \$5,000	\$1,500	A ba doya nyasikan \$2,500
Mombilibori sèsè	Ka lalö han karo-12 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1	Ka lalö han karo-18 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1	Ka lalö han karo-18 ani ka Tayela Soolalifeng do bila san 1

A ba Siyaya nyasikan n'lla lakorosili waati walima kaso labila sariya ye karo woro (6) ledi (iye sariya masosola folo-ma ledi nivo souusou la walima sariya masosola fila-na "Fodoba Tinyèli dö" walima "Djate Mayèlenin"), ila DUI kodjou bara djate ko koron pilaci te min na. Placi te ko koron min na wo korole ko ko n'l ma son konya ma, I tesse kitila.

Masosoli sounya foloma do ani tinyèli min kabon a bee di, son disse kèla I dö Ladarili Kouda Kaliman "Accelerated Rehabilitative Disposition" (ARD) programoun dö.

Ni son kèda I dö ARD progeamoun dö I di:

- Perdi ila mombilibori sèbè la han tele 90 ARD kama.
- K'l mafele alikoli ni drogou tako dö.
- K'l to kitibon na konogbeni koro han karo woro (6).
- K'l danda alikoli ni drogou tako dö, ni mako kèda la.
- Ka tön sara \$300 ani \$5,000 tèla dö ka wari gbere lou sara ka fara wo kan.
- K'seng don lèri 12 1/2 dö Alikoli Silabakan Lakandali Ecoliso.

DINYEBALIYA FOSSI SARIYA (21 ködö DUI)

Dinyèbaliya fossi sariya le fola kofili min ye lasela minou ye san 21 kodo, min ye mombili borila ka dölö sdjateya sousou to a djali dö. Sariya ye ka Djali Dölö Konoko “Blood Alcohol Content” (BAC) ladji kabö .08 ka wa .02 dinin nou ta (under 21) ton bara be minou kan k’alou bara Mombili bori ka Feng do to alou Nya la.

MOUN DÖ DINYEBALIYA FOSSI?

Silakan accidan neye demisènin nou la Kasara koun foloma (1) di Ameriki kono.

Baara siyaman neye mombilibori dö, min ye tola mafalena. Ka mombili bori lakandali dö, I lasikanin ne kakan ka to, ka miriidö ka bèn kibaroya min ye ila minin dö ani ka se ka mombili bori kabèn miridö wo lou ma. I ba dölö min wo ye siyaman ne bola ila kousanya la min ya kèla iye sela baara nin kèla.

N’iye san 21 kodo ani I son bara ye DUI kodo sounya folo dö, I di wa kaso la ka damina tele fila (2) ka wa sii karo (6) la, ila mombilibori sebe lalö han san kelen, ani I di tön sara \$500 ni \$5,000 tèla dö.

DININ DÖLÖMIN

N’iye san 21 ködö, a ye sariya masos ledi ka dölö san, k’ä min, ka dölö mara walim dölö ye I bolo mombili kono ya borila. Wo taminin kofe, Ni dinin neye idi ani I bara mina ani k’l lamara djali mafeleko dö, daouma ani/walima souna mafeleko dö, wadjibi leye k’l moyiba lou manyininka mafeleli nin kèko dö, konin polici lou d’l moyiba lou laloniya ko I bara mina. A ba doya nyasikan tön min ye bela ikan ko I bara dölö min k’l to dininya dö wo ye \$500 ledi ani ka kitibon depansi lou fara kan.

Kitibon dissa fola ko k’l mafele ka lon I kan ko djouman kelen kè dölö la ani alou dissa fola fana ko iye dölömin karan programoun kè ka ban, k’l mafele walima k’l lalii.

TOUNA KELEN TONIN: A ye sariya masoso ledi moo si bake san 21 ködö woye dölö min, ka lamara walima ka madonin.

I KANA a köfili lou mafele.

Mooba lou, hali moyiba lou, minou son bara ye a dö k’alou bara a lawili a ma ka dölö di dinin do ma a ba doya nyasikan wo di \$1,000 tön sara ala sariya masoso foloma dö ani \$2,500 a ba sariya masoso wo kofe ani ka bila kaso la han san kelen. Moyiba lou le kounko ye ka moo lou kili louma ka dölö min. Ni, misali dö, san 17 dinin nou tere ye alou bolo louma tolon dö ani alou tere ye dölömin kan, tolon sönkö disse kèla \$41,000 di. Woye \$1,000 dinin dolomina lou ta ani \$2,500 dolomina too lou kelenkelena bee.

MOMBILIBORI SEBE BENKAMA “Driver License Compact” (DLC)

DLC ye bènkama ledi djamana minou seng ya dö ani Columbia District teela dö ka fan di sariya ma djamana fan bee. DLC könö sariya lou, a djamana mambrou lou benin ko ka min mafa ani ka lataama, wo lou leye nin:

- “mombilibori sebe kelen” miriya, wo min ya kèla so gbere mombilibori sebe disse yirakala na ka soron nyininkali bara kè mombilibori sebeko dö djamana gbere kan.
- “mombiliboritarikou kelen” miriya, wo min ya wadjibilla ko ka mombilibori tarikou lamandi mombiliborila ye bola djamana min kan k’ä lon n’ä disse mombili borila ala so la, ani ala mombili boriko so gbere sariya kodo.
- Ka silakan sariya masoso bee adenin rapöri kè ani mombilibori sebe lalöli/walima bolokali so gbere sebedi agency min ka sebe di wo so wo kono, ani kibaroya djondjon gbere lou.
- Ka mombiliborila lou bee mina nya kelen ma alou ba sariya masoso do kè so dola ko mina yo a kènin mombiliborila la so lela.

Ni sariya masoso ninou kèda so mambrou do la, wo di mina yo sariya masoso kènin Pennsylvania le kono, ani ton min betö wo böötö an na Mombili Codi ledö:

- Ka lawili a ma ka moo Kasara walima I ma lawili a ma ka sababu kè mombili do bori di (Télèn 3732).

- Ka mombili bori ka dölö walima drögou to I nya la ka se yoro dö mombiliborila tesse mombili borila lakandali dö (Tèlèn 3802).
- N'l mase I löla ani ka mademeni kè mombili accidan do dö min kèda sababu di ka moo do Kasara walima ka madimin (Tèlèn 3742).
- Mombili do labaarada tinyèli min dö (Tinyèli Codi ani Drögou Djou Sariya Masoso lou).

K'iban kouma fonin djabila so kökan wo dissä këla ila mombiliboriko ye lalö Pennsylvania han waati min dan ma lon ka wa sii ha I ba djabili kè touma min na kouma min fonin.

CHAPITRI 4 MAFELELIKOUADA NYININKALI LOU

1. DÖLÖMIN SAN DADÖMA YE SAN _____ NEDI SO NIN KÖNÖ.
 - A. 9
 - B. 20
 - C. 21
 - D. 18

2. MOO MIN YE SAN 16 KÖDÖ N'A BARA WOUYA CARDANTITE GBERE KE KA DÖLÖ SAN WO DI:
 - A. Mombilibori lalö soron min ye daminala ala anniverséri 16na ma
 - B. Tena sela k'alou la mombilibori kodoboli kè fo alou la anniverséri 21na
 - C. Mombilibori lalö soron min ye daminala ala anniverséri 21na ma
 - D. Lawa dölö lakandali karan yoro dö

3. NI MOO MIN YE SAN 21 KOODO WO BARA DÖLÖ MIN, KONIN A TE MOMBILI BORILA, SARIYA MASOSOLI FOLOMA TON YE:
 - A. Tele-A mombilibori sebe lalöli ani han \$500 tön
 - B. Karo-6 lakovosili
 - C. Ka djo bö a bolo ka wa bila djondon yoro dö
 - D. Poin di bila ala mombilibori tarikou kono

4. KA MOYIBA LOU MANYININKA KO KA DASOURA, DJALI, ANI SOUNA MAFELE WO YE:
 - A. Mako te wola
 - B. Manyinkala moyiba kelen ne dron ma
 - C. Manyinkala moo lou le ma minou yes an 16 kodo
 - D. Manyinkala moyiba fila lou lema

5. WO YE SARIYA MASOSO LEDI MOO MIN YE SAN 21 KODO WO YE _____.
 - A. Fanin do bila a kana dölö djija ye min kan
 - B. Kè dölö torofè
 - C. Dölö min
 - D. Ka dölö kè moo do kou

6. WO YE SARIYA MASOSO LEDI MOO MIN YE SAN 21 KODO WO YE _____.
 - A. Fanin do bila a kana dölö djija ye min kan
 - B. Ka dölö lamara
 - C. Ka dölö kè moo do kou
 - D. Kè dölö torofè

7. WO YE SARIYA MASOSO LEDI MOO MIN YE SAN 21 KODO WO YE _____.
 - A. Ka dölö kè moo do kou
 - B. Fanin do bila a kana dölö djija ye min kan
 - C. Kè dölö torofè
 - D. Ka dölö madonin

8. TON MIN DO DISSE BELA MOMBILIBORILA KAN DÖLÖ YE MIN NYA LA WO YE:
 - A. San-5 mombilibori sebe lalö ledi
 - B. \$100.00 tön
 - C. Ka wa Dolo Silabakan Lakandali Ecoliso la
 - D. Lèri - 12 kaso ladilali

9. I BA MINA KA YE I BARA MOMBILI BORI KA DÖLÖ TO I NYA LA ANI I BARA I BAN KA I DJALI MAFELE, NIN DI BE IKAN:

- A. Drögou laliili
- B. Tele kelen kaso labilali
- C. Mombilibori Sebe Lalöli
- D. \$300.00 tön

10. NI POLICI KA FÖ KO IYE DJALI, DASOUIMA, WALIMA SOUNA MAFELELI KE, I:

- A. Dissa fola mafeleli min b'l diya
- B. Kakan ka benkama sebe kalanoya
- C. Disse I ban'na ni dinin neye I di
- D. Kakane k'l mafele, note ila mombilibori sebe di lalö

11. I BA MINA SOUNYA FOLO DÖ IYE MOMBILIBORILA DÖLÖ DJATEYA SOUUSOU BA KE I DJALI DÖ, DISSE KELA:

- A. Ila mombilibori sebe di mina ila han san 5
- B. Ka fö ko iye wa fodoba karan yoro ka nesin drögou masouba la
- C. Ko iye mombili bori baara mombilibri sebe dron na
- D. A ba doya nyasikan iye \$300 tön sara

12. N'IYE SAN 21 KÖDÖ I DI DJATE KO I BARA MOMBILI BORI KA MININFENG DO TO I NYA LA N'I DJALI DÖLÖ NIVO YE:

- A. .08% walima ka taminala
- B. .10% walima ka taminala
- C. .05% walima ka taminala
- D. .02% walima ka taminala

13. N'IYE SAN 21 KÖDÖ ANI I SON BARA YE A DÖ KO I BARA MOMBILI BORI KA DÖLÖ TO I NYA LA,ILA MOMBILIBORI SEBE DI LALÖ SARIYA MASOSO FOLOMA DÖ HAN_____.

- A. Tele-60
- B. Tele-30
- C. Karo-6
- D. San-1

14. N'IYE SAN 21 KÖDÖ, ANI I SON BARA YE A DÖ KO I BARA WOUYAFÖ CARTI DO BILA IKOUN, A DI FÖ KO IYE \$500 TÖN SARA ANIILA MOMBILIBORI SEBE DI LALÖ HAN TELE 90.

- A. Foni a ka soron I djali dolo konoko ye (BAC) ye .02% walima a taminin ala
- B. Hali ni a ka soron I toun te mombili borila
- C. Fo ni a ka soron I tere ye mombilibori la I mina waati la
- D. Foni a ka soron I djali dolo konoko ye (BAC) ye .02% walima a taminin ala ani I tere ye mombilibori la I mina waati la

15. DINYEBAWIYA FOSI SARIYA BARA DJALI DÖLÖ KONOKO LADJI (BAC) KA BÖ .08% KA WA_____KA NYESIN MOMBILIBORILA MINOU YE SAN 21 KÖDÖ TÖN KAKAN KA BE MIN KAN KO I BARA MOMBILI BORI KA DÖLÖ TO I NYA LA.

- A. .02%
- B. .05%
- C. .07%
- D. .00%

16. N'I POLICI K'I MINA, I KAKANE:

- A. K'ilà sèntrou foulèn kaban k'ilà vitri ladji
- B. Ila sèbè lou prè djani polici ye se ila mombili ma
- C. Iye to ila mombili kono k'l bolo laninto ila walancan, ani ka polici makono aya a madon ila
- D. Bö ila mombili kono ani ka wa polici mombili torofè

CHAPITRI 4 DJABI LOU

- 1.C
- 2.A
- 3.A
- 4.A
- 5.C
- 6.B
- 7.D
- 8.C
- 9.C
- 10. D
- 11. D
- 12. D
- 13. D
- 14. B
- 15. A
- 16. C

CHAPITRI 5

SARIYA LOU ANI PROBEMOUN NOU

Chaptri nin dina kibaroya lou d'ima I kakan ka min lon Pennsylvania sariya lou kan walima mombilibori sariya gbere lou.

N'i mako ye kibaroya siyaman Pennsylvania sariya lou kan I djanin yan mafele www.dmv.pa.gov, sariya lou ni siikan minou ye Kibaroya Centri lou ködö wo lou souwandi Information Centers.

LALÖNIYALI MIN KAKAN KA KE POURKE KA TOO NI ADRESI MAFALEN

K'a bèn Pennsylvania mombilibori Codi tèlèn 1515 ma, I too n'ilà adrèsi ba mafalen, I kakane ka PennDOT lalöniya tele 15 ködö k'a tounmafalen wola hali na ka soron ko I yèlèmantö so gbere la. I bake an nalöniyala ila adrèsi mafalen wola I disse wala an na siti nin kan www.dmv.pa.gov walima ka Serwisi Kiliyantèli kili nimoro nin na 717-412-5300. Pennsylvania Mombilibori Codi ya haramoun'na ka mombilibori sebe di moo do ma min siinin tè Pennsylvania kono. Sariya dö, n'iye wotela ledi di min too sebenin Pennsylvania, sebe nyinin nin da kè an disse ila kounda wote yoro biro lalöniyala k'l bara ila adrèsi mafalen. I bakè I too mafalena sebe nin min too ko Mombili Sebe Fere-bali Nyinin ka kabèn Mafaleni/Labèdèyali/Nödöbila (Sèbè DL-80) n'aye siti kan I kakan ka wole lafa. Mombilibori sebe lakoudaya carti do ladan k'a d'ima ila kibaroya kouda lou ye min kono. Carti nin n'ilà mombilibori sebe lekakan ka kè ikoun nyonfè. Wari te Sarala nin dö ka nyèsin mombili sara-bali borila lou la.

SENTROU SARIYA

K'a bèn Pennsylvania mombilibori Codi tèlèn 4581 ma, a ye sariya ledi Pennsylvania kono:

- Mombiliborila lou ni moo minou siinin mombili nyèfè, camion fitinin nou kono ani mombili bon'nama lou kono wo lou kakane ka sèntrou sidi.
- Moo minou y'l koun mombili kono n'o lou san seyin (8) neye walima a taminin ala konin a kadö san 18 di, wolu kakane ka sèntrou sidi, alou nakè mombili konola fan si.
- N'iye mombiliborila ledi min ye san 18 ködö, moo djate min ye mombili kono wo mankan ka tamin sèntrou djateya min ye mombili kono.

A WADJIBININ IKAN SARIYA DÖ KO IYE I SIDI. Ködö ye sèntrou sidi la.

Moo siyaman na miriya dö k'alou disse k'alou diss'alou bolo ni alou seng nou kèla k'alou latanka fodonin ma mombili kono yoro lou la accidan dö, konin wo tè tounya di. Wo taminin kofè, ymombili disssa lôla, konin mombili tere borila kaliya min na I ditto gbangban'na a kono wo kaliya wo la fo I ba gbasi taboulo de bor walima parabrizi la touma min. Accidan famba dö, mombiliborila ni moo minou ye mombili kono wo lou fadi di gbasi fankaba la mombili kono yoro lou la. Seng ni bolo bad ja nyasi ma wo d'alou dakadikadi. I bakè 30 mph la, wo ye yo I ba bö étagi-saba sanfè ka be douuma. Wole dö I tesse I yere minala I bolo lou la. Mombiliborila walima moo minou ya koun n'alou sidinintè, wo lou disse kasarala alou ba gbasi feng na hali na ka soron mombili soumaman aye borila 12 mph la.

Sèntrou lou ledron disse I minala. Segönin 1/5Ona ledron y'l bolo k'l fadi mina ka lalö mombili ba ban accidan kèla. Bolo lou ni seng nou lakaliman tè wonya, konin sèntrou lou lakaliman wonya. Sèntrou disse I minala sölihina dö k'l lasoumaya katamin taboulode bord djanin ma, ka tamin walana na walima ka tamin parabrizi la. Accidan fè, sèntrou minou sidinin ka dadja wo lou ye fanka le dafadala I fadi fan djanin nou kan yo sisi, I soro ani I kamankoun nou. "lasoumayali" nafaba leye fönyöbada la. Konin, hali na ka soron ko fönyöbada ye yen, sèntrou kakane ka sidi.

Sèntrou le fana ye I minala ila mombili kono. N'l lafilida ka bö ila mombili kono I Kasara douma sounya 25 ka tamin. i ba lafili wo ködöle ko I bütö finèntrou lefè ani ka be yoro-djanin do dö. Accidan fanka disse warala kodjouya I disse lafilila han seng nya 150 na (fayida mombili 15 djanya). I ba be sila kan, ta disse kèla touma bee mombili do ye yèlè I kan yendö. I ba moo Loulou (5) I da ye moo naani (4) minou ye kasarada alou ba lafili kenema wo lou toun di balo n'alou toun ma bö mombili kono ka lafili.

Sèntrou lou ni fönyöbada lou ye moo lou latankala saya ma. Alou ye baarala a nyoumalale na ka soron bee sidinin ani dinin nou sidinin a nyoumalale kofè sifeng dö.

DININ SIIFENG SARIYA

Dinin madimin walima Kasara sababu min kabon a bee di Ameriki kono woye mombili accidan ned. San wo san Pennsylvania kono, fayida dinin moo 7,000 min ye san lolou (5) ködö wo lou di accidan kè.

MOMBILIKONO DININ NATANKA SARIYA 229 YA WADJIBILA

- Dinin minou ye san nanin (4) ködö wolu kakan ka sidi sifeng nedö min nadahanin-djamana kono (dinin nakanda siifeng), wo min fana kakan ka sidi mombili kono sèntrou la (walima ka mombili LATCH system nabaara, n'aye kèla mombili kouda lou kono), alou siinin bake mombili fan si (nyèfè walima köfè siifeng dö).
- Dinin minou ye san nanin (4) dö ani ka tamin ala, konin alou ye san seyin (8) ködö wo lou kakane ka sidi dinin sifeng nedö min nadahanin-djamana kono, sèntrou kakan ka kè ka min sidi mmbili kono (nyèfè walima köfè siifeng dö). Booster seats must be used in conjunction with lap and shoulder belts.
- Dinin minou ye san seyin (8) dö walima ka tamin ala, konin alou ye san 18 ködö wo lou kakane ka sidi sifeng dö, alou siinin bake mombili fan si (nyèfè walima köfè siifeng dö).
- Mombiliborila lou kounko leye ka dinin nou sidi dinin siifeng nadahanin dö ani ka lon ko dinin minou ye san 18 ködö k'olou sidinin a nyoumala.

MINOU YE SARIYA WO MASÖSÖLA TÖN DISE BELA WO LOU KAN ALOU LE KETÖ KITIKO WARI BEE SARALA.

Dinin minou ye san 2 ködö wo lou kakane ka sidi ka kotodon silala nyefe sifeng kofè fo alou bat bounya alloy gbiliya ni alou djanya ye tamin sing na yo a ladansifeng daëna bolo nya min kan. **I kana dinin sifeng si mombili nyèfè sinfeng do kofè na ka soron fonyobada ye yen.** Accidan dö, fonyobada di dininsifeng kofèla gbasi fankaba la, wo di tamin ka wa dinin koun dö min di kè sababu di k'a madimin baakè walima k'a Kasara.

I bake dinin do madonin na min ye san seyin (8) ködö min, sariya dö, kakan ka bila sifeng ne kono min nadahanin-djamana kono walima sifeng kodotanin nou, ila mombilitii sebe mafele ani silabilankodo sebe minou nanin sifeng kan kossa I da lon sifeng kakan ka sidi ila mombili sifeng ma nya min kan ani dinin nou ye lakandala di alou la dinin sifeng kono.

DININ NOU NI LAKOLOFENG NOU LAKANDALI KIYA LOU

Tra ba matanka mombili kono

Kalaya ye warala kenema nya min kan, masouba ye warala dinin nou ni lakolofeng nou kan wo nya le min disse kèla sababu di k'alou törö walima k'alou Kasara. Mombili konola kalaya douman – hali na ka soron finèntrou ladjinin inche fila la, Ni kenema kalaya kadö 80s Fahrenheit di, mombili konola kalaya disse ka moo Kasara miniti 10 ködö.

Latankali Kiya lou ka Kasara Kalayaba matanka:

- I kana dinin walima lakolofeng kelen to mombili kono habadan, hali na ka soron finèntrou lou lakanin donin.
- I kana I djanbö dinin nou dö habadan alou ye tolon kè mombili kono.
- Ila bolola saki, sebe-bilafeng, telefonin, walima I mako disse kèla feng min na iye wo lou bila mombili kofè sifeng dö kossa di bila I kono n'l ma deng to mombili kono.
- Ours walima sobo do fanin nama bila il mombili kofè n'a dakolon neye. Fend wo lou tä ka bila nyèfè sifeng dö I ba ban dinin nasiila mombili sifeng dö k'l hakili labila.
- N'l mako kèda kibaroya siyaman na ka bèn kalayaba matankako ma, yan mafele <https://www.safercar.gov/parents/InhandAroundtheCar/heatstroke.htm>.

Nènè waati fanin ani mombili siifeng nou

Nènè ba waati soumanin ba a madon, moyiba lou di alou deng nou na nènè faning nou labö kossa kalaya yeto alou kan mombili ba kè borila. Konin, nènè fanin gbilin disse do bola dinin na fiifeng lakandali la. Nènè fanin ani fani gbere lou di mörondö ni accidan kèda, konn nènè fanin disse möröndöla baakè ka maaya. Sifeng gbali leyedinin nakandala mombili siifeng kono ani a kakane kaminin dinin ma kosa k'a lakanda a nyoumala mombili kono. N'l mako kèda kibaroya gbere la ka bèn Nènè waati Dinin Nakanda Kiya lou ma, wa PennDOT siti mafele yan <http://www.penndot.gov>.

FÖNYÖBADA LAKANDALI KIBAROYA

- Fönyöbada lou le lakandalifeng makafonin do lou ledi. Wodo ni kamankoun kan sèntrou kakane ka sidi. WSèntrou sidi I tèma anyoumala iye ban k'a djoulou latamin I sisi dö ka bö I kan fè.
- Mombiliborila ni moo min ya sila nyèfè wo lou la siifeng kakane ka mabö kofè baakè, a yèrè ba sodon moo koudounin ny ya tii di. I kakane k'l sii k'l mata fönyöbada la baakè, konini ye kadan I seng ye kaliya gbali ni frein gbali sodon, ani taboulo de bord controlefeng nou ani walan. Pourke k'l lakanda, ni fönyöbada böda, inches tan nyöna le kakan ka kè ini waln tèma.
- Ila walan mina iye I bolo bila a yoro dö min ni montou 9 ani 3 ye yoro kelen walima 8 ani 4 pile yoro. Wo da kè I poignet n'l bolo tena madimina walima ka kadi walima k'l gbsi I nya dö, fönyöbada ba bö touma min na. Ani fana, iye I bolo kounkourouba lou kè ka walan mina sanfè walima a kökan djani iye walan mina a könö.
- Dinin minou siinin sifeng dö ka nyèsin kofèlala wo lou mankan **habadan** nyèfè sifeng dö mombiliborila dafè cousin founouna do ye fan min.
- A magbeleyanin ne ko dinin minou bee ye san 12 ani kadji k'olou bee ye lasii kofè sifeng dö. Dalouya fila (2) leye wola: fölöma, acidan famba ye nyèfè accidan ned, wo dö n'ika dinin bila sifeng kofè wo d'alou dii k'alou mata yoro min gbasinin; filana, dinin nou kounkalaman bale alou la siifeng kono ani alou disse alou madona fönyöbada la n'alou siinin nyèfèle, wo da kè alou di madimindiya ni fönyöbada böda accidan ba kè.

AMERIKI FETÖ LOU LA SARIYA “Americans with Disabilities Act” (ADA)

Pourke ka Ameriki Fètö lou la 1990 Sariya lataama, PennDOT bara Mombilibori Sebe Ladanyoro ni Djiya Sebe Ladanyoro bila fètö lou sawo dö. Wo taminin kofè, baara ninou ye bara bila moo lou sawo dö minou yafè ka Hakili ni Silakan Kodoboli kè ani kouma mèn ni sebeli problemoun ye minou ma.

TOLOGBEDEN ANI KOUMA MENBALI LA KOUMA LATAMINA LOU

PennDOT's Mombilibori Sebe Biro dina kouma latamina do di n'a nyininkada moo lou nyè minou te kouma mèna ani alou di tamin tomasereli fè ka kouma. Baara wo ye kèla kiliyan nou ne nyè minou yafè ka mombiliborila Hakili ani/walima Slla Kodoboli kè walima ka point bolomakanin kodoboli kè.

Iye I kanda kawa se PennDOT fè a ba doya nyasikan ka lòkoun fila (2) djani ila kodoboli lon se tè, ani PennDOT di kadan bee kè ka moo lakanda min b'a kalanoya I hènènènta dö.

POURKE KOUMA LATAMINA YE NÄ I KAKANE

1. Ka nin kili 717-412-5300 ka lon do lòla ila kodoboli kétö min ma. N'I ka TDD labaara, I kakan ka 711 le kili. A fò I bake afè k'ilà kodobolo kè Mombilibori Sebe Ladan yoro min na ani a ba doya nyasikan iye tele saba (3) fò I disse ila kodoboli kèla lon min

I bake ila kodoboli lon lon lòlala, I disse ka Pennsylvania Nödöbila Baara labaara. Baarayoro nin moo lou bilala koumala TDD sisitèmoun ye min bolo ani ate min bolo. Sisitèmoun ninye moo le labaarala min ya kèla yo wa moo lou tèma min ya mèna ani min t'a-mèna. Ni TDD sisitèmoun neye I bolo, I kakan ka 1-800-654-5984 le labara I bake Pennsylvania Nödöbila Baara masodona. I bake baarayoro masodona k'l tolomalönnin to, I kakan ka 1-800-654-5988 le labaara. Kouma latamina ba ban tälah ko aye I mademen ila kodoboli la, sayi di kè I kilila ka bèn kè ila kodoboli lon man.

2. I ba kè ila lon lòlala, I kakane ka yiraka ni tomasere kan souya min doumanou I nyè. A souya minou ye yen wo lou ye:

• Ameriki Tomasere Kan (ASL)	• Pidgin Tomasere Kan (PSE)
• Aguilè Yereyere Kalanoyanin (SEE)	• Dadö kouma latamina (moo min ya da lamouwala)

KODOBOLI KENYA GBERE

Sebeli karan di gbeleya Hakili Kodobolila do lou ma walima touma do lou la, alou tesse sebeli kanrana ani a kadi alou nyè n'l kodobololi karanda alou nyè. A ba manyininka, kan kodoboli lou ye kèla Mombiliborila bee Sebe lladan Yoro commonweakth fan bee.

FEETÖ LOU LA BORIFENG NALÖYORO

Pennsylvania sariya kono, sarati fila (2) leye ala min ya kèla moo disse k'l lö sètö lou la mombili lalöyoro dö:

1. Mombili min lönin bake yendö wo lou la mombili plaki/löli wala kakane ka yiraka ko fètö walima sorasikodo fèto le ta ye.
2. Mombili kakan ka kè fètö le ta di walima aye fèto do le madonina walima sorasi kodo madiminin ba do.

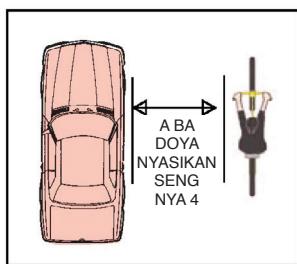
Mombili souusou ba lö fètö lou la mombili lalöyoro dö n'a te sariya dö wo disse tala ka samn ka bö yoro wo dö ani a tena lasayila fo samanin sönkö ba sara. Tön disse bela saroya masoso nin dö. Moo minou ba sariya nin masoso tön di be wo lu kan \$50 ani \$200 tèla dö.

NYAMA-LAFILIBALIYA SARIYA

A ye sariya masoso ledi ka papier nyama, feng mafidanin, boudi lou, louma nyasa, tassi, nèè, nyasa walima feng djou do walima tinyèlifeng do, walima ka ko wo lou do lou k'e k'ban a bola yen nabe, ka lafili walima ka bila silaba do kan, ka bila fodoba feng walima kelenta feng do kan (ka soron feng tii ma lalöniya) walima ka bila dji dö commonwealth kono, ka bö mombili kono. Sariya nin masoso, ni moo gbere ka wo kè ka to mombili kono iye min bori kan, tön disse Sarala han \$300 a son ba ye a dö ikodö.

MOMBILI LAKANDALI ANI SISI LABÖ NYANYININ

Ila mombili kakane ka mafele k'a lon ni problemoun t'a la mafeleli yoro ladahanin dö karo 12 wo karo 12. Köli min naranin ila mombili kan wo da yiraka ila mombili kakan ka mafele sounya natö min ikötounin. Tele 90 disse tola dati ban na k'ilä mombili mafele. Ani fana, ni polici ka pièci tinyènin do lakorosi ila mombili, a disse folia I nyè ko iya mafalen tele lolou (5) kodo ka kitibon nataa matanka. Kounda siyaman na, I kakane ka wa ila mombili sisi labö mafele, frigonèti walima camion mankan (san 1975 modèli walima min kouda wo di) ka mafele djani iye se ban'na ila lakandali mafeleli ye ban. Sisi labö mafeleli ye kèla mookelen socité do le bolo min nadahanin PennDOT bolo. Sisilabö Seriwisi Kiliyatèli kili nimoro nin na 1-800-265-0921 ka siyaman lon min ye manyininkala ila djamana kono.

TAMININ LAKANDANIN SARIYA

1. Djani iye tamin, i kakane k'a dakiti folo n'l disse tilimina neeso ma. I kadan ya lon ni mombili te nakan. I bake tamina, **a ba doya nyasikan I kakane ka seng nya naanin (4) to** ila mombili ni neeso tèma kossa I disse tamina lakandali dö. Ni mako ya la ani n'l disse a kèla lakandali dö, a ladahanin inyè ka tamin tèma kerendè nedemoun fila date kossa I disse seng nya naanin (4) tola ila mombili ni neeso tèma.
2. Foni a ka soron iyafè k'l tilimin I bolomaran fè, neesoborila minou soumaman ka tamin mombili min ye taminkan ala wo kakane ka to sila bolokinin fè ani alou ni mombili too lou kakane ka wa kountelema kelen dö. Konin, sariya nin bara lawili sila bolokelen nou kan kountelema kelen kelena dö.
3. Ni silabolon kelenpe leye yen, neesoborila lou disse ka bori silabolon too wo do kan ka masouba matanka sila kan, ka lakandali gbekene to alou ni mombili lalöni nou tèma.
4. Mombiliborila lou mankan ka tamin neesoborila do nye sila dö min ye wa kan kountelema kelen dö sila kerenkeren fè.
5. I mankan ka neesoborila dii ka labö sila kan. N'l ka wo kè, tinyèli ton kounko disse lala ikoun.
6. Neesoborila lou ye djatela borifeng borila lou ledi ani alou kakane ka silakan sariya lou latelen; konin, alou disse alou soumayala ka tamin kaliya döya dan min sebenin ani a disse kèla alou tena kitila k'alou bara silakan sariya masoso. Neesoborila lou disse borila sila kern keren fè, konin wo te diyagboya di alou kan.

N'l mako kèda kibaroya siyaman na, the Pennsylvania Neeso Borila lou la Sebe (PUB 380) disse söröna yan:
<http://www.dot.state.pa.us/public/pubsforms/Publications/Pub%20380.pdf>

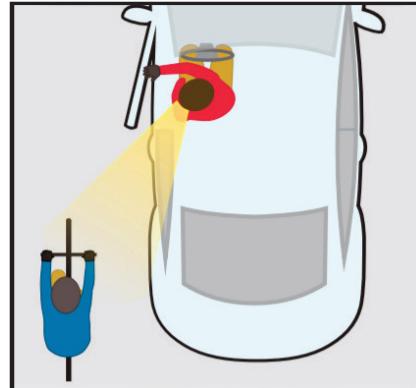
DA LAKANIN NOU YE MASOUBA MIN NASELA NEESO BORILA LOU MA

Mombili da lou lakanin ba kè wo ye neesoborila lou lasilana bale. I bake mombili da lakala, mombiliborila lou ni moo minou ye mombili kono aye föla wo lou nyana k'alou ye ko daman ninou kè:

1. Ila retrovisèri mafele.
2. Ila kerenkeren fè-karo mafele.
3. I bolo min mataanin da laka wo la (bolo min kadjan da la)

Aye föla wolemako "Dutch Reach" kènya banin a labönin Holandi le. Aye I fadi fröcélale ka tilimin, wo min ya kèla I disse neesoborila lou näto yela a nyoumala. Aye a matankala fana mombili da ye laka kaliya dö. Nin te dan'na neesoborila lou lakanda ma, konin a di ila da fana matanka ka bö tinyè ma walima ka kadi k'a bö ala borifeng do bolo min ya madonkan.

A ba doya nyasikan neesoborila lou kakan ka bori ka seng nya saba leto alou minou lalönin wo lou tèma ka da lou matanka, sila souya fila bee la neeso sila ye min na ani neeso sila te min na. Nin di neesoborila mabö "da yoro" la ani k'alou matanka kabö mombili do la gbasili ma.

MESAGI SEBE-BALIYA SARIYA

Sariya lataama daminada 2012 Marsi karo tele 8 na, ani nin masoso ye sariya masoso ledi I disse bilala kaso la min fè ani ka \$50 tön sara.

Sariya ye moun Kèla

- A di So lou nin nyontèla Interactivou Wireless Koumanyoya Macinin (IWCD) djatela telefonin ned, yere mademen macinin do, Smartifonin, portaboulou walima ordinatèri portaboulou walima macininmafeng min soudouma ala min disse kèla ka messagi lasamba, messagi lakaliman dö, emailing or browsing the Internet.
- Ye mesagi koumala djatela messagi ledi, mesagi kaliman, imeli walima koumafeng gbere min sebenin walima ka masoron IWCD kan
- Ya lakenemayala ko ko sariya te son'na mombiliborila kana macininmafeng ninou labara ka to mombili bori la.

Sariya t'a ladahala ka IWCD mina. GPS labaarali seng te mesagi kè ladahabaliya dö, sisitèmoun walima macininmafeng walima feng elekitroniki do bara bila mombili la, walima kouma macininmafeng do min bilanin fodoba mombili do la, busu do la walima ecoliso busu do la.

FENG MIN YE MOO LASIKALA SILAKAN MASOUBAMAKO LOU LA KA WO SARIYA LATELEN

Sariya nin, min nataama daminada 2012 Septambrou karo tele 6 la, wo ye a haramoun'na ka mombili bori ka tamin tomasere do lou la walima mombili lou ladjinikayèlè maminmafeng do la min bara sila datoun walima ka silaba do datoun ka sababu kè masoubamako lihala do lou di, yo dji ba bö sila kan. I ba sariya nin masoso wo kofili di point fila (2) bila ila mombili tarikou sebe kono ani tön han \$250. Wo taminin kofè, ni gbedendo djabili kèla do lou kilida I baarada lou koson, tön di mayèlè han \$500 ani di fô ko iye gbedendo djabili sonko lou sara.

CHAPITRI 6: REFERANCI LOU

Chapitri nin referanci lou le dila kabèn kibaroya min disse demeni kèla, sebe lou, lawankali lou ani literatiri lou.

SERWISI KILYANTELI

Kibaroya min ye koumala mombiliborila ni mombili baara lou kan wo disse söröna tele léri 24 bëè ködö n'ika telefönin biton ma labara.

Serwisi Kiliyantèli Baaradeng disse masorona 8 a.m. ani 5 p.m. tèla dö – Tènèlon ka was ii Djoumalon na

Kaliyadö madèmènin fo naara te kèla: 717-412-5300 TDD : 711

SILAKAN KODOBOLI ANI POINT BOLOMAKANIN KODOBOLI SADAMANKANA LOU

Sadamankana kakane ka kè ka Point Bolomakanin Kodoboli ani Sila Kodoboli Sarabö-bali kè. I ba ban I dabèna ka Sila Kodoboli walima Poin Bolomakanin Kodoboli kè, i disse ila kodoboli lölala internèti kan ka tamin Mombiliborila ani Mombili Baara lou siti kan yan www.dmv.pa.gov. Ni internèti ti bolo, i disse ila kodoboli lölala I ba nimoro nin kili 1-800-423-5542 8 a.m. ani 5 p.m. tèla dö, Tènèlon ka wa sii Djoumalon na, baarabali lon nou seng t'a dö.

Konodomiri: N'I ye san 18 ködö, a disse kèla I kana ila Sila Kodoboli kè han kar wörö (6) I ba ban ila makaranyali sebe masorona ani a kakane ka soron I bara ban léri 65 I sinin walan-kofè kousanya-ladan nyininkali lou la.

YORO GBERE KODOBOLI PROGRAMOUN MIN NI CDL-TE KELEN DI

PennDOT bara entreprizi gberé lou ta minou ye kousanya kodoboli wo lou kela lofedo wari leye sarala. Korobolila gberé saba wo lou bee ladahanin PennDOT-bolo ani kodoboli min ye kela PennDOT mombimiborila sebe centri la ani wo bee ye kelendi. Entreprizi minou ya kela ila kounda la, yan mafele www.dmv.pa.gov.

SEBEDA LOU NI LADJENSENI SEBE MINOU YE INTERNETI KAN

Kibaroya, sebe lou, lawankali lou ani tounya sebe lou minou liyenin mombilibori sebeko la ani borifeng ko lou la wo ye kiliyan nou labila dö ani a ye PennDOT Mombiliborila ani Mombili Baara lou siti kan yan www.dmv.pa.gov.

DJAMANA YORO BEE ANI SOMISEN CARTI LOU

N'I mako ye kibaroya la djamana yoro bee ni somien carti lou kan, nin kili 1-717-787-6746, Tènèlon ka was ii Djoumalon na, fo baarabaliya lon nou, 8 a.m. ani 4 p.m léri tèla dö.

KIBAROYA GBERE

Lakandali Dèmèni Telefonin nin 1-800-424-9393 ye Ameriki Borifengko Sebeda bolo walima Interneti kan yan www.nhtsa.dot.gov.

511PA

511PA ye kibaroya dila wari te Sarala min fè, tele léri-24 ködö, lanöli lasikali lou ye wole dö, ban näto lou, kounda taamadenko kibaroya ye wole dö, ani tamin yoro agency lou ani avion so ba lou ye wole dö. I disse baaramoo wo lou masorona n'ika 511 kili telefonin celulèri la ani telefonin djoulouma la walima ka tamin internèti fè ka www.511PA.com mafele. 511PA sila froko lou dö, 1,759 miles solou nin nyonte ani Pennsylvania Turnpike bee ye wole dö, ani sila koumba gberé minou ye Harrisburg kono, Philadelphia ani Pittsburgh. Sila ninou famba kibaroya ko rapori lou wo le dö yo accidan nou, siladaben baara lou ani nènè waati sila lihala lou. Wo taminin kofè, mombili lou tala la kaliya sebenin ye kèla so lou ni nyon tèma sila lou kan ani silaba gberé lou minou ye samisen nou la. Moo minou ye serwisi nin nabaarala wo lou disse alou too sebela siti kan k'alou lasika alou watö sila min kan, min ye lasambala imeli sila fè ani mesagi sila fè. PennDOT ya magbeleyala mombiliti lou nyè k'alou kana 511PA kili n'alou ye mombilibori kan. Kililila lou kakane k'alou saman k'l bö sila dö lakandali dö ka sisitèmoun kili, walima kalanooli lou mafele djani alou yewili.

CARBÖNI MONOXIDI FÖSÖNENIN

Mombili sansé djanina bee ye caböni monoxide laböla, souma te sisi min na n'a disse moo kasarala min ye bola mombili chapeman na. I tesse carböni monoxide sisi souma mèna. I ba nyalaminin walima hilimadji bara bila ila, wo disse carboni monoxide la fosonènin yirakala.

TOMASERE MINOU YA YIRAKA KO IYE CARBONI MONOXIDI KÖDÖ

- Sèè walima fouya lou
- Nyalaminin
- Koundimin
- Hilimadji ani/walima bouwadji
- Djousou bö kaliman
- Nilakili sin'koun
- Konodofili hakili bom'ma
- Sösö
- Sisi dimin

LALIILI KA CARBONI MONOXIDI FÖSÖNENI MATANKA MOMBILI LOU KÖNÖ

- Ka to ila mombili chapeman mafelela waati siyaman nafaba leye wo la min da kè I disse carboni monoxidi fösönèni matankala ila mombili kono. N'l ya kalama ko woo walima problemoun gbere e ila chapeman na iye wa mafele mombili garage nyouma do la iködö.
- I kana ila mombili dökalaya garage kono ka garage da madjènkènin to. Ila garage da laka fankalan n'ilà mombili ye garage le kono.
- Ni kilé t'ilà mombili la ani I bara lalö garagisidinin do la, I kana nyina ka mombili lasa.
- Nègi lon nou dö, ila mombili chapeman mafele waati bee ani iye nègi walima djikoudou min disse kèla a woo la iye wo lou tä ka bo yen.
- N'l balanin sila dö walima I sinin mombili do kono min ye ralanti la, iye ila vitri ladjiii donin.
- I kadan iye carboni monoxide lakolofeng pili ma do bila ila mombili kono ani iye pili lou mafalen I bake lèri mafalena printemps ni otomoun waati la san wo san.
- N'l sikada ko carboni monoxidi fosonènin do ye idö ila mombili kono, bö mombili kono kaliya dö, fonyo saliman saman, ani iye I kaliya ka wa dotroso la.

WALADA	PAGI
Acceleratèri ba Dja.....	62
Accidan nou (<i>Accidan nou mafele</i>)	
Addrèsi, Mafamleni	89
Fönyöbada Lakandali Kibaroya	91
Dölö ani Mombilibori	33
Kodoboli Kenya Gbere	92
Ameriki Feetö lou la Sariya (ADA)	91
Sadamankana lou:	
Sila Kodoboli	5, 94
PoinBolomakanin Kodoboli	94
Kosayili.....	38
Neesoborila lou	55, 56, 92, 93
Sematamala Nyafouyen nou.....	9
Anguili Mort	37
Frein Tinyè	62
Frein mina	58, 60
Busu lou	56
Ecoliso Busu lou.....	58
Carboni Monoxidi Fosonènin	95
Silabolon Mafalen nou.....	38
Dinin Sifeng Sariya	90
Sila lou nyonben yoro lamininin nou.....	49
Mombilibori Sebe Classi lou.....	4
K'ilà Miriya fö Mombiliborila too lou nyana	43
Drögou laka do:	
Ka Mombili bori ka Mininfeng do to i nya la (DUI)	81
Accidan nou.....	34, 81
Mombilibori Fili Djou lou	34
Mombili Siladateela.....	46
Kourou yoro lou, Lataminin.....	51
Seriwisi Kiliyantèli.....	94
Tologeden/Kouma menbali, Kouma latamina lou	91
Ko minou ye noola Mombiliborila la	32
Dölö ani Mombilibori.....	33
Djankaro lou ani Kèndèya Lihala lou	33
Mombilibori Nyina lou.....	32
Drögou lou ani Mombilibori	34
Djankarodöko lou	33
Mènin.....	33
Djantondöbaliya	32
Sounölö	32
Yeli	33
Mombilibori Sebe Benkama (DLC).....	84
Mombilibori Sebe/Makaranyali Sebe:	
Mombilibori Sebe Classi lou.....	4
Mombiliborila Kouda lou la Sebe Kibaroya.....	3
Mombiliborila Kouda lou la Sebe Kibaroya.....	3

WALADA	PAGI
Classi Djouman?	4
Mombilibori Sebe/Makaranyali Sebe:	
Djon mako y'a la.....	3
Soudö Mombilibori	39
Gbedendö Mombilibori lou, K'a Labaara:	
Acceleratèri ba Dja.....	62
Frein Tinyè.....	62
Ka bra ka frein mina	61
Frein mina	58
Ka Sila Bila	63
Djibönin Sila minou kan.....	61
Pipi, Labaarali.....	44
Dji la Mombili K ödöta	41
Siladatee Ta lou, Labaarali.....	44
Namali	61
Yoro Manamanin nou – Sila Lihala lou	40
Nègi ani Djikoudou	41
Walan tiliminin	60
Pin è Fodon.....	62
Mombili do Nyasinin ila a ye Nakan	64
Sila Soumanin	40
Mombilibori Tarikou Kibaroya	79
Ka Mombili bori ka Mininfeng do to i nya la (DUI)..	33, 34, 81
Drögou lou ani Mombilibori.....	34, 81
Laboli lou, Mombili Lakandali Nyanyinin	92
Gbedendo Mombili lou	59
K'l bori walila k'l tala polici la	81
Dji Bönin Silla min kan	61
Boumboun	42
Lonlan Mombilibori Sebe ye Tii.....	3
Sebe lou ani Lawankali lou, Sebeda	94
"Segonin-Nanin Sariya,"	35
Souu Malö	64
Silabilankodo Tomasere lou	19
Nyefe Fari lou	39, 40
Nyefe Fai/Parabrizi Masousafeng Sariya	42
Koun Dènfeng, Dabèn	32
Djankarodöko lou	33
Silaba lou ani Silamafaleng yoro lou, Lataminin:	
Donin Silaba lou kan	52
Böli Silaba lou kan.....	52
Ka bori Silaba lou kan	52
Pipi, Labaarali Ila.....	44
Soo-Wontoro lou ani Soo Borila lou.....	59
Dji la mombilikodota	41
Miriya (A dise ko lasela ila Mombilibori ma nya min kan).....	32
Kibaroya Gbere	94
Nyanyinin, Mombili Lakandali ani Sisi labö	92

WALADA	PAGI
Asuranci, Ka Mombili bori a t'i bolo	80
Interneti	92
Tologbeden/Kouma mènbalì la kouma latamina	91
Sila lou nyonben yoro:	
Madon kan Sila lou Nyonben yoro la	48
Jughandles.....	50
Lataminin, Djon kakan ka Slla bila.....	48
Rond point ani Mombili lou miniminila fan min	50
Tomasere lous & Kerende min ye teela ka sila di	48
Siladatee Tayelen nou & Löli Tomasere lou.....	49
Ka datee	49
Tilimin Bolomaran fè.....	45, 48, 49
Tilimin Bolokinin fè	45, 46, 48
So lou nin Nyontemala Sila Nimeroteli sistemou.....	20
Mombiliborila Kouda lou la Sebe Kibaroya	3
Mombiliborila Kouda lou la Sebe Kibaroya	3
K'ila Mombili to Yoro dö a disse yela fan min.....	37
Sariya lou:	
Amriki Feeto lou la Sariya (ADA)	91
Nyama-Lafilibaliya.....	92
Neeso	92
Dinin Siifeng	90
Dinin nou ni Lakolofeng nou Lakandali Kiya lou.....	90
Mombilibori Sebe Benkama (DLC)	84
Ka Mombili bori Ka Dölö walima Drögoulaka do to I nyala	81
Nyefe Fari/Parabrizi Masousafeng	42
Djali mafele (Ka Djali Mafele ni dölö walima Drögou t'a dö).	82
Asuranci, Ka Mombili bori a t'i bolo	80
Too walima Adrèsi	89
Feng min ye Moo Lasikala Silakan Masoubamako lou la ka wo Sariya Latelen.....	93
Camion Koun-Nakanin Kono Moo lou	59
Laloniyali min kakan ka kè pourke ka Too ni Adrèsi mafeleng	89
Feeto lou la Borifeng Nalöyoro	92
Sèntrou	89
Nègi/Djikoudou tali ka boyen	41
Tamin Kökan	59
Mesagi Sebe	93
Dinin Dölömin.....	84
Dinybaliya Fosi (21 ködö DUI)	84
Makaranyali Sebe:	
Makaranyali Sebe nyinin.....	1
Mombiliborila Kouda lou la Sebe Kibaroya.....	3
Mombiliborila Kouda lou la Sebe Kibaroya.....	3
Ka Mombilibori Makaranya	31

WALADA	PAGI
Mafele kan:	
Nyefè	37
Kofè	38
Kerenkeren nou fè	38
Gbekene Maminali	35
Kaliya Maminali.....	38
Carti lou, Djamana fan bee ani somisèn.....	94
Ka kafo mombili too lou kan	46
Sorasi.....	3
Dinin nou.....	31
Moto lou/Mobilèti lou, Ka dee sila la.....	55
Too, Mafalen a kono.....	89
Taminin Sila lou Nyonben yoro	48
Soudö, Mombilibori	39
Fadifan Dili Hakililabilabila Landaya Wari.....	2
Fadifan Dila Souwandili	2
Mombili lalöyoro.....	52
Feeto lou la yoro	92
Mombili laloyoro minou ye nyon kirinkirin ma.....	6, 52, 53
Taminin:	
A siyaman dö.....	46, 47
Tena	47
Sila Bolon-Fila kan	47
Bolokinin fè	47
Kerende:	
Ka sila bila.....	63
Marki lou	22
Sematamala lou	55
Nyafouyen	9
Siladate ta lou.....	9
Do di bö point na n'ika Mombilibori Lakandali dö.....	79
Point Sisitèmoun, Pennsylvania	79
Polici, I kakan ka moun kè I ba lalö.....	80
Train sila crossbuck tomasere	10
Train sila Tamin yoro	55
Train sila Tamin yoro Tayelen	9
Referanci lou	94
Sariyadö Tomasere lou	10
Sila, Lihala lou:	
Dji bönin Sila minou kan.....	61
Dji la mombilikodota.....	41
Slippery Sila lou/Yoro Namanin nou.....	40, 41
Nègi ani Djikoudou.....	41
Sila Soumanin	40
Silakan Mönè, Nyanaböli	60
Rond point nou	50
Ecoliso Busu lou	58

WALADA	PAGI
Siifeng, Mombiliborila la dabèn.....	31
Sèntrou, ila sidi ka dadja.....	31
Lasikali:	
Ka Gbedendö lasikali lou labaara	44
I bake Kountelema Mafalena	44
I bake I soumayala walima k'l lö	43
Siladatee ta (Mombili):	
Mènèmènèli.....	8
Sila Mafalen.....	8
Ta lou ani Flèchi lou	7
Siladatee Ta Mènèn-bali lou.....	8
Sematamala	9
Train sila tamin yoro	9
Silaba Lamina	8
Ecoliso mayoro.....	9
Tomasere lou:	
Silabilankodo Tomasere	19
Böli Nimoro lou.....	19
Silaba/Autoroutou	19
So lou ni Nyontema Sila Nimerteli Sisitèmoun	20
Woula Djanya sebefeng.....	20
Sila Sebelifeng	21
Baara.....	21
Datamalila-lou la silabilakodo	21
Sariyadö Tomasere lou	10
Lasikali Tomasere lou.....	13
Silabilankodo Tomasere lou.....	19
Flèchi Pano Kouran'ma	19
Feng min ye moo laloniyala silakan	
Masoubamako lou la ka wo sariya latelen	93
Feng min Kankanin Sila dö.....	17
Baara yoro	18
Namali.....	61
Sila Manamanin nou	40, 41
Mombili-Soumanan, Djanili.....	43
Nèji-Djikoudou Böyen	41
Nègi Tountoun macinin.....	60
Nègi Fönyö Koron.....	42
Sociali Secutite NImoro Kibaroya	3
Gbekene:	
Nyefe	35
Kofè	37
"Segonin-nanin Sariya,"	35
Kerenkeren nou fè.....	36
Kaliya:	
Maminali	38
Dan Sebenin	38
Tamin a Kökan Sariya.....	59
Tilimini.....	60

WALADA	PAGI
Mombilibori Bounya Laöli	
ani Blokali lou	79
Kodoboli lou:	
Kodoboli Kenya Gbere	92
N'I ka Kodoboli Djan.....	6
N'I ka kodoboli Latamin.....	6
Hakili.....	5
Sila.....	5
Pinè lou:	
Fdonin	62, 63
Mombili:	
Rond, Rond point nou	50
Ka Sila Lihala lou Nyanabo kelen kelen 40, 41, 42	
Mombili Soumaman	43
Mombili lou Wanya	43
Siladatee Ta lou (siladateeta lou mafele)	
Camion nou:	
Kosayili Accidan nou	58
Frein mina	58
Talali sila lou	58
Ka bila Camion kofè	57
Donin Danataminin nou	58
Ka taminCamion na.....	56
Camion na Taminin	57
Tiliminin nou	57
Tiliminin, Ka kafo, ani Taminin	45
Mombili Siladateela	46
Bolomaran ani Bolokinina Tiliminin nou	45
Ka kafo mombili too lou kan	46
Taminin	46
K'I Tilimin ka bö walima Tèma Tilimin Silabolon kan	45
Ka Tilimin Bolokinin na ka Ta woule mènènin to.....	46
K'I Tilimin-Ki kosayi	46
Dinin Dölömin.....	84
Mombili mafele lou, K'I Dabèn ka Mombili bori.....	31
Sorasi Kodo Souwandili.....	2
Yeli Lihala lou:	
Boumboun	42
Nègi	42
Yeli	3, 33
Lasikali Tomasere lou.....	13
Sila Soumanin nou.....	40, 41
Nène waati Sila lou, Slick.....	41
Baara Yoro lou	18, 54
Silabilankodo Macinin nou	19
Baara Yoro Tomasere lou.....	18
Dinyebali Fosi Sariya (21 ködö DUI)	84

Alou tena Nyinana Thompsons Tolon na Habadan.

Thompsons don fana tena nyinala.

Banin sariya ya föla ko moo koumba min ba dölö, vin, vin panache walima likèri di walima ka fere moo do ma min ye san 21 ködö ko wo disse bilala kaso la han san kelen, a ba doya naysikan a di \$1,000 tön sara a k'a di dinin foloma min ma ani a di \$2,500 sara n'a k'a di dinin gbere ma.

Ka dölö di I dengkè ma waila I demouso ma wo fana ma ladaha. Djani iye filikè, Kilili kè walima iye sebelikè an na sebe nin do d'l ma, "Moyiba minou y'alou la baara kèla," ani I ya karan.

I dissa PDF sawouraladjila I koun internèti kan yan: http://www.lcb.state.pa.us/webapp/Education/Materials/Materials_Order_form.asp

An nye lahidi tala I nyè ko aye feng nedì min di to I kono waati djan.

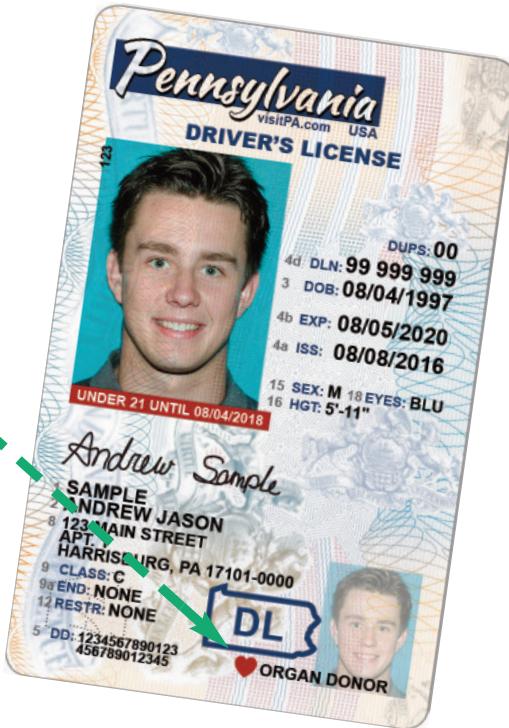
Pennsylvania Liquor Control Board
Northwest Office Building
Harrisburg, PA 17124

Pennsylvania Chapter
American Academy of
Pediatrics

Commonwealth of
Pennsylvania
Department of Transportation

HAKILI KAKAN KA TO KOUMA NAFAMA MINOU LA

FADIFAN DILA

I BA ILA MOMBILIBORISEBE SODON, IYE KOUMA NAFAMA NINOU TO I HAKILI LA

Alou ye kouma nafama ledi moo wayirika lou ma minou ye makononi na k'alou fan do mafalen k'alou nii-makadan. Kouma minou dissa kèla moo gbere lou disse fadifan do masoron alou mako ye min na, yo ka gblo danda kaliya dö do b'a l sò a fadigbolo dö, walima k'l tama l te dimin nakolon l kolo ba mafalen.

Moo minou b'a miriya ta ko ka nii do lakanda ka fö ko "öhön" k'a bara son fadifan dili ma wo kakane ka bila ala mombilibori sebe kan k'a bara son a fadifan dila ani k'a la sinyatiri bila dili carti kan. I b'a kè a fè ka di l disse wo fola ila moo lou n' teri lou nyana kossa alou ye bö ila miriya gbelen wo kalama l ka min ta ka too lou mademen.

FADIFAN DILI KALIMAN TOUNYA DO LOU

- Fadifan dila kelen disse ka moo 8 nii latanka ani ka demeni ka tamin moo 75 la.
- Moo si, l kèda sikasabi si dö walima ila kèndèya tarikou kèda nya si kan, wo lou dissa sinyela ko alou bara fadifan di ma.
- Ameriki diina bee sonin fadifan diko ma ani alou ya djatela ko wo ye diyanyè ni hina ledi too lou la.
- Koun te fadifa dila ma walima ala dembaya ma.
- N'i mako kèda kibaroya siyaman nay a mafele donatelifePA.org

I BA KE FADIFAN DILI CARTI SODONA, NIN KILI:

Eastern Pennsylvania Kono:

Gift of Life Donor Program.....1-888-DONORS-1

In Western Pennsylvania:

Center for Organ Recovery
& Education (CORE)1-800-DONORS-7

For additional organ and tissue resource information, call:

PA Department of Health.....1-877-PAHEALTH